

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

CAFÉ CRÈME MAGAZINE
- VZNIK A VÝVOJ ČASOPISU V LUCEMBURSKU

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
Mgr. Krystyna Dul

Opava 2018

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

CAFÉ CRÈME MAGAZINE
- VZNIK A VÝVOJ ČASOPISU V LUCEMBURSKU

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
Mgr. Krystyna Dul

Opava 2018

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

CAFÉ CRÈME MAGAZINE
- VZNIK A VÝVOJ ČASOPISU V LUCEMBURSKU

CAFÉ CRÈME MAGAZINE
**- ORIGIN AND EVOLUTION OF THE MAGAZINE IN
LUXEMBOURG**

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
Mgr. Krystyna Dul

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus
Oponent: doc. Mgr. Josef Moucha

Opava 2018

Abstrakt:

Tato práce se věnuje vzniku a vývoji magazínu *Café Crème Magazine*, sleduje jeho měnící se poslání, formu a tendence v období jeho vycházení od roku 1984 až do 1996. Práce prezentuje průběh institucionalizace a profesionalizace kulturního života v Lucembursku od roku 1980, s důrazem na signifikantní roli *Café Crème Magazine* v tomto procesu. Práce popisuje také hlavní aktivity asociace Café Crème na poli fotografie od roku 1984 dodnes (květen 2018).

Klíčová slova::

magazín, publikace, fotografie, výtvarná fotografie, *'la photographie plasticienne'*, *Café Crème Magazine*, asociace, Lucemburk, tvůrci, magazín o umění, kulturní život, kulturní instituce

Abstract:

This thesis reveals the origin and evolution of *Café Crème Magazine*. We follow its mission, history, form, and content throughout the years of its publication from 1984 to 1996. It presents the institutionalization and professionalization of the cultural life in Luxembourg since the 1980's, pointing at *Café Crème Magazine's* significant role in this process. Finally, the thesis signals the major activities of Café-Crème Association within the field of photography since 1984 until today (May 2018).

Keywords:

magazine, publication, photography, *'la photographie plasticienne'*, *Café Crème Magazine*, association, Luxembourg, creators, creating, art magazine, cultural life, cultural institutions

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Mgr. Krystyna DUL**
Osobní číslo: **F130732**
Studijní program: **B8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obor: **Tvůrčí fotografie**
Název tématu: **Café Creme Magazine, vznik a vývoj časopisu v Lucembursku**
Téma anglicky: **Café Creme Magazine, origin and evolution of the magazine in Luxembourg**
Zadávající ústav: **Institut tvůrčí fotografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Analýza obsahu a prezentace vývoje časopisu Café Creme Magazine v letech 1984-1996 v kontextu rozvoje kulturních institucí v Lucembursku.

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- 1) 'Café Creme 1984-2014. Visual Culture/European Photography' publikaci doprovázející symposium 'Photography from the 80's until now, evolutionary perspectives on aesthetics and institutional challenges', 27.11.2014 ve Le Centre Culturel de Rencontre Neumünster v Lucembursku
- 2) Café Creme Magazine nr 1-17, Lucembursko, 1984-1996
- 3) Dominique Baqué, Photographie plasticienne, L'extreme contemporain, Paříž, Edition du Regard, 2004
- 4) webové stránky lucemburských kulturních institucí a fotografických časopisů, např.: www.mnha.lu, www.villavauban.lu, www.raussmueller.org, www.mudam.lu, www.rotondes.lu

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Vladimír BIRGUS**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání bakalářské práce: **17. dubna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **20. dubna 2018**

prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 17. dubna 2018

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze citované zdroje, které uvádím v bibliografických odkazech.

SOUHLAS SE ZVEŘEJNĚNÍM:

Souhlasím, aby tato bakalářská práce byla zařazena do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

PODĚKOVÁNÍ:

Mé poděkování patří především Paulovi di Felice za inspiraci k napsání této práce a prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi za odborné vedení a všechny cenné rady. Velké poděkování patří také Milanu Biegonovi za překlad této práce a veškerou jeho pomoc.

V Opavě, 17. dubna 2018
Krystyna Dul

OBSAH:

Úvod	11
1. Lucemburk, jeho kulturní instituce a nejvýznamnější časopisy o umělecké fotografii na světě od počátku fungování <i>Café Crème Magazine</i>	14
1.1. Lucemburk dnes a v 80.–90. letech dvacátého století	14
1.2. Rozvoj kulturních institucí v Lucembursku od 80. let dvacátého století – instituce, galerie, umělci	15
1.3. Nabídka magazínů o výtvarné fotografii ve světě od počátku fungování sdružení <i>Café Crème Magazine</i>	18
2. <i>Café Crème Magazine</i> – historie vzniku a celkový pohled na vývoj magazínu v letech 1984–1997	25
2.1. Vznik magazínu a jeho tvůrci	25
2.2. Redakce <i>Café Crème Magazine</i>	27
2.3. Poslání tvůrců, tedy „dopisy redakce“ <i>Café Crème Magazine</i>	29
2.4. Evoluce formy a nástin evoluce obsahu <i>Café Crème Magazine</i>	31
2.5. Obálky <i>Café Crème Magazine</i> 1984–1996	33
2.6. Formát, počet stran, barevný a černobílý tisk	35
2.7. Jedno-, dvoj-, vícejazyčnost periodika	36
2.8. Nástin vývoje obsahu magazine	36
3. Vývoj fotografického obsahu <i>Café Crème Magazine</i> v jednotlivých letech	37
3.1. První etapa, „Čas hledání“ – čísla 1–3 <i>Café Crème Magazine</i>	38
3.2. Druhá etapa, „Období mistrů“ – čísla 4–8 <i>Café Crème Magazine</i>	40

3.3.	Třetí etapa, „Etapa cestování“ – čísla 9, 10/11 <i>Café Crème Magazine</i>	49
3.4.	Čtvrtá etapa, „Pod lupou“ – čísla 12–13 magazínu <i>Café Crème Magazine</i>	53
3.5.	Pátá etapa, „Aktuální tendence“ – čísla 14–15 <i>Café Crème Magazine</i>	59
3.6.	Šestá etapa, „Lucemburk a okolí“ – čísla 16–17 <i>Café Crème Magazine</i>	
	(1994 a 1996)	67
3.7.	Fotografie módy v <i>Café Crème Magazine</i>	82
3.8.	Kalendář výstav, které se vlastně nekonaly	83
4.	Krátké seznámení s nefotografickým obsahem <i>Café Crème Magazine</i>	84
4.1.	Umění	84
4.2.	Architektura	89
4.3.	Hudba, tanec, film, literatura a design	91
5.	<i>Café Crème</i> po <i>Café Crème Magazine</i> – činnost sdružení po ukončení vydávání magazínu	94
5.1.	Od publikační činnosti po činnost výstavní	94
5.2.	Spolupráce s BCEE	96
5.3.	Evropský týden fotografie a Evropský měsíc fotografie	97
5.4.	Spolupráce s firmou Arendt & Medernach	99
5.5.	Tři dekády sdružení <i>Café Crème</i>	99
	Závěr	101
	Použitá literatura	104
	Internetové odkazy	105
	Jmenný rejstřík	106

Úvod:

Vydávání časopisu o umění v Lucemburku je jako lyžování na Madagaskaru, slýchávali tvůrci *Café Crème Magazine* na veletrhu umění v Basileji. V roce 1984, kdy se na trhu objevilo první číslo jejich čtvrtletníku, nebyl tento názor daleko od pravdy. Velkovévodství lucemburské, ležící mezi Francií, Belgií a Německem, je ve skutečnosti velké jen v názvu. V 80. letech dvacátého století bylo z institucionálního pohledu ještě stále velkou kulturní pustinou. První veřejné instituce zabývající se současným uměním a fotografií zde začaly vznikat teprve v druhé polovině 80. let a výraznější tempo tento proces nabral až v 90. letech dvacátého století. Tehdy vznikaly muzea a galerie, například Národní audiovizuální centrum (Centre National d'Audiovisuel – CNA), Národní muzeum dějin a umění (Musée National d'Histoire et d'Art – MNHA), Fórum současného umění – Casino Luxembourg (Forum d'art contemporain), Cercle Cité – Ratskeller, Abbaye de Neumünster a Muzeum moderního umění (Musée d'Art Moderne Grand-Duc Jean – MUDAM), které v Lucemburku spoluutvářejí uměleckou atmosféru.

Sdružení *Café Crème* svou vydavatelskou a výstavní činností zásadně přispělo k institucionalizaci a profesionalizaci kulturní scény země. Hlavní ideou sdružení bylo vydávat časopis *Café Crème Magazine*, který by byl první pravidelně vydávanou publikací reflektující současné umění. Na začátku měl být místem svobodné umělecké exprese a platformou k propagaci děl mladých umělců, talentovaných regionálních tvůrců. Postupně se však proměnil v moderní periodikum přinášející aktuální trendy ve vizuálním umění západní kultury a nakonec v magazín zaměřený čistě na fotografii. Spolu s rozvojem místních kulturních institucí přijalo ve světě lucemburské fotografie mnohem aktivnější úlohu také sdružení *Café Crème* a jeho tvůrci – Paul di Felice a Pierre Stiwer. Od počátku 90. let začínají spolupracovat s lokálními i zahraničními institucemi, organizují výstavy, fotografická setkání a aktivně se podílejí na vytváření lucemburských fotografických sbírek. Sdružení *Café Crème* je v současnosti také organizátorem Evropského měsíce fotografie v Lucemburku.

Cílem této práce je představení historie časopisu *Café Crème Magazine* a vývoje jeho formy, obsahu i vybraného poslání. Během popisu rozvoje lucemburských kulturních institucí, počínajícího od 80. let dvacátého století, budu paralelně prezentovat proměnu zaměření sdružení *Café Crème*. Tím chci doložit, že se sdružení aktivně spolupodílelo a nadále se podílí na lucemburské fotografické scéně a zároveň sehrává zásadní roli při neustálé profesionalizaci kulturního života země.

První kapitola této práce poskytuje základní informace o Velkovévodství lucemburském a přibližuje historii vzniku národních kulturních institucí od 80. let dvacátého století se zvláštním důrazem na ty, jejichž činnost se odvolává na současné umění a fotografii. Představen je zde také krátký přehled magazínů o umělecké fotografii a aktuálních trendech, objevujících se na trhu v období vzniku *Café Crème Magazine* i v současnosti, se záměrným vynecháním tiskovin zaměřených na fotografickou techniku a periodik věnovaných amatérům.

V druhé kapitole je popsána historie vzniku magazínu a portréty jeho hlavních redaktorů: Paula di Feliceho, Pierra Stiwerera, Paula Bretze a Roberta Theisena. Na základě několika málo dochovaných redakčních dopisů a vzpomínek redaktorů jsou zde deklarovány cíle časopisu a motivace tvůrců při určování jeho podoby. Krátce je zde také přiblížen vývoj formy a obsahu v jednotlivých letech.

Třetí kapitola je věnována vymezení druhu publikované fotografie a popis vývoje fotografického oddělení magazínu. Pro účely této práce bylo zavedeno rozdělení na šest etap, které charakterizují změny v redakci vybraných cílech .

Čtvrtá kapitola je věnována obsahům nesouvisejícím s fotografií, tedy mimo jiné architektuře, hudbě nebo designovému návrhářství.

V páté kapitole je popsáno působení sdružení *Café Crème*, jež přesahuje rámec vydávání magazínu. Zmíněny jsou výstavy a fotografická setkání organizovaná Paulem di Felicem a Pierrem Stiwerem a jejich doprovodné publikace, nejaktuálnější výzvy ve formě Evropského měsíce fotografie v Lucemburku a spolupráce při vytváření sbírky moderní fotografie pro firmu Arendt & Medernach.

V závěru, který je shrnutím celé práce, jsou popsány silné i slabé stránky *Café Crème Magazine*. Závěr obsahuje také subjektivní hodnocení vydavatelské a výstavní činnosti sdružení, jež vychází z poznatků zmíněných v práci.

Výběr tématu této bakalářské práce souvisí s mým osobním aktivním zapojením do fotografické činnosti v Lucembursku. Od června 2011 zde žiji a pracuji jako komerční fotografka. Během několika posledních let jsem měla nejednou možnost spolupracovat s místními institucemi, účastnit se jimi organizovaných uměleckých akcí, tvůrčích dílen a měla jsem také možnost pozorovat zdejší fotografickou scénu. V roce 2017 spolu s Institutem tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě jsem v rámci Evropského měsíce fotografie v Lucemburku spoluorganizovala výstavu *Tender*.

Země, která se zpočátku jevila jako kulturní poušť, toho ve skutečnosti nabízí mnoho. Jejím hlavním problémem však není nabídka kulturních událostí, ale nalezení potenciálních odběratelů, proniknutí k nim a přilákání zahraničního publika. V zemi, kde žije jen málo přes pět set tisíc obyvatel, má i sebevýznamnější kulturní událost neobyčejně komorní charakter. Prostudování historie institucionálního kulturního života Lucemburska mi umožnilo lépe pochopit jeho specifčnost a najít podstatu jeho silných i slabých stránek. Možná mi jednou zde nabyté zkušenosti poslouží při jeho aktivním spoluvytváření.

1. Lucemburk, jeho kulturní instituce a nejvýznamnější časopisy o umělecké fotografii na světě od počátku fungování Café Crème

1.1. Lucemburk dnes a v 80.–90. letech dvacátého století

Velkovévodství lucemburské je v podstatě jen velice malým státem v centru Evropy, ale i jednou ze základajících zemí Evropské unie. Jeho dějiny sahají až do 10. století a souvisejí s takzvaným *Lucilinburhuc* – „malým zámek“, jehož ruiny jsou stále viditelné v centru hlavního města. Lucembursko s rozlohou o málo větší než 2,5 tisíce kilometrů čtverečních sousedí se třemi státy – Belgií, Francií a Německem. Jeho specifická poloha mezi natolik kulturně rozdílnými zeměmi měla rozhodující vliv na lokální tradice, jazyk i kulturu. I když je lucemburským úředním jazykem francouzština, mluví se zde běžně i německy, ale také přímo národní lucemburštinou a kvůli početným ekonomickým imigrantům se používá i angličtina. V lucemburštině se konají jednání v parlamentu a odhaduje se, že přibližně sedmdesát pět procent Lucemburčanů používá tento jazyk denně.

Lucemburk je jedním z předních světových finančních center a jedním z nejbogatších evropských států. Hlavní sídla zde má mnoho bank, mezinárodních koncernů (mimo jiné Skype, PayPal, Amazon, eBay) a mezinárodních institucí (například Evropská investiční banka, Evropský účetní dvůr, Tribunál či Soudní dvůr Evropské unie).

V roce 2010 překročil počet obyvatel Lucemburska půl milionu lidí. Hlavně díky otevřené imigrační politice stoupl od počátku 80. let dvacátého století počet lidí o 60 procent z přibližně 365 tisíc v roce 1981 na více než 590 tisíc v roce 2017.¹ Více než 180 tisíc obyvatel příhraničních oblastí sem navíc denně přijíždí za prací ze sousedních zemí.² Od roku 1981 začal dramaticky narůstat podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel – z 26 procent na 48 procent v roce 2017.³ V samotném hlavním městě, majícím nyní okolo 114 tisíc obyvatel⁴, pak 70 procent představují cizinci.⁵

1 *Evolution of total, Luxembourgish and foreign population 1961–2017* [v:] www.statistiques.public.lu, online: 8.3.2018.

2 *Labour market overview (in 1000 persons) 2000–2016* [v:] Ibidem.

3 *Population by sex and nationality on 1st January (x1000) 1981, 1991, 2001–2017* [v:] Ibidem.

4 *Most populated municipalities (x1000) 1981, 1991, 2001–2017* [v:] Ibidem.

5 www.luxembourg.public.lu, online: 8.3.2018.

1.2. Rozvoj kulturních institucí v Lucembursku od 80. let dvacátého století – instituce, galerie, umělci

Na počátku 80. let dvacátého století v Lucemburku prakticky neexistovaly instituce podporující a propagující současné umění nebo fotografii. Odvážného úkolu otevřít v Lucemburku první galerii věnovanou čistě fotografii se ujala Danielle Ignitiová. Založila Galerii Nei Liicht, která od roku 1982 sídlí v bývalé budově vedení ocelářské firmy v Dudelangu a od počátku své existence až dodnes prezentuje domácí i zahraniční fotografii. V současné době se galerie zaměřuje na vizuální umění la photographie plastique a videoinstalace. Od roku 1994 aktivně spolupracuje se sdružením Café Crème na organizování výstav a fotografických akcí. Danielle Ignitiová řídí také Galerii Dominique Lang, programově zaměřenou na současné experimenty a sídlící v budově nádraží v Dudelangu¹, zrestaurované v roce 1993. Galerie se jmenuje po předním lucemburském impresionistickém malíři, jenž měl na počátku 20. století v tomto městě ateliér.

Sdružení Café Crème vzniklo v roce 1984 a vzápětí vydalo premiérové číslo *Café Crème Magazine*. Byla to první publikace tohoto typu v Lucembursku – platforma vhodná pro výměnu informací, prezentaci vizuální exprese širokého okruhu tvůrců a reflexi nad uměním a moderní fotografií. Magazín už od svého vzniku vzbuzoval kontroverze, ať už neobvyklým obsahem, převahou virálního materiálu, tak i konceptuálním designem. Časopis *Café Crème Magazine* vytvořil fórum pro výměnu zkušeností a informací, čímž svým čtenářům poskytoval nezastupitelné vzdělávací služby. Vývoj magazínu probíhal rovnoběžně s rozvojem kulturní scény v Lucembursku a magazín ji fakticky spoluutvářel.

Institucí, která má dodnes rozhodující vliv na rozvoj fotografie v Lucembursku, je Národní audiovizuální centrum v Dudelangu (CNA). Centrum vzniklo v roce 1989 a prezentuje vizuální umění v regionu, obzvláště pak fotografii a audiovizuální tvorbu. CNA v těchto směrech podporuje aktivity Lucemburčanů i umělců žijících v Lucembursku tím, že v soutěži vybraným umělcům poskytuje stipendium na tvorbu nebo na prezentaci projektu. Centrum nabízí i fotografické dílny se světově uznávanými profesionály, organizuje fotografické výstavy a také disponuje pečlivě vedenou mediální knihovnou. Od roku 2007 funguje CNA v nové budově v Dudelangu, navržené architektonickým studiem Paula Bretze, spoluautorem *Café Crème Magazine*. Součástí komplexu je i bývalá vodárenská věž Wassertuerm, v níž má dnes své místo stálá expozice *The Bitter Years*. Jejím kurátorem byl lucemburský rodák Edward Steichen, americký fotograf a v letech 1947–1962 ředitel fotografického oddělení Muzea moderního umění v New Yorku

¹ www.galleries-dudelange.lu, online: 8.3.2018.

(MoMA – Museum of Modern Art). Tato expozice je vedle *The Family of Man* (*Lidská rodina*) druhou Steichenovou výstavou věnovanou velkovévodství. Slavná *Lidská rodina* je od roku 1994 stálou expozicí v zámku Clervaux na severu země. Obě sbírky jsou pro Lucembursko základem fotografického kulturního dědictví a impulzem k dalším aktivitám v tomto směru. Jako dobrý příklad těchto aktivit můžeme zmínit fotografické akce v Clervaux doprovázející stálou expozici *The Family of Man*, organizované v rámci iniciativ sdružení *Clervaux – Cité de l'image*. Toto malé městečko již od roku 2008 organizuje na zámeckém tržišti i v samotném zámku fotografické výstavy tuzemských i zahraničních fotografů, nabízí programy uměleckých rezidenčních pobytů pro fotografy a aktivně se účastní Evropského měsíce fotografie. Sdružení od roku 2017 pravidelně co půl roku vydává magazín věnovaný fotografii a místním aktivitám v tomto oboru.¹

Devadesátá léta dvacátého století jsou v Lucembursku obdobím aktivního vytváření institucionálních základů kulturního života a národních muzejních sbírek. V roce 1996 jsou stávající sbírky Musées de l'État rozděleny do dvou nových institucí – Národního muzea dějin a umění (MNHA – Musée National d'Histoire et d'Art) a Národního přírodopisného muzea (MNHN – Musée National d'Histoire Naturelle).² Ve stejném roce vzniká také Muzeum města Lucemburk (Le Lëtzebuerg City Museum). Jeho první samostatnou expozicí je od roku 1959 Villa Vauban věnovaná malbě 18. a 19. století.³

První lucemburskou institucí plně se věnující současnému umění bylo dodnes fungující Fórum moderního umění – Casino Luxembourg. Oficiálně bylo otevřeno v březnu roku 1996, ale svoji činnost započalo již v rámci ocenění Evropské hlavní město kultury 1995. Úkol přizpůsobit vnitřní prostory budovy z 19. století pro účely moderních expozic byl svěřen švýcarskému umělci a kurátorovi Ursi Raussmüllerovi, tvůrci Hallen für Neue Kunst v Schaffhausenu.⁴ Ředitelem nově založené instituce se v roce 1996 stal Enrico Lunghi. Pod jeho vedením se Casino věnovalo výstavní činnosti, začalo organizovat řadu konferencí a besed o umění, uměleckých rezidenčních pobytů, organizovalo dílny a rozšířilo knihovnu. Velmi aktivně se tak podílelo na formování umělecké scény v zemi. Po dlouhých debatách nad nejvhodnějším umístěním nového muzea moderního umění bylo v roce 1997 rozhodnuto o zahájení stavebních prací ve čtvrti Kirchberg. Budova navržená slavným architektem Ieohem Ming Peiem byla propojena se zachráněnými základy lucemburského opevnění (Fort Thüngen). Oficiální otevření Musée d'Art Moderne Grand – Duc Jean (MUDAM) se konalo v červenci roku 2006. Od té doby se MUDAM v Lucembursku stalo domovem moderního umění a centrem uměleckých

1 www.clervauximage.lu, online: 30.3.2018.

2 www.mnha.lu/fr/Historique, online: 10.3.2018.

3 www.villavauban.lu, online: 10.3.2018.

4 www.raussmueller.org, online: 10.3.2018.

událostí tepajícím životem. Muzeum má ve svých sbírkách díla velice známých umělců, například Mariny Abramović, Andyho Warhola, Cindy Shermanové, Nan Goldinové, Thomase Strutha, B. a H. Becherových, Andrease Gurského nebo Wolfganga Tillmanse.¹ Otevření MUDAM předcházelo vyhlášení města Lucemburku Evropským hlavním městem kultury 2007. Na rozdíl od roku 1995 tentokrát již měli organizátoři akcí silnou oporu v institucích. Intenzivní proces budování institucí kulturního života v celé zemi probíhal už od poloviny 90. let. V zájmu rozvoje kulturních událostí pak od roku 2007 pružně funguje kulturní centrum *l'Espace culturel Carée Rotondes* a od roku 2015 pak *Centrum umělecké tvorby Rotondes*, neobvykle situované v bývalém nádražním objektu ve čtvrti Bonnevoie.² V roce 2010 bylo ve francouzském městě Mety, vzdáleném pouhých 60 kilometrů od Lucemburku, otevřeno centrum moderního umění *Centre Pompidou-Metz*.³ V roce 2011 se podařilo zrenovovat budovu *Cercle Cité* v centru Lucemburku a vznikl tak výstavní prostor *Ratskeller*. Od prosince 2013 působí ve starém opatství Neumünster v centru hlavního města také *Centre culturel de rencontre Abbaye de Neumünster*, organizující výstavy, koncerty a umělecké semináře. Většina výše zmíněných institucí, tedy Galerie Nei Liicht, Galerie Dominique Lang, CNA, sdružení *Clervaux – Cité de l'image*, MNHA, Villa Vauban, Casino Luxembourg, MUDAM, *Cercle Cité – Ratskeller* a *Abbaye de Neumünster*, se aktivně podílí na organizování Evropského měsíce fotografie, jenž se v Lucemburku koná každé dva roky.

Od roku 2004 organizuje Marita Rüterová, historička a majitelka soukromé Galerie Clairefontaine, ve spolupráci s městským zastupitelstvem a Lucemburskou univerzitou každoroční setkání Photomeetings Luxembourg. Jedná se o setkání se světově uznávanými fotografy spojená s dílnami a autorskými výstavami ve výstavních prostorách v centru města, například v *Cercle Cité*, *Abbaye de Neumünster*, dvou částech Galerie Clairefontaine a ve veřejné Galerii Beim Engel.⁴

Neocenitelnou podporou a motivací pro umělce spojené s Lucemburskem jsou udělována ocenění. V oboru moderního umění jde o ceny *Prix Grand-Duc Adolphe*, *Prix Pierre Werner* a *Prix de Révélation*. Co se týče vizuálního umění a fotografie, je od roku 2005 udělována cena *The Edward Steichen Award Luxembourg* pod patronátem lucemburského velkoknížete a s přispěním rodiny slavného fotografa. Ocenění je udělováno co dva roky mladým regionálním tvůrcům nominovaným místními odborníky. Laureáti cen jsou pak posíláni na několikaměsíční rezidenční programy do *The International Studio & Curatorial Program (ISCP)* v New Yorku.⁵

1 www.mudam.lu, online: 10.3.2018.

2 www.rotondes.lu, online: 10.3.2018.

3 www.centrepompidou-metz.fr, online: 10.3.2018.

4 www.photomeetings.lu, online: 11.3.2018.

5 www.edward-steichen-award.lu, online: 30.3.2018.

1.3. Nabídka magazínů o výtvarné fotografii ve světě od počátku fungování sdružení Café Crème

Když se v roce 1984 v Lucemburku objevil *Café Crème Magazine*, byl první publikací věnovanou tvůrčí činnosti, umění a moderní fotografii svého druhu v zemi. Ve světě však již v té době existovalo mnoho periodik věnujících se tomuto oboru – tedy magazínů o profesionální tvůrčí fotografii, ale vyhýbajících se polemikám o technických aspektech fotografického procesu. Šlo přitom jednak o magazíny fungující díky dotacím (jako *Camera Austria International*, o pár let později i *Eikon*, *Fotograf*), jednak o publikace nedotované.

Na aktuální trendy ve výtvarné vědecké fotografii a technickém poradenství se orientoval *RPS Journal – The Journal of Royal Photographic Society*¹. Tento magazín vycházející ve Velké Británii od roku 1853 je zároveň nejstarším fotografickým periodikem na světě. Druhým je už v roce 1854 založený *British Journal of Photography*, který ze začátku vycházel pod názvem *Liverpool Photographic Journal*. Dnes je tento měsíčník stále respektovaným tematickým přehledem současných trendů ve fotografii a místem pro objevování nových talentů.

Podobnou úlohu mnoho let plnil švýcarský magazín *Camera* Adolfa Herze. V letech 1922–1981 se na jeho stránkách objevovaly práce předních fotografů (například Edwarda Steichena, Roberta Franka, Jeana-Loupa Sieffa), samotný magazín pak vycházel v mnoha zemích a v různých jazykových mutacích. Za vysokou úroveň prezentovaného obsahu magazínu *Camera* můžeme být vděční Allanu Porterovi, který byl v letech 1965–1981 jeho šéfredaktorem. V roce 2013 se o znovuoživení tohoto magazínu pokusili redaktor Bruno Bonnabry-Duval a novinářka Brigitte Ollierová.²

Nepřetržitě od roku 1952 vydává Aperture foundation v New Yorku magazín *Aperture*. Tento čtvrtletník, podobně jako *British Journal of Photography*, představuje tvorbu jak mladých, tak i zasloužilých fotografů a umělců experimentujících s tímto médiem a aspiruje na označení „*průvodce po světě současné fotografie*“³. Dnešní čísla magazínu jsou již vždy výrazně tematicky zaměřená.

V roce 1967 začal ve Francii vycházet měsíčník s názvem *Photo* o výtvarné fotografii zaměřený na širokou veřejnost a dvouměsíčník *France Photographie* vydávaný

1 www.rps.org, online: 11.3.2018.

2 www.camera-publications.com, online: 11.3.2018.

3 ARTBOOK/D.A.P. Winter 2014 Catalog, *Aperture* 217, “Lit,” Winter 2014 [w:] www.artbook.com, online: 11.3.2018.

Francouzskou fotografickou federací (*Fédération Photographique de France*). Oba časopisy vycházejí dodnes. V americkém Rochesteru vychází od roku 1972 dvouměsíčník *Afterimage: The Journal of Media Arts And Cultural Criticism*. Tento magazín je vydáván neziskovou organizací *Visual Studies Workshop* a věnuje se umění, kultuře a politicky zaměřeným projektům a umělcům. Iniciátorem jeho vzniku a prvním redaktorem byl Nathan Lyons – kurátor mezinárodního muzea fotografie *George Eastman House*.¹ Od roku 1977 pak pod vedením Luka Gartlana vychází v Londýně čtvrtletník *History of Photography* věnovaný tajemstvím fotografických dějin.

Světově známé fotografie se pravidelně objevovaly na stránkách britského měsíčníku *Creative Camera*. Tento magazín, vycházející v letech 1968–2001, byl věnován umělecké i dokumentární fotografii.² Jeho prvním šéfredaktorem byl Bill Jay, který po dvou letech redakci opustil, aby se mohl podílet na založení nového magazínu zaměřeného na uměleckou fotografii s názvem *Album*, jenž vychází stejně jako *Creative Camera* ve Velké Británii. O významné postavení časopisu *Creative Camera* se zasloužil především jeho dlouholetý šéfredaktor Colin Osman. Na konci 70. let se na pultech objevují další fotografické magazíny, britský čtvrtletník *Hotshoe*³ a italský *Zoom*, oba zaměřené na nové trendy v současné fotografii.

Ve stejné době začínají i v Polsku vycházet dva nové časopisy – *Fotografia* pod redakčním vedením Wiesława Prażucha a *Foto*. Tyto magazíny, vycházející v 70. a 80. letech dvacátého století, přinášely rozhovory s fotografy a práce polských i zahraničních fotografů (mimo jiných Natalie LL, Zofie Rydetové, Tadeusze Rolkeho, ale i přetisky děl například Man Raye nebo Helmuta Newtona), ale poskytovaly i informace ze světa technických novinek. V Československu pak od roku 1957 do začátku 90. let díky vydavatelství Orbis a fotografu Václavovi Jířů vycházel čtvrtletník *Revue Fotografie* (původně jen *Fotografie*), který v pozdějších letech vycházel i v ruské a anglické jazykové verzi. Tento magazín se pak v 70. letech pod vedením Daniely Mrázkové začal více orientovat na dokumentární fotografii a reportáž (ovšem jeho záběr byl mnohem širší) a prezentoval díla českých i zahraničních fotografů.⁴ Časopisem, který se stal inspirací pro autory *Café Crème Magazine*, bylo americké periodikum *Interview* Andyho Warhola a britského novináře Johna Wilcocka. Magazín vycházel od roku 1969 a po Warholově smrti v roce 1987 jej převzala redakce Brant Publications, Inc. Idea *Interview* byla založena na přesvědčení, že každý si zaslouží svůj okamžik slávy, proto byly hlavním obsahem rozhovory se slavnými

1 www.vsw.com/afterimage online: 11.3.2018.

2 *From Camera Owner to Creative Camera* [w:] www.the-golden-fleece.co.uk, online: 11.3.2018.

3 www.hotshoemagazine.com, online: 1.4.2018.

4 Barbora Alexandra Kašparová, *Daniela Mrázková v roli šéfredaktorky Revue Fotografie*, Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Opava 2017, s. 14–23.

kreativními osobnostmi dané doby. V roce 2008 bylo vydávání magazínu obnoveno pod názvem *Andy Warhol's Interview*, redakci vedl Nick Haramis. Mezi magazíny, které se věnují moderní fotografii, musíme zmínit i belgický titul *Snoecks*¹. Tato obsáhlá publikace vycházela jako ročenka již od roku 1920, ale teprve od 70. let se začala věnovat aktuálním fotografickým trendům. Tvorbě a kultuře mladé generace se věnuje i britský dvouměsíčník *i-D*, vycházející od počátku 80. let.

Evropské fotografii se od roku 1980 věnuje německé periodikum *European Photography*², vydávané vydavatelstvím Equivalence Andrease Müllera-Pohleho, které od roku 2003 vydávalo i *European Photography Guide* – průvodce obsahující pro fotografy zajímavý seznam evropských institucí, galerií, muzeí, obchodů, vydavatelů fotografických knih, knihoven, kritiků, novinářů, grantů a soutěží zaměřených na fotografii.

Od roku 1980 začal díky iniciativě Manfreda Willmanna, Seiichiho Furuyi a Christine Frisinghelliové vycházet dvojjazyčný (německo-anglický) čtvrtletník *Camera Austria International*³, prezentující práce klíčových představitelů současné fotografie (především představitelů různých konceptuálních proudů), recenze fotografických knih a mezinárodních výstav. V Rakousku od roku 1991 vychází podobný časopis, *Eikon* Rakouského institutu fotografie a mediálního umění (*Österreichisches Institut für Photographie und Medienkunst*). Podobně jako *Camera Austria International* je *Eikon* vydáván čtyřikrát ročně ve dvou jazycích – německy a anglicky. Od roku 1989 vychází v Hamburku německý časopis *Photonews* Denise Brudny. Vedle mnoha recenzí, rozhovorů, prezentací portfolií a fotografických esejů v něm mohou čtenáři najít informace o aktuálních událostech ze světa fotografie. Jednotlivá čísla *Photonews* vycházejí desetkrát ročně. Pozornost si zaslouží i americký časopis *The Photo Review* věnovaný výtvarné fotografii (od roku 1976), magazín *Photograph* vydávaný od roku 1988 v New Yorku a britský *Portfolio Magazine*, který vycházel v letech 1988–2010 (celkem 52 čísel).

Formou přehledu aktuálních fotografických trendů se prezentuje v Belfastu od roku 1992 tištěný čtvrtletník *Source*.⁴ Obsahuje recenze projektů, výstav a fotografických knih, rozhovory s fotografy, uměleckými vedoucími a vydavateli. Analyzuje však i jiné vizuální materiály, jako například satelitní snímky, ilustrace pro děti nebo policejní fotografickou dokumentaci. Od roku 1993 je v New Yorku vydáván *Blind Spot Magazine* a v Austrálii od roku 1992 magazín (*not only*) *Black + White*⁵, založený britskými grafiky

1 www.snoecks.be, online: 11.3.2018.

2 www.equivalence.com, online: 11.3.2018.

3 www.camera-austria.at, online: 2.4.2018.

4 www.source.ie, online: 11.3.2018.

5 www.matthewhawker.com, online: 11.3.2018.

Katherine Carnegieovou a Matthewem Hawkerem. Tento čtvrtletník o fotografii a popkultuře si rychle získal mezinárodní uznání, bohužel vydržel na trhu jen patnáct let. Podobný osud potkal i slovenský časopis *IMAGO*, vydávaný anglicky v letech 1996–2008 jako šestiměsíčník z iniciativy Václava Macka, ředitele Měsíce fotografie v Bratislavě. Tematicky se orientoval na střeoevropskou a východoevropskou fotografii.¹ Na počátku 90. let se na polském trhu objevoval kvalitní magazín *Fotografia – 6×9*.

Více štěstí měl od roku 2000 vydávaný britský magazín *Exit* Stephena Tонера a Marka Jubbera, i když možná jen díky získaným oceněním v rámci Magazine Design Awards v roce 2002 a 2003. *Exit* je dedikován významným současným fotografům. Na jeho stránkách publikovali mimo jiných Inez van Lamsweerde a Vinoodh Matadin, Jürgen Teller, Terry Richardson, Richard Prince, Klaus Thymann, Philip-Lorca diCorcia, Gregory Crewdson, Paul Graham, Martin Parr, Stephen Shore, William Eggleston nebo Wim Wenders.² Pod stejným názvem se na evropském trhu objevuje i španělský dvojjazyčný (španělský a anglický) magazín *EXIT*. Jeho šéfredaktorkou je Rosa Olivaresová a samotný čtvrtletník se věnuje nejaktuálnějším trendům ve světě fotografie, videa a filmu. Tištěnou platformou pro široké spektrum fotografů je od roku 2002 magazín *Foam*, který třikrát ročně připravuje *Foam Fotografiemuseum Amsterdam*.³ V nizozemském hlavním městě vzniká od roku 2011 i *Unseen Magazine* – časopis doprovázející festival Unseen Amsterdam⁴, který se zaměřuje na nové trendy v současné fotografii a především na mladé talenty. Umělecké fotografii se věnoval i *EYEMAZING*⁵, vycházející od roku 2003 v Amsterdamu pod redakčním vedením Susany A. Zadehové. Na jeho stránkách byla prezentována díla jak známých fotografů, tak i těch na začátku své kariéry, ale i nespočet recenzí fotografických publikací, rozhovorů a článků o nejdůležitějších událostech ve světě výtvarné fotografie. Od roku 2005 v Amsterdamu vychází také čtvrtletník *GUP Magazine (Guide to Unique Photography)*. Toto dílo Roye Kahmanna, Petera Bas Mensinka a Jochema Rijlaarsdama se věnuje hlavně konceptuální fotografii.⁶

S příchodem roku 2000 se ve střední a východní Evropě objevuje několik nových fotografických tisků. V letech 1999–2005 pod vedením Krzysztofa Miękuse vychází v Lodži časopis *Foto Pozytyw*. Své stránky věnoval fotografům z oblasti střední Evropy a Ruska i čtvrtletník *Kwartalnik Fotografia* vydávaný vydavatelstvím KROPKA v letech 2000–2012 pod vedením Zbigniewa Tomaszczuka, Ireneusza Zjeżdźały a Waldemara Śliwczynského. Oba tituly už bohužel nevycházejí.

1 Vladimír Birgus, *Konec časopisu IMAGO?* [v:] www.photorevue.com, online: 1.4.2018.

2 www.exitmagazine.co.uk, online: 11.3.2018.

3 www.foam.org, online: 11.3.2018.

4 www.unseenamsterdam.com, online: 11.3.2018.

5 www.eyemazing.com, online: 1.4.2018.

6 www.gupmagazine.com, online: 1.4.2018.

Ve stejnou dobu se v sousedním Česku objevuje *Fotograf*.¹ Od roku 2002 je tento magazín vydáván každého půl roku ve dvou jazycích – českém a anglickém, jeho ambiciózním cílem bylo mezi svými čtenáři propagovat fotografii se zvláštním zaměřením na fotografii konceptuální. V letech 2003–2011 vycházelo také odborné periodikum *DIGIfoto* a část jeho redakčního týmu roku 2012 založila pod vedením Tomáše Hlívky vlastní magazín *FOTO*. Jak samotní redaktori přiznávají, je to „časopis pro všechny fotografie“ a „platforma komunikace chránící před všudypřítomným vizuálním šumem“.²

Od roku 2003 vychází ve Velké Británii magazín *Photoworks Annual*³, jenž se orientuje na uměleckou fotografii a vychází jednou ročně s podporou vládní agentury *Arts Council of England*. Současné fotografii bez jazykových či geografických hranic byl věnován i španělský *C International Photo Magazine*. Díky Eleně Ochoa Fosterové, ženě slavného architekta Normana Fostera, a jejímu nakladatelství Ivory Press mohla tato obsáhlá publikace v období 2006–2010 vycházet každých šest měsíců v jazykových variacích angličtina–čínština a španělština–japonština a otevřít se tak i pro fotografii z Asie a její příjemce.⁴ Od roku 2007 vychází v Paříži časopis *Polka*, jehož redakci vede Alain Genestar.

Finské periodikum *Raw View*⁵, začínající pod názvem *Photo Raw*, vycházelo v letech 2007–2017 pod vedením Hannamari Shakyaové a orientovalo se na dokumentární fotografii, hlavně na dlouhodobé projekty. *Raw View* vycházelo v angličtině a finštině. Dnes se vydavatelství zaměřují více na knižní publikace. Zmínit musíme dánský časopis *Katalog – Journal of Photography & Video*, australský *Blow Up* a mnoho kreativních magazínů o společenských trendech ve vizuální kultuře, například italský *C 41 Magazine* (Milán), *Dry Magazine* (Haag a Londýn) nebo *Doubleview Magazine* vydávaný redakcí Finger Coast pod vedením Diega Diaze Marina v italské Florencii. Přestože již v současné nabídce fotografických magazínů nemá Polsko odpovídajícího zástupce, je polské umění, fotografie a design úspěšně propagováno v magazínu *Contemporary Lynx*, který vychází od roku 2015 ve Velké Británii. Časopis založilo výtvarné sdružení polských historiček umění Dobromiły Błaszczukové a Sylwie Krasonové. V irském Dublinu vychází také *Blow Photo* – magazín vedený Agatou Stoińskou, jenž se věnuje současné výtvarné fotografii. Zajímavou iniciativou je také bezplatná publikace nadace *Fundacja Bęc Zmiana* nazvaná *Notes na 6 tygodni*. Tento magazín kapesního formátu přináší svým čtenářům informace o novinkách v umění, fotografii, designu i architektuře.

1 www.fotografmagazine.cz, online: 11.3.2018.

2 www.casopis-foto.cz, online: 11.3.2018.

3 www.photoworks.org.uk, online: 11.3.2018.

4 *I don't feel I'm selling... I'm sharing* [v:] www.theguardian.com, online: 11.3.2018.

5 *10 minutes with Hannamari Shakya* [v:] www.fkmagazine.lv, online: 11.3.2018.

Jako tištěný čtvrtletník a internetový deník funguje na polském trhu i magazín SZUM. Jde o časopis věnovaný současnému umění pod redakčním vedením Jakuba Banasiaka a Adama Mazura. Již několik let roste zájem i o online magazíny jako *LensCulture*, *photographie.com* nebo polské *Napo Images*¹, *doc! photo magazine* a *contra doc!*, *FotoTAPETA*, *Pokochaj Fotografję*, *Fotoindex* nebo české *PhotoRevue.com*² vydávaný Institutem tvůrčí fotografie SU v Opavě pod redakčním vedením Vladimíra Birguse a Ondřeje Durczaka, jejichž hlavní úlohou je být současnou internetovou platformou určenou mladým fotografickým tvůrcům. Mnoho z nich po několika letech existence ve virtuálním světě skončilo v zapomnění nebo změnilo své pole působnosti, jako například francouzský internetový magazín *Purpose*³, existující online v letech 2006–2010. Další svoji aktivitu rozvíjejí jinak – například *Paper Journal*⁴ se sídlem v Londýně se po pěti letech existence pouze v internetové podobě objevil poprvé i v tištěné verzi (březen 2018). Jako internetová a papírová publikace funguje i *Archive Collective*⁵, *YET magazine*⁶ (vycházející třikrát ročně), *burn*⁷ Davida Alana Harveye, magazín *Noice*⁸, *Of the Afternoon*⁹, *Aint-Bad*¹⁰, *Subjectively Objective*¹¹ Noaha Waldecka, *M Magazine* (Leica), *Fisheye* vedený Ěri-cem Karsentym a Marií Mogliovou a mnoho dalších. V online podobě vycházejí například švédský magazín *Somewhere*¹², *Conscientious*, *Fujifeed*¹³, *Blur Magazine*, *Feature Shoot*¹⁴ Alison Zavosové, *Organica Magazine*¹⁵ Diny Lünové, italský magazín *POSITIVE*¹⁶, *1000 Words*¹⁷, *Ahorn magazine*¹⁸, *F-Stop Magazine*¹⁹, *Mooncruise* Magazine*²⁰, *Flak Photo*²¹, mexická platforma *Zone Zero*²² a současné fotografii věnovaný internetový magazín *Phroom*²³.

-
- 1 www.napoimages.com, online: 2.4.2018.
 - 2 www.photorevue.com, online: 2.4.2018.
 - 3 www.purpose.fr, online: 2.4.2018.
 - 4 www.paper-journal.com, online: 1.4.2018.
 - 5 www.thearchivecollective.com, online: 1.4.2018.
 - 6 www.yet-magazine.com, online: 1.4.2018.
 - 7 www.burnmagazine.org, online: 1.4.2018.
 - 8 www.noicemagazine.com, online: 1.4.2018.
 - 9 www.oftheafternoon.com, online: 1.4.2018.
 - 10 www.aint-bad.com, online: 1.4.2018.
 - 11 www.subjectivelyobjective.com, online: 1.4.2018.
 - 12 www.somewhere-magazine.com, online: 1.4.2018.
 - 13 www.fujifeed.com, online: 1.4.2018.
 - 14 www.featureshoot.com, online: 1.4.2018.
 - 15 www.organicamagazine.tumblr.com, online: 1.4.2018.
 - 16 www.positive-magazine.com, online: 2.4.2018.
 - 17 www.1000wordsmag.com, online: 2.4.2018.
 - 18 www.ahornmagazine.com, online: 2.4.2018.
 - 19 www.fstopmagazine.com, online: 2.4.2018.
 - 20 www.mooncruise.com, online: 2.4.2018.
 - 21 www.flakphoto.com, online: 2.4.2018.
 - 22 www.zonezero.com, online: 2.4.2018.
 - 23 www.phroommagazine.com, online: 1.4.2018.

Na lucemburském kulturním a uměleckém trhu hrají prim publikace vydavatelství Maison Moderne. V letech 2007–2012 zde vycházel magazín *Nico*¹, určený mladým talentům ze světa designu, fotografie, módy a ilustrace. Jeho poslední číslo věnované erotice v médiích, okrajovým pornografickým magazínům, ale i fotografům a ilustrátorům aktů získal cenu *German Design Award*.

Nejnovějším projektem Maison Moderne je ročenka *DADADA* o současném umění v Lucembursku. Od roku 2009 publikuje neziskové sdružení Design Friends (DF) svůj *DEE Magazine*². Design Friends organizuje otevřené přednášky, dílny a výstavy tvůrčích osobností z oboru designu, módy, fotografie a architektury, časopis pak přibližuje jejich práce a prosazuje činnost lokálních umělců.

1 www.nicomagazine.com, online: 11.3.2018.

2 www.designfriends.lu, online: 11.3.2018.

2. *Café Crème Magazine* – historie vzniku a celkový pohled na vývoj magazínu v letech 1984–1997

2.1. Vznik magazínu a jeho tvůrci

Podle vzpomínek Pierra Stiwer¹ se historie *Café Crème Magazine* začala datovat už několik let před vydáním prvního čísla, v roce 1980. Tehdy se Stiwer coby mladý učitel literatury setkal s učitelem umění Paulem di Felicem při práci na zakázce pro jiný módní časopis. Během dalších tří let si osvojovali editorskou a typografickou praxi a získávali zkušenosti, které se později při vydávání vlastních publikací ukázaly jako neocenitelné. Musíme zmínit, že to byla doba bez počítačů, kdy hlavními nástroji při navrhování jednotlivých stránek byly pro mladé tvůrce papír, pravítka, fixy a nůžky. Fotografie jednotlivých čísel byly vyvolávány v temné komoře ve sklepě jednoho kolegy, amatérského fotografa. Průlom nastal při náhodném setkání s mladým architektem Paulem Bretzem, jenž o několik let později bude pracovat na architektonickém projektu Národního audiovizuálního centra v lucemburském Dudelangu a který má dodnes důležitou roli v audiovizuálním vzdělávání a propagaci fotografie v regionu. Paul Bretz, autor loga *Café Crème*, poskytl Paulovi di Felicemu a Pierru Stiwerovi svoji pracovnu v architektonickém studiu v centru hlavního města. Později tito mladí tvůrci společně založili neziskové sdružení a začali vydávat vlastní magazín o současném vizuálním umění.

Výběr názvu časopisu odráží soudobé aktuální trendy – titul měl být dostatečně tajemný, ale dobře asociovat svůj obsah, nikoli však mít nezbytně spojitost s tím, co prezentuje. A jelikož koncepce magazínu vznikla během bezpočtu hodin diskusí v kavárnách nad šálkem kávy, stal se pro autory název *Café Crème* jasnou volbou. Během let název podléhal lehkým modifikacím – od *Café Crème Magazine* (čísla 1–3 a 5–8), *Café Crème Magazine* s podtitulem *Magazine International des créateurs* (číslo 4), *Café Crème Art Magazine* (čísla 9–13), *Café Crème* (čísla 14–15) a *Café-Crème* (čísla 16–17).

Autoři zmiňují i dnes již neexistující Club 5 (na ulici Rue Chimay) a kavárnu *Café l'Interview* (21, Rue Aldringen) v centru hlavního města, která existuje dodnes a stále vzbuzuje obdiv neopakovatelnou atmosférou a fotogenickým světlem. Právě zde během jednoho jejich setkání navrhl Paul Bretz na ubrousku logo *Café Crème*, které od prvního čísla magazínu dodnes signuje společnou činnost umělců a fotografů.

1 Pierre Stiwer, *30 ans. Épilogue pour trois décennies* [v:] *Café Crème 1984–2014. Visual Culture/ European Photography – doprovodná publikace symposia Photography from the 80's until now, evolutionary perspectives on aesthetics and institutional challenges*, 27.11.2014 v Le Centre Culturel de Rencontre Neumünster, Lucemburk, s. 3.

Velkou inspirací byl pro autory již zmíněný magazín *Interview* Andyho Warhola a Johna Wilcocka a fotografii věnované francouzské periodikum *Égoïste* Nicole Wisniakové. Současné umění, pokrokovost, otevřenost všemu novému a také luxus, styl, šik a elegance měly předznamenávat obsah prvních čísel *Café Crème Magazine*. Jak samotní autoři říkají, dokonce i počáteční volba černobílé formy magazínu byla projevem snahy o eleganci, a nikoli úspornou nutností.¹

Léta 80. jsou také obdobím, kdy se v Lucembursku objevily první alespoň trochu dostupné počítače. Díky štědrosti ředitele lucemburského oddělení firmy Computerland Europe Paula Helminga získalo *Café Crème* přístup ke dvěma počítačům Apple a školení v programech Word a Excel. Aby se pokryly náklady dalších čísel, nabídli Paul di Felice a Pierre Stiwer svoje služby reklamním agenturám a sami vytvářeli reklamy, které se pak objevovaly v *Café Crème Magazine*. Existence článků o umění, architektuře, fotografii, divadle nebo literatuře spolu s rozhovory s tehdejšími slavnými osobnostmi hned vedle stránek propagujících lucemburské obchody a firmy značně zvyšovala jejich prestiž a vybízela další podnikatele k investicím do tohoto typu publikace. Výsledkem bylo, že magazín *Café Crème* získával nezbytné finanční prostředky na další fungování, i když zároveň potlačováním hranice mezi komerčním obsahem a uměním sklízel i kritiku, obzvláště nepříjemnou v okamžiku hledání dalších subvencí.

V otázkách financování sehrála důležitou roli pomoc mladého studenta ekonomie Marcella Eusaniho, který radil tvůrcům *Café Crème Magazine* při vypracování marketingové strategie, ale hlavně prestižní sponzorství firmem Kodak, Agfa a Polaroid. Jak vzpomíná Pierre Stiwer, ředitel Kodaku jim po pětiminutovém rozhovoru v Arles řekl: „Vidíš tam toho chlápka, řekni mu, že jsi se mnou mluvil, a taky si mu řekni, kolik potřebuješ peněz.“²

Tvůrci *Café Crème Magazine* byli od začátku nakloněni mezinárodní distribuci. Nečekali však problémy, na které narazí po přijetí Schengenské dohody. Ukázalo se totiž, že už jen pouhý formát prvních tří čísel ve velikosti A3 je problematický, protože neodpovídal povinným normám pro tisk ve Francii. V této souvislosti se periodikum nemohlo oficiálně volně prodávat ve francouzských trafikách. Distribuční privilegia upřednostňující francouzské tiskoviny, jež jsou povinná na celém území Francie, byla pro lucemburské vydavatele nečekaným překvapením. Výsledkem bylo, že i přes značně kratší vzdálenosti navyšovaly povinné mezinárodní tarify a celní poplatky cenu časopisu. Stávaly se i absurdní situace, například když byla celá zásilka tisku zadržena na lucembursko-francouzské hranici, protože celníci požadovali zaplacení vyššího celního poplatku.

1 Ibidem, s. 4.

2 „You see this guy over there, tell him you spoke to me and tell him as well how much money you need!”

Zařadili totiž magazín do kategorie pornografie! Všechno přitom způsobil pouze jeden opublikovaný akt uvnitř čísla od Edwarda Steichena.¹

Mezinárodní distribuce *Café Crème Magazine* nakonec probíhala hlavně díky firmě IdeaBooks z Amsterdamu a síti francouzských knihkupectví Flammarion. Současně probíhala i neformální distribuce prostřednictvím sítě dobrovolníků a známých v New Yorku, Amsterdamu a Londýně a také díky lucemburským studentům v Paříži nebo Štrasburku. K distribuci v Japonsku nedošlo z důvodu cenzury. Neocenitelnou pomoc s distribucí nabýzely i takové firmy jako Icelandair a Cargolux, které magazín bezplatně přepravovaly do USA. Náklad prvních čísel *Café Crème Magazine* byl pět tisíc výtisků, a to hlavně z propagačních důvodů, později byl náklad zredukován na patnáct set výtisků. Asi čtvrtinu finančních nákladů pokrylo předplatné, zbytek sponzoři a příjmy z reklamy. Umělci svá díla pro publikování v magazínu poskytovali bezplatně.

2.2. Redakce *Café Crème Magazine*

Redakční tým jednotlivých čísel magazínu *Café Crème* se průběžně měnil. V různých obdobích byli šéfredaktory:

- podzim 1984 – léto 1985, tj. čísla 1–4: Paul Bretz, Paul di Felice a Pierre Stiwer,
- podzim 1985 – léto 1987, tj. čísla 5–9: Paul di Felice a Pierre Stiwer,
- zima 1988 – 1991, tj. čísla 10/11–15: Paul di Felice, Pierre Stiwer a Robert Theisen,
- v letech 1994 a 1996 – čísla 16 a 17: Paul di Felice a Pierre Stiwer.

Od počátku existence sdružení až do dnešních dnů byli kmenovými redaktory Paul di Felice a Pierre Stiwer. Malíř, básník a publicista Paul di Felice se narodil v roce 1953 v Lucemburku, na katedře vizuálního umění získal doktorát a přednáší dějiny umění a výtvarnou pedagogiku na Lucemburské univerzitě, působí jako kritik a nezávislý kurátor mezinárodních fotografických výstav. Je členem Mezinárodního sdružení kritiků umění AICA (*l'Association Internationale des Critiques d'Art*).

Pierre Stiwer rovněž pochází z Lucemburska, je učitelem francouzštiny a literatury s doktorátem z filozofie z pařížské Sorbonny. Paul di Felice a Pierre Stiwer od 90. let v rámci aktivit neziskového sdružení *Café Crème* společně organizují různé fotografické akce (například v letech 1998–2001 výstavy v prostorách lucemburské národní banky BCEE, v letech 2002–2005 pak Evropský týden fotografie a od roku 2011

¹ Pierre Stiwer, *30 ans. Épilogue pour trois décennies* [v:] *Café Crème 1984–2014. Visual Culture/ European Photography – doprovodná publikace symposia Photography from the 80's until now, evolutionary perspectives on aesthetics and institutional challenges*, 27.11.2014 v Le Centre Culturel de Rencontre Neumünster, Lucemburk, s. 4.

Evropský měsíc fotografie v Lucemburku), vydávají doprovodné publikace k lucemburským výstavám a pro různé výtvarné události v regionu (například v galerii Nei Liicht v Dudelangu nebo v lucemburském Muzeu moderního umění Casino) a katalogy pro Evropský měsíc fotografie v Lucemburku.¹ V roce 2006 se Paul di Felice stal členem redakce internetového přehledu umění www.lacrique.org a od roku 2016 plní funkci viceprezidenta správní rady Muzea moderního umění v Lucemburku (MUDAM – Musée d'Art Moderne Grand-Duc Jean).²

K tvůrcům *Café Crème Magazine* patřil také v Lucemburku narozený architekt Paul Bretz, spolupracující v redakční radě v letech 1984–1985 na prvních čtyřech číslech magazínu. Kromě svého přínosu k obsahu z oboru architektury a grafických návrhů prvních čísel umožňoval Bretz redaktorům pracovat na dalších číslech magazínu ve své pracovně v centru města. V souvislosti se svým kariéerním vzestupem (mimo jiné pracoval společně s I. M. Pei & Partners na návrhu pyramidy v Louvre) se jeho zapojení do práce na *Café Crème Magazine* postupně snižovalo. Po jeho odchodu část magazínu věnovaná architektuře pokračovala ještě další tři čísla (s výjimkou čísla sedm), s osmým vydáním však už architektura stránky magazínu opouští úplně.

Od devátého čísla z léta roku 1987 se v *Café Crème Magazine* objevují černobílé portréty umělců od Roberta Theisena. V letech 1988–1991, tedy pět následujících čísel (od 10/11 do 15), je Theisen členem redakčního týmu *Café Crème*. S jeho příchodem jsou téměř všechny rozhovory s umělci a fotografie doplněny portrétem vytvořeným Theisem. Svým stylem velmi často navazují na portréty známých fotografů.

V následujících letech pak Robert Theisen dodával fotografickou dokumentaci rovněž pro organizované i spoluorganizované výstavy sdružení *Café Crème*. V jubilejním vydání magazínu se di Felice a Stiwer rozhodli k pravidelnému umísťování portrétů umělců v časopise, aby tím vyzdvihli jejich osobnost. Samotný Theisen, svou profesí psycholog, přiznává, že jeho hlavním cílem bylo zachycení osobnosti umělce a skutečné tváře člověka skrývajících se pod každodenní maskou.³

1 Paul di Felice – www.autorenlexikon.lu, online: 2.2.2018.

2 Paul di Felice – www.eyes-on.at, online: 2.2.2018.

3 *Les portraits de Robert Theisen: Visages d'artistes* [v:] *Café Crème Magazine* č. 16, léto/podzim 1994, s. 14.

2.3. Poslání tvůrců, tedy „dopisy redakce“ *Café Crème Magazine*

Úvodní slova prvního čísla jsou záznamem útržku rozhovoru tří přátel v restauraci (Paul Bretz, Paul di Felice a Pierre Stiwer), při němž se zrodila samotný nápad vydávat časopis. Formou volného dialogu jsou čtenáři přiblíženy hlavně cíle magazínu, které přinejmenším během několika prvních čísel určovaly jeho tvar a obsah. Ze začátku mělo jít o čtvrtletník a samotní autoři popisovali začátky heslovitě – „*naš magazín o umění a trendech*“ a „*magazín tvorby, vytríděných informací*“, „*aspoň trochu světový*“.¹ *Café Crème Magazine* se měl stát platformou pro prezentaci děl umělců a tvůrců, na rozdíl od pouhých řemeslníků, kterým redaktoři připisovali omezenou volnost tvorby a působení v úzkých mezích svého oboru. Zásadní také bylo, že autoři od začátku počítali s mezinárodním charakterem svého periodika. Již od prvního čísla je část textů publikována ve dvou jazycích – francouzsky a anglicky nebo německy, dvojjazyčnost (francouzsky-anglicky), i když neúplná, byla deklarována již od druhého čísla magazínu.

Café Crème Magazine měl prezentovat díla umělců a široký okruh tvůrců z Lucemburska, velkých měst regionu, ale i jiných evropských měst. Mají-li autoři na mysli tvůrce, pak je řeč také o architektch, designérech šperků, fotografech a módních návrhářích, kteří ve své činnosti vykazují kreativitu a originalnost. Jde o umělce „*s určitou dávkou nezachytitelného romantismu a bohemismu*“². Dokonce i kritici periodika jsou zde označeni poněkud specificky jako „*lidé s chutí – klasici, lidé rafinovaní a excentrici*“³, což je již samo o sobě určitým protikladem – je snad klasika excentrická? Redaktoři se odvolávají na intelektuály, lidi sečtělé (texty jsou ve francouzštině, němčině, angličtině, lucemburštině, italštině či řečtině). Zdůrazníme-li výhody vydávání magazínu v jeho elegantní a atraktivní formě, vytyčují si autoři ambiciózní cíl vytvořit periodikum, které by už samo o sobě mělo být uměleckým dílem (fr.: *un art même*).

Úvod prvního čísla je označen fragmentem traktátu *O vznešenosti*⁴ v řečtině a starým asi dva tisíce let, ve kterém je glorifikována tvorba ve stavu unešení, povznesení. Jak uvádí autor traktátu, během vlastního aktu tvoření bychom měli následovat díla nejlepších mozků v naději, že část jejich vznešenosti a geniality pronikne i do našeho díla. Vyzdvihováním děl velkých mistrů se tento traktát stal svým způsobem krédem klasického

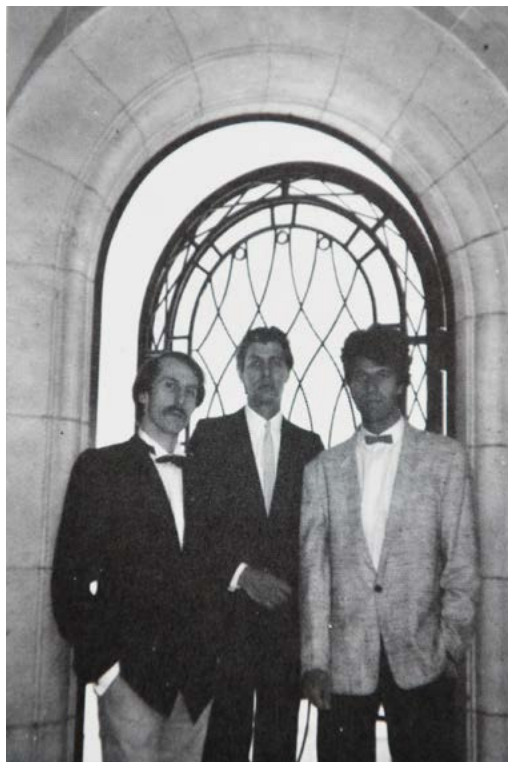
1 „*notre magazine des arts et des modes*“ i „*un magazine de la creation, d'information selective et un rien de mondanités*“ [v:] *Café Crème Magazine* č. 1, podzim 1984, s. B.

2 „*Il y a dans artiste quelque chose d'un romantisme vague et une idée de bohème qui n'est pas toujours de mise.*“ [v:] *Café Crème Magazine* č. 1, podzim 1984, s. B.

3 „*... nous adressons aux gens de goût: aux classiques, aux sophistiqués et aux excentriques.*“ [v:] *Café Crème Magazine* č. 1, podzim 1984, s. B.

4 Pseudo-Longines „*O wzniosłości*“ (gr. Peri hypsous) [v:] *Trzy poetyki klasyczne*, BN II 57, Vratislav 1951, překl. Tadeusz Sinko.

vkusu sedmnáctého a osmnáctého století, kdy se objevily jeho překlady do francouzštiny a angličtiny. Pokud 80. léta dvacátého století přijmeme jako apogeum postmodernismu v západní Evropě, pak redaktoři *Café Crème Magazine* volbou tohoto fragmentu vyjádřili ducha dané doby.

Pierre Stiwer, Paul Bretz a Paul di Felice
Café Crème Magazine č. 1, podzim 1984, s. B.

V druhém čísle magazínu vydaném v zimě roku 1984 je úvodní slovo již polemikou s názory, se kterými se redaktoři setkali jako odezvou na téma formy magazínu. Diplomatically odpovídají na znejistění čtenářů vyvolané poměrně malým množstvím textu. Obsahu magazínu totiž dominuje vizuální stránka a obsáhlé texty jsou odvážně nahrazeny fotografiemi a ilustracemi. Autoři předpokládali, že inteligentní odběratel zvyklý osvojovat si obsáhlé články je schopný vnímat i vizuální jazyk. Své rozhodnutí autoři obhajují především vsudypřítomností obrazu v kultuře ve formě filmů, televize, videa, fotografie a publikací všeho druhu. Určují si velmi ambiciózní cíl: upoutat pozornost čtenáře pomocí netextového nebo mimotextového sdělení. Objevuje se však pochybnost, jestli jsou odběratelé na tento typ sdělení opravdu připravení. Autoři *Café Crème Magazine* v redakčním dopise tyto obavy opatrně vyvracejí a ukazují spíše na návyky čtenářů a z toho vznikající obtíže při vnímání odlišné formy.¹ Blíže realitě však může být nedostatek vizuální sečtělosti odběratelů. V roce 1984 totiž v Lucembursku ještě neexistovaly instituce zabývající se výlučně současným uměním, které by si mohlo získat publikum svými

¹ *Café Crème Magazine* č. 2, zima 1984, s. 2.

aktuálními uměleckými tendencemi. Redakční text ve třetím čísle je již téměř posledním bezprostředním vyjádřením redakce směrem ke svým čtenářům (tato forma komunikace je pak použita ještě jednou v posledním, retrospektivním čísle). V dalších číslech se jeho tvůrci budou objevovat pouze jako autoři článků a rozhovorů s umělci. Obecná idea celého čísla pak bude vyjádřena hlavně výběrem témat a umělců spolu s volbou hlavního tématu čísla, a nikoli přímým informováním formou dopisu čtenářům.

V úvodu třetího čísla, vydaného na jaře roku 1985, se redaktoři snaží popsat protichůdné trendy v umění druhé poloviny 80. let dvacátého století. Představují krátký náhled do dějin umění 60. let a docházejí k závěru, že 80. léta opět objevila téma hodnoty v umění. Upozorňují na rozdílnosti panující v aktuálních trendech, jež proti sobě stavějí na jedné straně „vulgární graffiti“, „agresivní styl“, „drsné, primitivní, nekontrolované kresby“ a na druhé straně „rafinovanost a eleganci“, „klidnou, uhlazenou, klasickou kresbu“ a „čisté a extrémně precizní tahy štětce“.¹ Během kritiky punkové kultury se snaží zjistit, která estetika je jim bližší, což samozřejmě s časem a s dalšími čísly podlehně evoluci. Kromě toho vyjadřují přesvědčení, že jejich periodikum je „věrným odrazem ducha doby“.² S ubíhajícími roky totiž vyjde najevo, že chuť zachytit ducha doby a hledání originálních autorů utvářejících aktuální trendy v umění se stane opodstatněním *Café Crème Magazine*.

2.4. Evoluce formy a nástin evoluce obsahu *Café Crème Magazine*

Během dvanácti let, od roku 1984 do roku 1996, vyšlo v nepravidelných časových odstupech celkem sedmáct čísel *Café Crème Magazine*. Ze začátku byl magazín vydáván jako čtvrtletník. Od podzimu 1984 do podzimu 1986 vyšlo osm prvních čísel, na každé roční období jedno až do zimy roku 1985. Počáteční zápal upadá a další čísla v letech 1978–1989 vycházejí už s ročními rozestupy, ale v letech 1990–1991 opět vychází až tři čísla ročně. Po dvouroční přestávce a s ohledem na blížící se vyznamenání Lucemburku titulem Evropské hlavní město kultury (v roce 1995) vychází další číslo v létě roku 1994. Poslední, sedmnácté číslo vychází v roce 1996.

Průběžnému vývoji podléhala i samotná forma magazínu. Při prohlížení po sobě jdoucích čísel máme pocit, že autoři neměli, co se týče formy periodika, od začátku jasně stanovenou koncepci. Nahuštěná grafická skladba a maximální využití místa na stránkách nebo bravurní experimentování s rozložením jednotlivých grafických prvků postupně ustupuje více propracovanému plánu a promyšlenému využívání volného

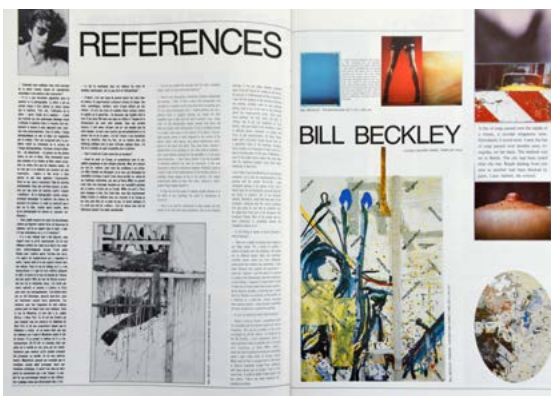
1 Ibidem, s. 2.

2 “Our revue, like so many others, is a faithful mirror of this Zeitgeist which it accepts and takes on”, Ibidem, s. 2.

prostoru. Počáteční nasycení vizuálním materiálem, způsobené možná i finančními důvody, se s každým dalším číslem uvolňuje.

Café Crème Magazine č. 3, jaro 1985, s. 12-13.

Café Crème Magazine č. 7, léto 1986, s. 6-7.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 22-23.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 70-71.

Od 90. let se stále méně objevuje grafické řešení uvádějící čtenáře do stavu dezorientace – nedůsledné vedení textu, náhodné rozmístění fotografií. Možná jako nápořka jsou přidávány jednoduché anotace, které jako pomyslné dopravní ukazatele provádějí obsahem ztracené čtenáře: „Continued next page“, „Continued from preceding page“, „English text“ atd.¹ Od sedmého čísla si můžeme všimnout větší důslednosti při grafickém rozmístění, nebo dokonce i využívání již pevných schémat při skládání stránek. Zavedení volného prostoru kolem fotografií a textů vizuální dojem umocnilo. Reklamní stránky v posledních číslech jsou už jako celek přemístěny buď na začátek, nebo na konec magazínu a od vlastního obsahu jsou výrazně odděleny. V následujících číslech dochází k postupnému přechodu od bezstarostného experimentování s grafikou ke grafickým řešením, která již plně slouží prezentovanému obsahu.

1 Café Crème Magazine, č. 13, 1990.

2.5. Obálky *Café Crème Magazine* 1984–1996

Už od začátku existence magazínu se koncepce jeho obálky *Café Crème Magazine* neustále rozvíjí. Tři první čísla mají zajímavý, i když z marketingového pohledu poněkud rizikový koncept obálky bez titulu a s menším barevným grafickým prvkem. Logo *Café Crème Magazine* je totiž vytištěno na bílém pozadí nasucho, bez vyplnění a pouze při pohledu pod určitým úhlem a při odpovídajícím osvětlení je čtenář schopen spatřit slabě viditelný nápis. Grafický vzor na obálce se objevuje ještě ve dvou dalších číslech, ale již ho doplňuje titul magazínu.

Café Crème Magazine č. 1

Café Crème Magazine č. 2

Café Crème Magazine č. 3

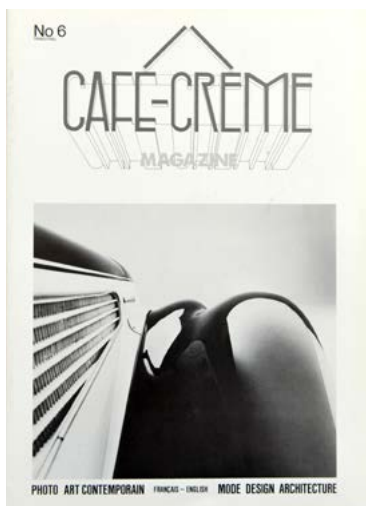

Café Crème Magazine č. 4

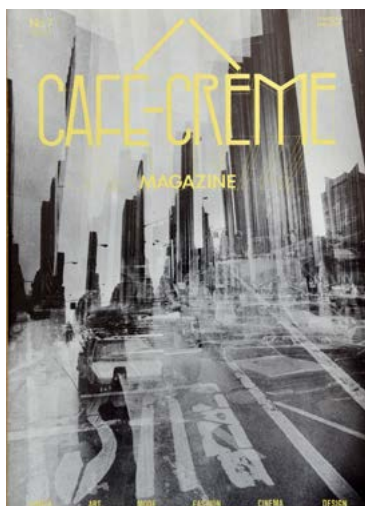

Café Crème Magazine č. 5

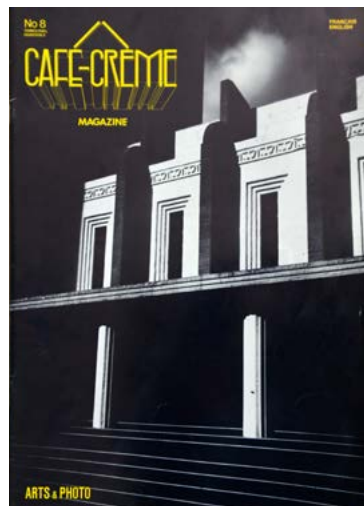
Na obálkách šestého až šestnáctého čísla (s výjimkou dvojčísla 10/11) jsou fotografie od umělců, jejichž díla můžeme najít uvnitř jednotlivých čísel a jejichž téma do určité míry navazuje na hlavní myšlenku čísla. Na obálkách *Café Crème Magazine* měli fotografie tyto tvůrci: Jean-Marie Bottequin, Kristof Pruszkowski, David Bailey, Javier Vallhonvat, Jean-Marie Del Moral, Marcel Pey, Alain Fleischer, Sarah Charlesworthová a Joan Fontcuberta. V číslech 12 (Jean-Marie Del Moral) a 13 (Marcel Pey) byla obálková fotografie umístěna na pozadí, přes které se v nekonečných řádcích táhla jména v tehdejší době aktuálních umělců, což mělo navodit dojem jednoty tvůrčích myšlenek. Na obálkách čísel 10/11 a 17 jsou abstraktní grafiky. Až na číslo 17 mají všechna ostatní na zadní straně obálky komerční reklamní materiál.

Café Crème Magazine č. 6

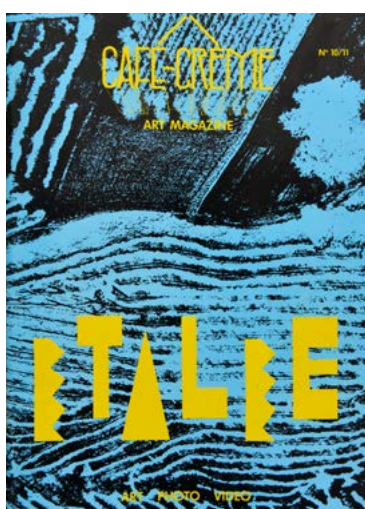
Café Crème Magazine č. 7

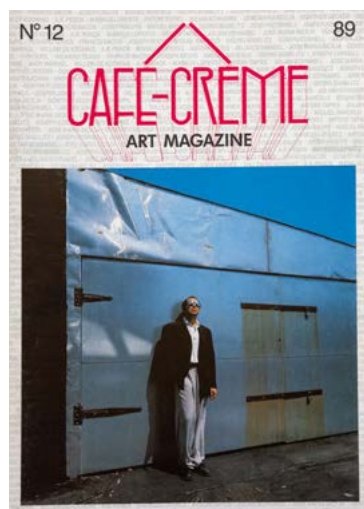
Café Crème Magazine č. 8

Café Crème Magazine č. 9

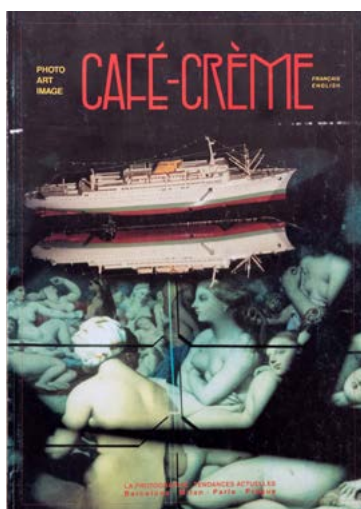
Café Crème Magazine č. 10/11

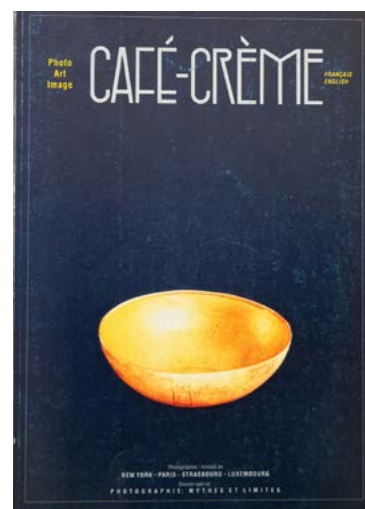
Café Crème Magazine č. 12

Café Crème Magazine č. 13

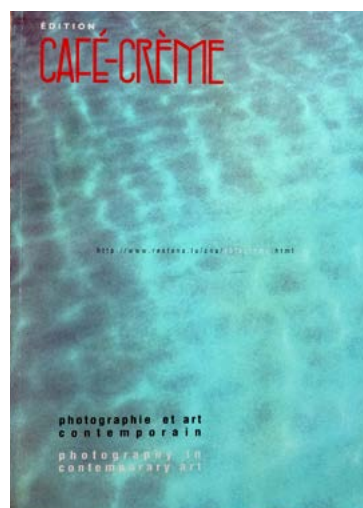
Café Crème Magazine č. 14

Café Crème Magazine č. 15

Café Crème Magazine č. 16

Café Crème Magazine č. 17

2.6. Formát, počet stran, barevný a černobílý tisk

Po prvních osmi číslech vydaných ve formátu A3 (v letech 1984–1986) se tvůrci magazínu rozhodli pokračovat vydáváním dalších čísel ve formátu blízkému A4. Zvyšuje se také počet barevných stránek. V prvních letech měl *Café Crème Magazine* jen od 8 do 25 procent barevných stránek, ale v 90. letech se už jejich počet zvýšil na 27 až 70 procent. Výraznou revizí prošel vztah autorů k černobílému tisku, kterému byla ze začátku připisována větší elegancie a rafinovanost. I když se magazín postupně zmenšuje a je vydáván se stále menší frekvencí, narůstá počet jeho stránek a obsah se stává stále ambicióznější. Ve fázi čtvrtletníku, to jest v letech 1984–1986, se počet stránek pohybuje okolo skromných dvaadvaceti v prvním čísle až po osmačtyřicet v čísle osmém. V pozdějších letech se pak počet stran jednotlivých čísel pohybuje od čtyřiačtyřiceti do čtyřiaosmdesáti až po rekordní dvojčíslu 10/11, které mělo stránek sto.

2.7. Jedno-, dvoj-, vícejazyčnost periodika

Přestože měla redakce magazínu v plánu proniknout k mezinárodní veřejnosti a deklarovat vydávání textů v nejméně dvou jazycích, nepodařilo se tvůrcům toto předsevzetí dodržet. Obzvláště v prvních číslech se mezi dvoujazyčnými francouzsko-anglickými články objevují i texty čistě francouzské, německé, lucemburské, nebo dokonce italské, někdy doplněné překladem do francouzštiny. V některých případech je anglický překlad francouzského článku pouze jeho krátkým shrnutím, přeložena je pouze část článku, případně je anglický překlad a jeho umístění na stránce provedeno ledabyle a čtenář ztrácí orientaci v textu i v pořadí otázek v rozhovoru.¹

Patnácté číslo časopisu z roku 1991 obsahuje čtyřstránkovou přílohu ve formátu A3 obsahující anglické překlady rozhovorů a biografie prezentovaných fotografů. Marně však v něm můžeme hledat překlad jednoho z nejlepších článků čísla „*Mythes et limites*“ Christiana Gattinoniho. Místo něj v příloze najdeme více než půl stránky reklamních materiálů. Pokud si redakce vytyčila za cíl distribuci magazínu i v zahraničí, pak nedůslednost při překladech do jiných jazyků byla důležitým nedostatkem, který omezil skupinu potenciálních odběratelů. Přestože je vzhledem k poloze Lucemburska mnohojazyčnost u jeho obyvatel naprosto běžná, nepatří používání několika cizích jazyků u obyvatel sousedních zemí k běžným schopnostem.

2.8. Nástin vývoje obsahu magazínu

Café Crème Magazine se z poněkud chaotické platformy určené mladým tvůrcům v Lucembursku a přilehlém regionu vyvinul v periodikum s aktuálními trendy v umění a nakonec se stal publikací zaměřenou čistě na fotografii. V samostatně zpracovaných tematických částech jsou v prvních letech (čísla 1–7 z let 1984 až 1986) představeni tvůrci a díla z oboru architektury, umění, fotografie, designu, módy, hudby, literatury, tance, divadla, filmu a komiksu. Čísla 6 a 8 z roku 1986 jsou již pokusem o zúžení spektra zpracovávaných oborů na tři: architekturu, umění a fotografii. Přestože architekt Paul Bretz, jeden ze zakladatelů *Café Crème*, redakci opustil, má architektura v těchto číslech stále ještě svoje místo. Další dvě čísla (9 a 10/11) již architekturu opomíjejí a všechna další se již zaměřují pouze na fotografii a s ní související umění, jako je video a audiovizuální tvorba.

¹ np. *Café Crème Magazine*, č. 9, léto 1987, s. 51.

3. Vývoj fotografického obsahu *Café Crème Magazine* v jednotlivých letech

Podle Paula di Feliceho mělo publikování pečlivě vybraných děl v magazínu *Café Crème Magazine* zásadní roli pro vznik a rozšíření termínu *la photographie plasticienne*¹ ještě dlouho předtím, než jeho teoretické základy v roce 1998 oficiálně vysvětlil jeho autor Dominique Baqué². A právě tuto kategorii fotografie považují tvůrci *Café Crème Magazine* za základ svého vydavatelského působení. *La photographie plasticienne* stále zůstává nepřesně definovaným pojmem, i když počátek vyhranění této kategorie můžeme najít už na výstavě *Ils se disent peintres, ils se disent photographes* zorganizované Michelelem Nuridsanym v roce 1980 v Paříži. Základním cílem *la photographie plasticienne* není věrné zobrazení skutečnosti, ale vytvoření scénografie z jejích prvků. Takový umělec pracuje s prostorem, lidmi a objekty s cílem vytvořit inscenaci přivádějící diváka k reflexi, a nikoli pouze k čisté kontemplaci estetiky obrazu. *La photographie plasticienne* se dovolává na „organickou a dynamickou tvůrčí sílu, která se brání přidělení statické funkce fotografování, ale umísťuje ji do konstruktivní perspektivy, v níž se umělecké a fotografické činnosti doplňují“.³ Spolu s následujícími čísly magazínu *Café Crème Magazine* můžeme v dílech prezentovaných umělců pozorovat otevírání se fotografii mnohem výtvarnějšímu ztvárnění, její postupný posun od zaznamenávání skutečnosti směrem k experimentu a tvůrčí inscenaci, konceptualizaci tvůrčího procesu a uvědomělé čerpání z výsledků jiných médií (sochařství a malířství). Tímtož *Café Crème Magazine* splnil svůj úkol spočívající v zachycení rozvoje postmoderního umění.

Výrazný vývoj magazínu se týká nejen koncepce fotografických obsahů, ale i počtu stran věnovaných fotografii a kvality prezentovaných vizuálních i textových obsahů. Pro účely této práce můžeme tento vývoj rozdělit na šest etap. První etapa, tedy první tři čísla čtvrtletníku, jsou obdobím hledání témat a samotných fotografů vhodných k publikování. V druhé etapě, v číslech 4 až 8, se již objevují díla stále známějších fotografů, prezentována formou přehledu jejich tvorby. V těchto číslech jsou publikovány také texty kritika Jeana Chirolleta se zřejmým vzdělávacím zaměřením na čtenáře. Třetí etapa, čísla 9 a 10/11, se již celkově soustředí na fotografie ze země, které je dané číslo věnováno, to jest na vybrané fotografie ze Španělska a Itálie. Čtvrtá etapa, dvě následující

1 Tento termín nemá v angličtině ani v češtině svůj ekvivalent.

2 Dominique Baqué, *La photographie plasticienne. Un art paradoxal*, Paříž, Edition du Regard, 1998; a D. Baqué, *Photographie plasticienne, L'extrême contemporain*, Paříž, Edition du Regard, 2004.

3 Paul di Felice/Cristina Dias de Magalhaes, *Café Crème: 30 ans de photographie contemporaine* [v:] *Café Crème 1984–2014. Visual Culture/European Photography* – doprovodná publikace sympozia *Photography from the 80's until now, evolutionary perspectives on aesthetics and institutional challenges*, 27.11.2014 v Le Centre Culturel de Rencontre Neumünster, Lucemburk, s. 8.

čísla (12–13), představuje práce umělců věnujících se určité konkrétní fotografické kategorii. Jde o portrétisty slavných umělců a umělce tvořící na hranici s jinými médii (takzvaná mixed média). Pátá etapa, čísla 14 a 15, je návratem k myšlence přehledu nejdůležitějších trendů v západoevropské fotografii formou prezentace tvorby předních fotografů. Objevují se zde také texty o fotografii kritika umění Christiana Gattinoniho. Šestá etapa, tedy poslední dvě čísla z let 1994 a 1996, je z velké části věnována fotografickému dědictví Lucemburska a hlavním tuzemským i regionálním výstavám, z nichž většina byla organizována právě sdružením Café Crème. Tato čísla představují rovněž vybraná díla ze španělského fotofestivalu Primavera Fotogràfica v Barceloně.

3.1. První etapa, „Čas hledání“ – čísla 1–3 *Café Crème Magazine*

První tři čísla *Café Crème Magazine*, vydaná od podzimu roku 1984 do jara 1985, jsou chaotickým a nepromyšleným výběrem často začínajících fotografů. V úvodu redaktoři vybízejí veřejnost k zasílání fotografií, vyhrazují si právo na jejich subjektivní výběr opírající se o enigmatická „estetická kritéria magazínu *Café Crème*“¹. Tím, že si redaktoři vybrali za svůj cíl být platformou pro prezentaci tvorby umělců na mezinárodní scéně, záměrně redukovali množství textu ve prospěch vizuálního obsahu a hlavně fotografie.

Z grafického pohledu šlo v těchto třech číslech o snahu maximálně využít celý prostor stránek. Striktně fotografickým obsahům bylo věnováno od tří do šesti stran a od dvou do pěti stran pak fotografii módy. Šlo především o jednotlivé fotografie nebo sekvence, většinou v počtu dvou až tří, z jednoho projektu nebo od jednoho autora. Kromě několika krajinářských příkladů nebo zátiší je nejčastěji zastoupeno téma portrét. Neobvykle často jde o portrét ženský, například od autorů Joëla Ziburise, Pierra Stiwera, Wolfganga Keseberga nebo Erica Emoa. Z výtvarného pohledu jsou prezentované obsahy často na velice odlišných úrovních. Pozornost si zaslouží dílo Wolfganga Keseberga s názvem „*Le Nu et Nous*“ („*Akt a my*“)². V magazínu se také objeví dvanáct aktů ze série „*Die Reaktionen*“ („*Reakce*“). Jde o fotografickou reflexi na téma vztahu člověka ke svému nahému tělu a jeho reakci v okamžiku zachycení tohoto stavu fotografem. Tato díla jsou nejen první publikací nahoty na stránkách *Café Crème Magazine*, ale stejně důležité také je, že prezentují ve stejném množství akty mužské i ženské. V magazínu, ve kterém ze začátku výrazně dominuje podoba ženy z mužského pohledu, jde o důležitý signál sugerující možné změny v dalších číslech.

1 *Café Crème Magazine* č. 1, podzim 1984, s. B.

2 *Café Crème Magazine* č. 2, zima 1984, s. 25–26.

Café Crème Magazine č. 2, zima 1984, s. 28-29.

Vedle již zmíněných čistě fotografických materiálů najdeme v prvních třech číslech *Café Crème Magazine* i fotografické materiály věnované módě. Jde o velké množství reklam na místní butiky a kadeřnické salony, které nezřídka navrhli a připravili přímo redaktori, ale najdeme i publikace velmi specifické, jako například „*Les Stars de C. C. Mag*“ („*Hvězdy C. C. Mag*“). V jejich rámci bylo v prvním čísle *Café Crème Magazine* na dvojs straně dvacet devět portrétů žen bez informací o autorovi. Čtenář tak marně hledá informaci o tom, jestli jde o prezentaci fotografových dovedností, ženskou módu, nebo hold kráse portrétovaných žen. V dalších číslech už redakce od tohoto typu publikací upustila.

Café Crème Magazine č. 1, podzim 1984, s. L-M.

Nepochybnou kuriozitou těchto čísel je půlstránka věnovaná minioznámením *Affichez-vous*. Bezplatné oznámení s libovolným obsahem sem mohl umístit každý, stačilo jej zaslat redakci. Mezi oznámeními o hledání a nabízení práce nebo pronájmu bytu se zde objevovaly i velmi osobní vzkazy, např.: „*Brigitte, už tě nechci nikdy vidět – Patrick.*“

Café Crème Magazine č. 2, zima 1984, s. 31.

3.2. Druhá etapa, „Období mistrů“ – čísla 4–8 *Café Crème Magazine*

Od léta roku 1985 se ve čtvrtletníku *Café Crème Magazine* začínají objevovat stále známější, i ve světě uznávaní fotografové. Od čtvrtého čísla dále je již také zavedena geografická anotace o městě, ve kterém daný autor pracuje. Vedle titulů jednotlivých článků se tak začínají objevovat názvy měst, čímž se ještě více zdůrazňoval mezinárodní charakter periodika. Bohužel kromě dvou měst z USA (New York a New Orleans) jde téměř výhradně o západoevropská města (výjimkou je Praha v čísle 14).

Každé z dalších pěti čísel prezentuje portrét minimálně jednoho známého soudobého fotografa. Ve čtvrtém čísle z roku 1985 se díky vstřícnosti galerie D. Templon z Paříže objeví na stránkách *Café Crème Magazine* tvorba Roberta Mapplethorpa. Krátký text o hlavních motivech jeho tvorby doplňují čtyři fotografie.

Café Crème Magazine č. 4, léto 1985, s. 15-17.

Další číslo představuje díla módní fotografky a bývalé modelky Deborah Turbevilleové, redaktorky módního časopisu Harper's Bazaar v období 1962–1965. Snové, poetické záběry žen v krásných interiérech doplňují texty Michèle Tartarinové. Jak samotná autorka fotografií přiznává, její styl nemá nic společného se stylem Helmuta Newtona nebo Guye Bourdina. Přestože uznává genialitu jejich fotografií, považuje jejich styl za ponižující vůči ženám. „Ženy by měly být citlivé a emocionální, mohou být i nerozhodné a osamělé,“ uvedla a dodává: „Ale jde hlavně o psychologický tón a náladu, se kterými pracuji“¹. Ve stejném čísle je tvorba Turbevilleové konfrontována s dalším odlišným úhlem pohledu, s tvorbou belgického fotografa Jeana-Marieho Bottequina. Specialista na fotografie automobilů a ženských aktů Bottequin nevidí mezi jejich fotografováním žádný rozdíl.² Tyto názorové protiklady a odlišné vize vytvářejí v čísle napětí a zároveň poskytují ideální podmínky k dialogu o různorodosti ve fotografii.

Café Crème Magazine č. 6, jaro 1986, s. 21-23.

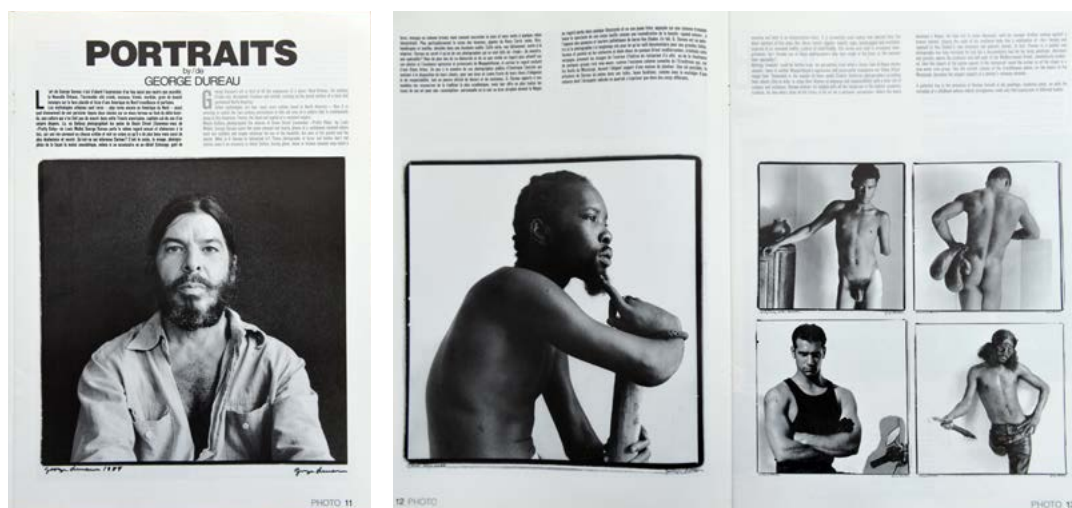
1 Deborah Turbeville [v:] *Café Crème Magazine* č. 6, zima 1986, s. 21-23.

2 Un maniérisme éclairé [v:] *Café Crème Magazine* č. 6, zima 1986, s. 15-17.

Café Crème Magazine č. 6, jaro 1986, s. 15-17.

Zvláštní pozornost si v sedmém čísle zaslouží otištěná díla amerického fotografa a umělce George Dureaua, jenž vytváří především studijní portréty a mužské akty atletů, trpaslíků a mužů po amputacích končetin, které se později staly inspirací pro tvorbu Roberta Mapplethorpa. Bohužel tato celkem vysoká úroveň není dodržena v celém čísle a již další článek představuje díla mnohem méně známého fotografa Roberta Chouraquiho, jenž se věnuje okrajovému směru „fetish art“.

Café Crème Magazine č. 7, léto 1986, s. 11-13.

Café Crème Magazine č. 6, léto 1986, s. 16-18.

V osmém čísle magazínu narazíme na portrét fotografa Davida Baileyho, se kterým se Pierre Stiwer setkal v Londýně. Bailey v rozhovoru nazvaném „Adventurous Photography“ („Dobrodružná fotografie“) shrnuje svoji práci slovy: „Moje fotografie odrážejí to, co vidíš v televizi. Běží krásná reklama a v následujícím okamžiku vidíš hladomor v Africe. Tak se věci mají. Takový je svět.“¹ Krátký a povrchní rozhovor s autorem doprovází šest Baileyho fotografií. Toto podcenění textového obsahu, obzvláště viditelné v prvních číslech *Café Crème Magazine*, je naštěstí jako slabé místo časopisu včas podchyceno a od 90. let jsou již články připravovány mnohem pečlivěji.

Café Crème Magazine č. 8, podzim 1986, s. 39-41.

1 David Bailey: „My work is like what you see on television. You have nice advertising and the next second you have starving in Africa. That i show things are. That's the world” – *Adventurous photography* [w:] *Café Crème Magazine* č. 8, podzim 1986, s. 39-42.

Osmé číslo *Café Crème Magazine* představuje, v souvislosti s jejich výstavou v pařížské galerii Samia Saouma, koncentrovanou nabídku kýče v podání dua *Pierre et Gilles* a elegantní klasická díla Irvinga Penna u příležitosti výstavy v Muzeu moderního umění rovněž v Paříži. Ta různorodost obsahu a otevřenost odlišným, nebo přímo protichůdným úhlům pohledu je silnou stránkou magazínu. V případě publikování natolik uznávaných umělců je jasné, že se redakce pomalu vzdaluje roli platformy propagující mladé umělce na mezinárodní scéně.

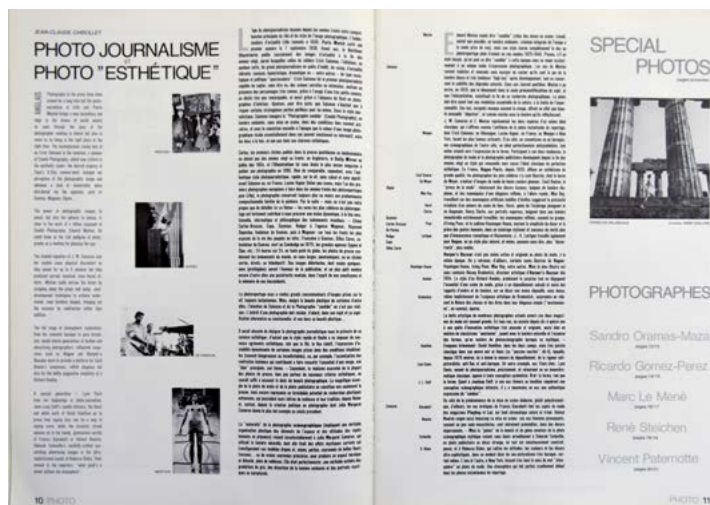

Café Crème Magazine č. 8, podzim 1986, s. 43-45.

Café Crème Magazine č. 8, podzim 1986, s. 16-17.

Z celkového pohledu byly z oboru fotografie nejdůležitějším prvkem čísel 4–8 časopisu *Café Crème Magazine* vzdělávací články, jejichž autorem byl Jean-Claude Chirollet. Tento vzděláním filozof umění, pracující jako univerzitní učitel francouzštiny, ze Štrasburku spolupracoval s redakcí *Café Crème Magazine* v letech 1985–1986, kdy dodával texty hlavně z oboru dějin fotografie. V prvním textu nazvaném „*Fotoreportáž a „estetická“ fotografie*“ zmiňuje hlavní představitele obou kategorií – mimo jiných fotografy Ericha Salomona, Edwarda Westona, Weegeho, Henriho Cartiera-Bressona, Davida Seymou- ra, Roberta Capu, Raymonda Depardona, ale také módní fotografy Horsta P. Horsta, Helmuta Newtona, Deborah Turbevilleovou a mnoho dalších. Představuje rovněž hlavní fotografické magazíny – Life, Paris Match, Vogue, Harper’s Bazaar, Playboy a Lui, a velké fotografické agentury – Magnum, Gamma, Sygma nebo Sipa. Autor nakonec přesvědčuje, že reportéřské fotografii nemůžeme upřít estetické valéry, a zároveň uvádí příklady stylizované módní fotografie a fotografie módy a aktů ve stylu přirozený portrét – candid. Tento text je důležitým krokem v rozvoji obsahu *Café Crème Magazine* a odvážnou zkouškou vzdělání čtenářů. Článek ve francouzštině bohužel doprovází jen zkrácená a povrchní verze v angličtině.

Café Crème Magazine č. 5, podzim 1985, s. 10-11.

V článku nazvaném „*Divadlo skutečnosti*“¹ jsou prezentovány práce ze stejnojmenné výstavy, jež byla otevřena od března do května roku 1986 ve francouzských Metach. Chirollet se pozastavuje nad tím, čím je skutečnost a čím iluze. Zmiňuje také fotografy vyhledávající a zachycující podivnosti světa. Mezi publikovanými díly jsou fotografie Joela-Petera Witkina, Ralpha Gibsona, Sandy Skoglundové nebo Jana Saudka. Anglická verze článku je tentokrát jen zkrácená.

1 Le théâtre des réalités [v:] *Café Crème Magazine* č. 6, zima 1986, s. 18-20.

Café Crème Magazine č. 6, zima 1986, s. 18-19.

V sedmém čísle *Café Crème Magazine*, velkou měrou věnovaném newyorským umělcům, publikuje Chirollet text o čtyřech subjektivně vybraných amerických fotografech a jejich tvorbě.¹ Uvádí zástiší Franka Majoreho, Stephena Fraileyho, Richarda Princeho a akty Sergia Purtella. Chirollet po citlivé analýze jejich tvorby věnuje každému z nich dvě stránky magazínu – na prezentaci fotografií i vlastní autorskou výpověď. Samotný Chirolletův text, notně využívající fotografický žargon, by se širokému publiku mohl jevit trochu nesrozumitelný. Nešlo v něm totiž už jen o vzdělávání průměrného čtenáře, ale hlubší analýzu díla a úhlu pohledu umělců určenou spíše řadám fotografických odborníků, a nikoli průměrným fanouškům. O to více překvapí, že se redakce rozhodla tento text otisknout pouze ve francouzštině, bez anglického překladu.

Café Crème Magazine č. 7, léto 1986, s. 27.

1 *Quatre photographes américains* [v:] *Café Crème Magazine* č. 7, léto 1986, s. 27.

Poslední článek J. C. Chirolleta s názvem „Fotografie je mentální záležitost“¹, otištěný ve dvojčísle 10/11 v roce 1986, se odvolává na výstavu v Caves Ste Croix ve francouzských Metach. Autor v něm zmiňuje osm fotografů, v jejichž dílech se obzvláště projevuje role podvědomí a emocionálních stavů. Zmiňovanými autory jsou Michel Martin zvětšující lidskou postavu v architektuře, Rasi zachycující vibrující světelné kompozice rytmických vzorů, Wijnand Derco fotografující prázdné pokoje, François Sagnes zaměřující se na fotografování antických ruin, Tony Catana oddávající se fotografování světelných a geometrických tvarů, Alain Balmayer tvořící neklidné přímořské krajiny a Bernadette Tintaudová komponující obrazy z poškrábaných fotografií.

Café Crème Magazine č. 8, podzim 1986, s. 21-23.

Café Crème Magazine č. 8, podzim 1986, s. 24-27.

1 La Photo est une chose mentale [v:] Café Crème Magazine č. 8, podzim 1986, s. 21-27.

Zvláštní pozornost si v osmém čísle *Café Crème Magazine* zaslouží článek „*The Polaroid Collection*“, věnovaný historii systému Polaroid a vzniku uměleckých sbírek „*Polaroid Collection*“ v Clarence Gallery v Cambridgi (Massachusetts, USA), dále „*The Polaroid International Collection – (PIC)*“ v Polaroid Gallery v německém Offenbachu. Popisuje také předpoklady programové spolupráce firmy s umělci v rámci „*Artist Support Programs*“ a uvádí nejdůležitější výstavy polaroidů v dějinách, například „*SX-70 Photographs by Polaroid Employees*“ konané v roce 1973 jako první výstava polaroidů nebo putovní výstavy v rámci „*Collection's Travelling Exhibition Program*“. Z článku se dovídáme, že díky spolupráci s firmou pracovali s tímto médiem třeba i umělci David Bailey, Sarah Moon, Helmut Newton, Jean-Loup Sieff, Josef Sudek, Kišin Šinojama, jejichž díla se později stala základem německé sbírky (PIC). Na stránkách magazínu pak bylo otištěno osm polaroidů od autorů Jean Caslinové, Philippa Vermese, Kevina Bubriského, Billa Burka, Petera Laytina, Jana van Steenwijka, Andrease Müllera-Pohla a Sandy Fellmannové. Jde o dosud jednu z nejhodnotnějších publikací na stránkách *Café Crème Magazine*.¹

Café Crème Magazine č. 8, podzim 1986, s. 35-38.

¹ *The Polaroid Collection* [v:] *Café Crème Magazine* č. 8, podzim 1986, s. 35-38.

3.3. Třetí etapa, „Etapa cestování“ – čísla 9, 10/11 *Café Crème Magazine*

Hned po osmém čísle *Café Crème Magazine*, částečně věnovaném newyorským umělcům, se redakce ujímá úkolu připravit téma pro dvě další čísla (9 a 10/11), která budou věnována španělské a italské tvorbě. Na stránkách magazínu jsou kromě fotografického obsahu publikovány i články o dalších uměleckých směrech, hlavně malířství a sochařství. Deváté číslo magazínu *Café Crème Magazine* je pak celé věnováno španělským umělcům. Fotografický obsah je viditelně rozdělen na dvě nezávislé části – obecný přehled současných španělských fotografů a výběr fotografů spojovaných s La Movida, kulturním hnutím za obnovu kultury a společenského života po smrti generála Franca na konci 70. let dvacátého století. Mezi fotografiemi jednotlivých tvůrců se prolínají otázky, co je La Movida, jestli toto hnutí ještě stále existuje a zda se autoři cítí být jeho součástí. Redaktoři publikují také rozhovor s Lolou Moriarty, majitelkou The Moriarty Gallery, která zastupuje umělce hlásící se k hnutí La Movida, tedy Ouku Leele, Alberta Garcíu Alixe nebo Cesepe.¹ Jejich díla a názory najdeme také na stránkách tohoto čísla. Redaktoři se nijak nesnaží rozebírat, co hnutí La Movida vlastně je, pouze analyzují jeho spontánnost a živočišnost. „Stále silněji cítíme, že La Movida je něco jiného než pusté slovo, i když pořád nechápeme, čím toto hnutí je, anebo spíše čím bylo,² uzavírají autoři.

Opět se zde objevují problémy s anglickou verzí rozhovoru. Nepřesné překladky, promíchané pořadí otázek a odpovědí a nečekané přerušení rozhovoru v polovině věty bez pokračování – tento nedostatek důslednosti a pečlivosti při přípravě vrhá stín na všechny dosud vydaná čísla *Café Crème Magazine*.

Café Crème Magazine č. 9, léto 1987, s. 50-51.

1 *La MOVIDA ou le fantôme de la liberté* [v:] *Café Crème Magazine* č. 9, léto 1987, s. 50-55.
2 *Ibidem*.

Café Crème Magazine č. 9, léto 1987, s. 52-55.

„Španělské“ číslo prezentuje také díla sedmnácti místních fotografů. Analýzu španělské fotografické scény najdeme v textu Davida Balsellse nazvaném „*Situace: poznatky na téma španělské fotografie*“.¹ Autor přiznává, že současná španělská fotografie stále vězí v 60. letech, a uvádí tvorbu umělců Joana Fontcuberty, Tonyho Catany, Humberta Rivase a Manela Esclusy. Jmenuje také hlavní španělské fotografické galerie a magazíny, například Nueva Lente z Madridu, a rozvíjející se fotografická oddělení v muzeích, třeba v Muzeu moderního umění v Madridu nebo v Nadaci Joana Miròa v Barceloně. Balsellsův článek je krátkým a souvislým seznámením s fotografickou scénou ve Španělsku, autor se nebojí poukázat na slabší místa, především nedostatek soukromých i institucionálních sbírek v zemi.

Stránky věnované pracím jednotlivých umělců jsou doplněny texty v rozsahu čtyř až pěti vět, tedy zvrubnou analýzou jejich díla, nebo textem samotných fotografů o své tvorbě a hlavních motivech. Stejně jako v případě předchozích čísel vyznívají i zde skromné textové komentáře nedostatečně. Čtenář se z nich nedozvídá mnoho, a jelikož máme co do činění s velmi širokým rozsahem tvůrců, můžeme se cítit zmateně.

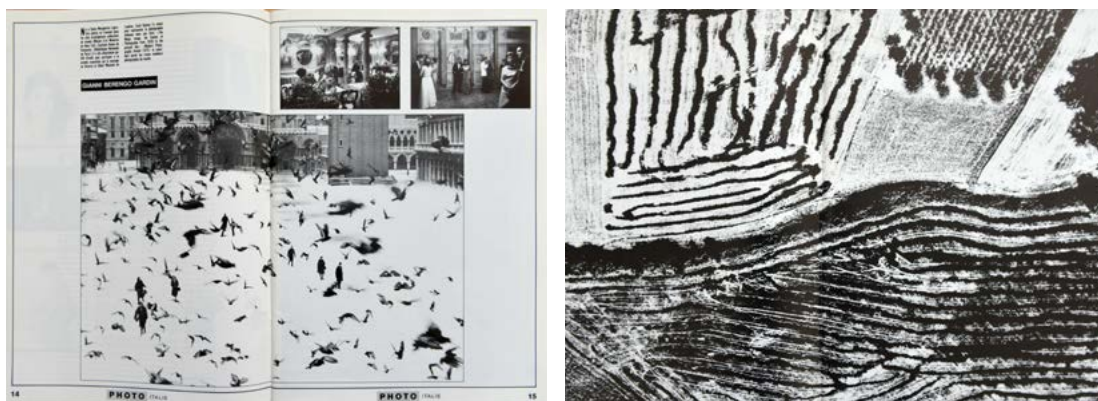

Café Crème Magazine č. 9, léto 1987, s. 28-29.

Café Crème Magazine č. 9, léto 1987, s. 46-47.

¹ *Situations: Le point sur le photo espagnole* [v:] *Café Crème Magazine* č. 9, léto 1987, s. 56-61.

Dvojčíslo 10/11 je téměř celé věnováno italskému umění a fotografii. V úvodním článku autora Lanfranca Colomba, zakladatele milánské galerie Il Diaframma, je popisována tvorba předních italských fotografů: Maria Giacomelliho, Francisca Radina, Antonia Biasucciho, Letizie Battagliaové, Gabriela Basilica, Gianniho Berenga Gardina, Toniho Thorimberta, Sergia Efrema Raimondiho, Vannia Burkhardta, Verity Monnellesové, Alda Fallaie a Enrica Porsii. Od krajin přes portréty, módní fotografii a architekturu až po reportáž odkrývají další stránky čísla divákovi různorodost italské fotografické tvorby, mimo jiné i výše zmíněných umělců. Formát krátkých textů o tvorbě autorů či analýza publikovaných prací se objevuje i zde, součástí jsou však i několikastránkové obrazové publikace bez dalších textů, například Maria Giacomelliho nebo Efrema Raimondiho. Možnost setkat se s fotografy na festivalu *Les Rencontres d'Arles* umožnila redaktorům publikovat krátké rozhovory. Je jasně patrné, že se mění i očekávání tvůrců *Café Crème Magazine* vzhledem k jejich čtenářům. Rozhovory mají podobu záznamu debat v kruhu umělců nebo fotografů, a nikoli vysvětlování tvorby laikům, což je patrné z pokládaných, povětšinou technických a finančních otázek.

Café Crème Magazine č. 10/11, zima 1988, s. 14-15. *Café Crème Magazine* č. 10/11, zima 1988, s. 20-21.

Café Crème č. 10/11, s. 89.

Café Crème Magazine č. 10/11, zima 1988, s. 78-79.

Café Crème Magazine č. 10/11, zima 1988, s. 80-81.

V čísle 10/11 je představena i historie galerie Il Diaframma v Miláně, v jejímž popisu je chybně uvedeno, že jde o první galerii věnující se výhradně fotografii.¹ Založil ji Lanfranco Colombo v roce 1967 a do vydání čísla 10/11 hostila již okolo dvou set padesáti výstav.² Lanfranco Colombo se svými bohatými zkušenostmi a vědomosti o fotografii prezentuje ucelený a široký výběr ve své době nejvýznamnějších italských fotografů. Jeho výběr se stal základem i pro „italské“ číslo *Café Crème Magazine*. Naznačil také hlavní postavy přehledu italských módních fotografů v článku „La photo de la mode en Italie“

1 Za vůbec nejstarší je považována (odhlédneme-li od Stieglitzových galerií) galerie Julienu Levyho v New Yorku, otevřena v roce 1931, která až existovala do 1949. Helen Gee měla fotografickou galerii Limelight v New Yorku již od 1954, existovala do 1960. Roy de Carava provozoval fotografickou galerii ve svém bytě v New Yorku 1955-57. A na konci roku 1957 byla otevřena nejstarší fotografická galerie v Evropě, Fotochema v Praze na Jungmannově náměstí, která existovala až do začátku devadesátých let. O rok později, v roce 1958, vznikl Kabinet fotografie v Domě pánu z Kunštátu v Brně.

2 *Portrait d'une galerie: Il Diaframma* [v:]: *Café Crème Magazine* č. 10/11, zima 1988, s. 75.

– od metamorfozních fotografií Verity Monsellesové přes klasiku a fascinaci italskou renesancí Giovanniho Gastela, náhodnost každodenních situací Alda Fallaiho, teatrálnost Efrema Raimondiho, fotografií ve stylu candid Vanniho Burkhardta až po abstraktivní fotografie Roselly Bellusciové. V závěru čísla je ještě publikován krátký rozhovor s Nan Goldinovou a dvě její fotografie. Jde o jedinou stránku v celém čísle, která svým výtvarným obsahem nemá nic společného s italskou fotografií.

Café Crème Magazine č. 10-/11, zima 1988, s. 97.

3.4. Čtvrtá etapa, „Pod lupou“ – čísla 12–13 magazínu *Café Crème Magazine*

Po několika číslech zaměřených svým obsahem na umělce z určitého geografického území (New York, Španělsko, Itálie) se redakce rozhodla zúžit téma dalších čísel na konkrétní typ fotografie nebo tvorby. Dvanácté vydání z roku 1989 je věnováno čtyřem fotografům, kteří se specializují na portrétování slavných umělců, doplněných tvorbou Marilyn Bridgesové. Ve srovnání s předchozími dvěma čísly, kdy v každém z nich bylo prezentováno více než dvacet autorů, jde o výrazné zaměření na autorskou výpověď. Každému z umělců bylo věnováno od čtyř do devíti stran. Autoři mají možnost nejen prezentovat svoje díla, ale i komentovat je v rozhovoru s redaktory *Café Crème Magazine*. Rozhovory jsou v podobném stylu jako v minulém čísle, tedy formou dialogu mezi profesionály a kladené otázky jsou přínosné především pro fotografy, protože se často týkají tvůrčího procesu. Výjimku tvoří rozhovor Paula di Feliceho s Paolem Caliou, který se týká spíše významu a formy jeho děl jako výsledku tvůrčího procesu, a nikoli technických podrobností jejich vzniku.

Fotografové zmínění ve dvanáctém čísle: Benjamin Katz (portréty typu candid), Jean-Marie Del Moral (dynamické portréty umělců při práci), Hans Namuth (fotografoval mimo jiných Andyho Warhola, Willema de Kooninga, Francise Bacona nebo Jacksona Pollocka) a Paola Calia (výjimečně malebné fotografické portréty).

Café Crème Magazine č. 12, 1989, s. 6-7.

Café Crème Magazine č. 12, 1989, s. 14-15.

Café Crème Magazine č. 12, 1989, s. 16-17.

Café Crème Magazine č. 12, 1989, s. 20-21.

Café Crème Magazine č. 12, 1989, s. 22-23.

Café Crème Magazine č. 12, 1989, s. 24-25.

Číslo uzavírá prezentace prací Marilyn Bridgesové z knihy *Markings Aerial Views of the Sacred Landscape*. Jde o letecké snímky krajinných scénérií v Peru s viditelnými skalními kresbami na planině Nazca. Celý projekt je pak popsán v doprovodném textu včetně zmínky o kontroverzních situacích, jež vznikaly při vydání knihy kvůli tomu, že autorkou projektu je žena, přičemž fotografie a obzvláště ta krajinářská je stále silnou dominantou mužů.¹ Podobně jako v případě Nan Goldinové v minulém čísle i zde je tento článek určitým narušením tematické jednoty celého čísla.

Café Crème Magazine č. 12, 1989, s. 36-37.

Café Crème Magazine č. 12, 1989, s. 38-39.

Café Crème Magazine č. 12, 1989, s. 40-41.

¹ *L'aire des dieux – Photographies de Marilyn Bridges* [v:] *Café Crème Magazine* č. 12, 1989, s. 32-38.

Další, třinácté číslo *Café Crème Magazine* se tematicky věnuje oboru „mixed média“. Na stránkách je prezentována tvorba devíti umělců, kteří ve svých dílech kromě fotografie využívají i jiné techniky, například malbu nebo sochařství. Číslo začíná představením děl speciálního hosta, fotografky Elisabeth Sundayové, která v sérii *Bambouti* portrétuje Pygmeje v křivém zrcadle. Projekt sponzorovaný firmou Kodak nezapadá do tématu čísla a nese známky sponzorského materiálu, i když to není nikde uvedeno.

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 5-9.

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 5-9.

V čísle se objevují také autoportréty Arnulfa Reinera s expresivními barevnými přemalbami, nebo fotografická, malířská a sochařská díla Pascala Kerna, založená na nalezených předmětech v ulicích Paříže (série *Factory of Bastos*). Dále díla Jordiho

Guillumeta v podobě dvojchromanových gumotisků, esteticky se blížících malbám, a mechanicky upravované – opalované, mačkané a rozmývané – zvětšeniny Toma Drahoše¹ vystavované ve skleněných dózách.

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 28-29.

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 14-15.

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 36-37.

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 42-43.

Prezentované fotografie doplňují krátké věcné rozhovory Paula di Feliceho a Pierra Stiwera s umělci o jejich tvorbě. Pokusem o zavedení určitého schématu je článek nazvaný „Osm otázek pro... Marcela Peyé“ od Pierra Stiwera. Jde o záznam rozhovoru získaného během festivalu *Les Rencontres d'Arles* v roce 1989. Vedle otázek týkajících se masové kultury nebo významu fotografie se objevují i dotazy jasně připomínající nálady typické pro fin de siècle, věšticí, nebo dokonce konstatující konec umění. Rozhovor je zakončen velmi kontroverzní otázkou, jestli ženy představují pro umělce inspiraci spíše ve smyslu sexuálním, nebo fotografickým², což se rozhodně přičí úrovni a aspiracím magazínu.

1 Tom Drahoš (1947), český fotograf, žije a pracuje v Paříži.

2 *Huit questions à... Marcel Peyé* [v:] *Café Crème Magazine* č. 13, 1990, s. 10-13.

Ve třináctém čísle *Café Crème Magazine* je poprvé publikován text francouzského kritika a fotografa Christiana Gattinoniho, který v krátkém, ale věcném článku představuje díla hlavních uměleckých osobností, která byla vystavená v rámci Fotografického bienále v Marseille. V čísle jsou publikována díla čtyř autorů: Henryho Lewise, Alaina Fleischera, Gillese Telliera a Joana Fontcuberty.¹

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 20-21.

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 22-23.

Zvláštní zmínku si zde zaslouží také dva portréty umělců, které vytvořil Robert Theisen. Namísto důsledně předurčeného fotografování podle daného postupu se Theisen rozhodl experimentovat a improvizovat. Snažil se polemizovat s tvorbou umělců-modelů a například v inscenovaném portrétu Marcela Peye, diptychu Pascala Kerna nebo dvou diptychů Paula Pouvreaua navázal na slavná díla z dějin fotografie. Umělci dostávají v magazínu prostor nejen pro prezentaci svých děl a názorů, ale mohou zde ukázat světu i svoji tvář. Je důležité, co a proč chtějí říci a kým doopravdy jsou. Jde o zásadní krok sblížující čtenáře s prezentovanými umělci, i když komunikačním kanálem stále zůstává médium, tedy magazín.

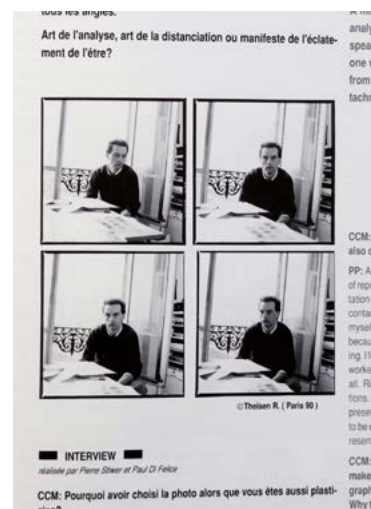
¹ *D'un art l'autre. Le Biennale de la Photographie Marseille* [v:] *Café Crème Magazine* č. 13, 1990, s. 20-27.

Café Crème č. 10/11, s. 89.

Café Crème č. 10/11, s. 62.

Café Crème č. 10/11, s. 54.

Toto experimentování s formou se projevuje rovněž v grafické skladbě magazínu, která se v extrémním případě na každé stránce i v rámci jednoho článku volně mění. Nalok je fotografická různorodost do určité míry zásadní, natolik grafický chaos čtenáře konsternuje a ztěžuje mu vnímání obsahu. O to více, pokud se nezdá, že by sloužil nějakému určitému cíli.

3.5. Pátá etapa, „Aktuální tendence“ – čísla 14–15 *Café Crème Magazine*

Vydání 14 a 15 *Café Crème Magazine* se vrací k myšlence přehledu aktuálních tendencí, i když tentokrát se pozornost magazínu soustředí výlučně na fotografickou scénu. V návaznosti na pád berlínské zdi se redakce pokouší otevřít východní Evropě. Výsledkem je pak ve čtrnáctém čísle otištěná díla slovenského fotografa Tona Stana a Čecha Ivana Pinkavy. Nápad se však nedočká pokračování a ostatní prezentovaní autoři stále reprezentují pouze fotografii západní kultury, tentokrát z Barcelony, Milána, Paříže, New Yorku, Štrasburku a Lucemburska. Na stránkách těchto dvou čísel je konečně výrazněji zastoupena i lucemburská fotografie, což je svéráznou předehrou ke změnám poslání magazínu v dalších číslech z let 1994 a 1996.

Čtrnácté číslo *Café Crème Magazine* začíná textem lucemburského ministra kultury. Popisuje krátkou historii kulturních institucí v zemi, které se začaly velmi intenzivně rozvíjet teprve v druhé polovině 80. let dvacátého století.¹

1 Cultural politics in Luxembourg. Towards a new dynamic [v:] *Café Crème Magazine* č. 14, zima 1990/1991, s. 9.

Orientace obsahu čísla na tvorbu menší skupiny umělců, jako v případě dvanáctého a třináctého čísla, zůstala zachována. Čtrnácté číslo představuje práce pouze osmi fotografů a každému z nich je věnováno od čtyř do osmi stran. Stále častěji se rozhodujícím faktorem o publikování stává konání aktuální výstavy v nějaké významné instituci. Stejně tak je tomu i v případě portrétů a aktů Tona Stana vystavených ve Fotografické galerii v Londýně a v Die Fotoforum v Kolíně nad Rýnem nebo inscenovaných portrétů Ivana Pinkavy vystavených na festivalu v Arles. V rozhovorech pak di Felice a Stiwer projevují výrazný zájem o život umělců a aktuální tendence ve střední a východní Evropě. V rozhovoru s Pinkavou odpovídá i Zdeněk Kirschner, vedoucí oddělení fotografie v pražském Uměleckoprůmyslovém muzeu. Text je opatřen redakční poznámkou s omluvou za všechny nesrovnalosti způsobené jazykovou bariérou.¹

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 40-41.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 42-43.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 44-45.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 46-47.

¹ "As the interview took place in somewhat uncertain English resulting in a few difficulties in communication, we apologize in advance for any mistaken interpretation on our part of the phrases or sentences the meaning of which might not have been clearly comprehensible to us" [v:] Café Crème Magazine č. 14, zima 1990/1991, s. 40-47.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 18-19.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 20-21.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 22-23.

Publikování děl Alaina Fleischera ze souboru Happy Days doprovází jeho výstavu v hangáru španělského přístavu v Tarragoně. Autor využívá fragmenty děl slavných malířů, například Velázqueze nebo Goyi, experimentuje s lustry, sklem a světlem. Vytváří obrazy připomínající záblesky paměti, jež vyvolávají dávné vzpomínky. Jedno z jeho děl je i na přední straně obálky.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 58-59.

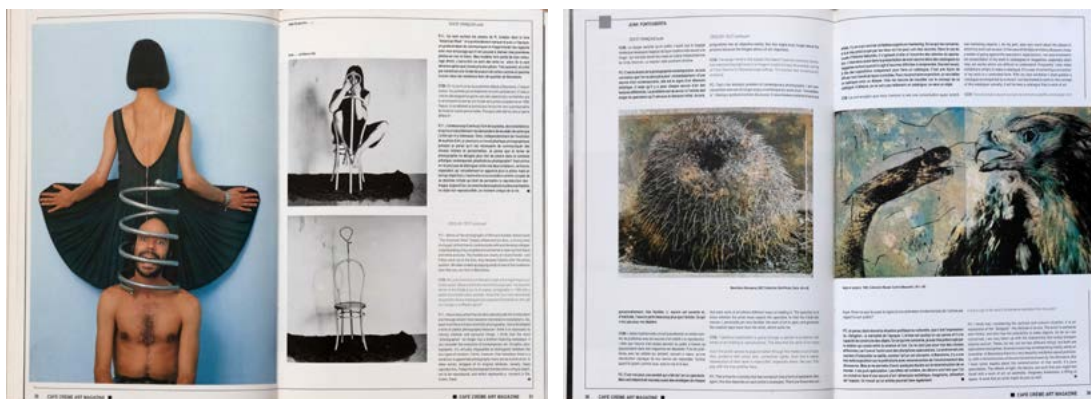
Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 60-61.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 62-63.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 64-65.

Atmosférou dekadence a podivínství je nasáklé celé čtrnácté číslo *Café Crème Magazine*. Neklid najdeme v nereálných portrétech Rafaela Vargase, v ponurých fotografiích ryb ze série Aquariana Manela Escluse nebo v obsesivně pedantských snímcích Engleeho tulipánů. Nad vztahem skutečnosti a fotografie, pravdy a iluze se pozastavuje Joan Fontcuberta, profesor sémantiky a výtvarného umění, umělec a umělecký kritik, odborník na dějiny španělské fotografie dvacátého století. V tvůrčím procesu upozorňuje na samotného autora a jeho vědomé, cílené jednání. Sám přetváří fotograficky získaný záznam skutečnosti škrabáním a jiným poškozováním negativů, čímž potlačuje význam připisovaný pouze čisté fotografii.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 30-31.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 38-39.

Ve čtrnáctém čísle se také projevuje zájem redaktorů o využití moderních technologií ve fotografii a inovativní přístup k samotnému médiu. V souvislosti s výstavou v Centru kultury ve francouzském Cavaillonu je obsahem čísla i tvorba Leonarda Sangiorgia a Fabia Cirifina ze Studia Azzurro v Miláně.

Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 54-55.

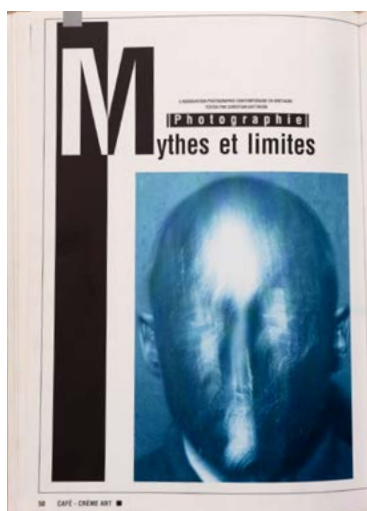
Café Crème Magazine č. 14, 1990/1991, s. 56-57.

Co se týče nových technologií, jsou Fontcubertaova slova prorocká, když říká: „Nové zobrazovací technologie (...) úplně zničí pojem pravdy a autenticity. Všechno však zůstane vyváženo novým, mnohem skeptičtějším vnímáním obrazu.“¹ V jednadvacátém století, označovaném jako doba postpravdivá, se přinejmenším část Fontcubertaových předpovědí stává skutečností. Nový a skeptičtější druh vnímání obrazu však budeme muset teprve vypracovat.

Speciálním tématem patnáctého čísla *Café Crème Magazine* jsou „Mýty a hranice“². Na rozdíl od předchozích čísel, obzvláště dvanáctého a třináctého, se speciální téma netýká všech prezentovaných děl, ale souvisí pouze se stejnojmenným článkem Christiana Gattinoniho. Autor v obsáhlé publikaci prezentuje tvorbu vybraných fotografů z *L'association photographie contemporaine* v Bretani. Gattinoni prezentuje díla umělců na stejné téma, prezentuje kontrastující vize fotografů překonávajících bariéry skutečnosti a těch, kteří je deformují nebo jim podléhají. Soustředí se na krajinářské téma (Nils Udo a Volker Heinze), dějiny umění (Paul Pouvreau & Bernadette Delrieu), aktuality (Thomas Florschuetz a Gerd Bonfert), politiku (Dominique Wade a Condé et Beveridge) i krásu těla (Aram Dervent a Dieter Appelt). Zmiňuje také díla vystavená na festivalu v Arles s názvem *Au corps des 5 sens*, která byla pokusem o překonání omezení média fotografie. Gattinoniho článek je rozvážnou analýzou hranic fotografie a jednoho z mnoha způsobů jejího možného využití při vyjadřování myšlenek nebo reflexí nad její přirozeností. Celý článek je čistě vědecký, formující chápání fotografie a ukazující na jednu z mnoha možností interpretace.

1 „The new image technologies (...) will destroy completely the notion of truth and authenticity. But all that will be counter-balanced by a new, more skeptical consciousness regarding images” Joan Fontcuberta *Les voies de l'image* [v:] *Café Crème Magazine* č. 14, zima 1990/1991, s. 32-39.

2 Christian Gattinoni, *Mythes et limites* [v:] *Café Crème Magazine* č. 15, 1991, s. 50-73.

Café Crème Magazine č. 14, s. 50.

Café Crème Magazine č. 14, s. 55.

Café Crème Magazine č. 14, s. 57.

Patnácté číslo *Café Crème Magazine* konečně představuje čtenářům fotografie z Lucemburska. Podle redaktorů jsou Roger Wagner, Michel Medinger a Luc Ewen fotografové, kteří již na začátku 90. let mohli ostatním v zahraničí konkurovat. Autoři přitom zdůrazňují, že lucemburská fotografie je poměrně mladá, ve světě málo známá a dlouhou dobu v samotném Lucembursku pokládána za „horší“ druh umění. Každý z fotografů pak na stránkách prezentuje tři až čtyři fotografie. Roger Wagner nabídl své krajiny a fotografie preparovaných zvířat z jednoho z místních muzeí. Michel Medinger otiskl surrealistická, mistrně nakomponovaná zátiší a nejkonceptuálnější Luc Ewen představil městské krajiny, jejichž zvětšeniny byly dodatečně upraveny poškrábáním a jiným poškozením.

Café Crème č. 15, 1991, s. 15.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 20-21.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 18-19.

Celé číslo si uchovává styl poplatný aktuálním trendům, k nimž podle redakce díla vybraných autorů, kteří měli v té době významné výstavy nebo úspěchy, patří. Většinu z prezentovaných děl tvoří více či méně klasická zátiší, do jednoduchých tvarů převedené detaily lidského těla (Patricka Baileyho Maître-Granda) nebo fotografie použité jako objekt. Fotograf a bývalý umělecký ředitel časopisu *Elle* Peter Knapp například k článku „*La femme griffée*“ přidává portréty a akty poškozené poškrábáním. Na rozdíl od fotografií Joanna Fontcuberty je Knapp takto poškozují výlučně z estetizujících důvodů.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 22-23.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 24-25.

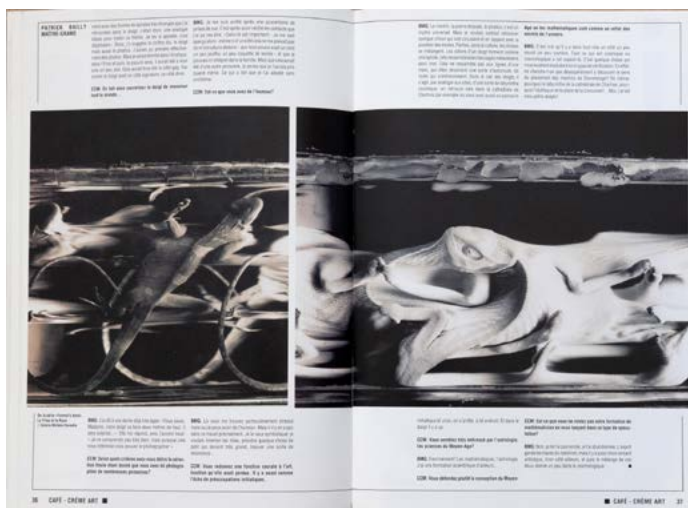
Práce Patricka Baileyho Maître-Granda ze série *Le Digiphales* jsou zvětšené detaily palců navazující vizuálně na menhiry ze Stonehenge a fotografie ze série *Formol's band* představují portréty mrtvých zvířat uložených ve formaldehydu.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 32-33.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 34-35.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 36-37.

Gilles Tellier, laureát hlavní ceny firmy Kodak v roce 1991, prezentuje svá zátíší ze série *Baroques*. Zátíší Sarah Charlesworthové, inspirovaná dějinami umění, hlavně antickou, italskou renesancí a barokem, jsou publikována v souvislosti s výstavou v galerii Xavier Hufkens v Bruselu. Jedna z jejích fotografií se dokonce objevila i na obálce *Café Crème Magazine*.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 28-29.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 30-31.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 40-41.

Café Crème Magazine č. 15, 1991, s. 42-43.

I patnácté vydání si zachovává formát rozhovorů s umělci. Hlavní otázky se týkají tvůrčího procesu, významu jejich tvorby, ale i názorů na současné umění. Redaktoři se marně snaží najít odpověď na otázku, zda je aktuálně možný návrat k umění jako řemeslu.

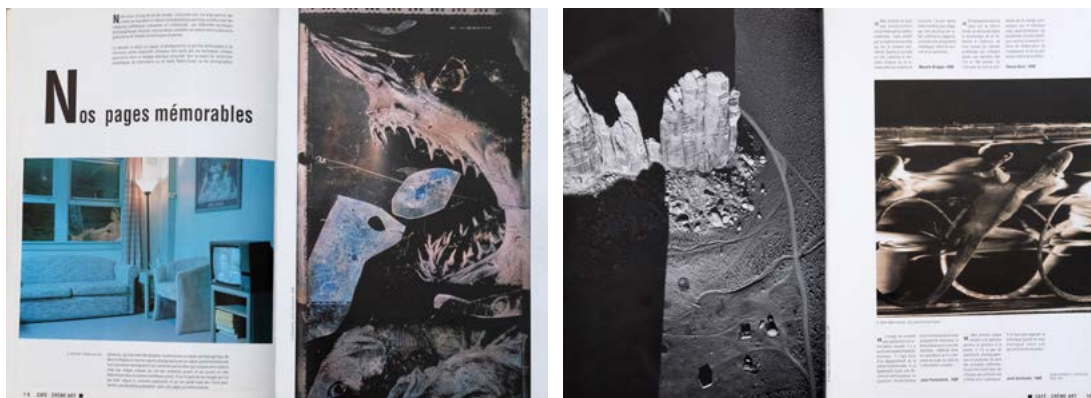
3.6. Šestá etapa, „Lucemburk a okolí“ – čísla 16–17 *Café Crème Magazine* (1994 a 1996)

Poslední dvě čísla *Café Crème Magazine* z let 1994–1996 provází vyhlášení Lucemburku Evropským hlavním městem kultury 1995. Jejich průvodní myšlenkou je fotografické dědictví Lucemburku a fotografické události v regionu. Díky navázání spolupráce s organizátory fotofestivalu Primavera Fotografica v Barceloně se mohla díla z těchto festivalů objevit i v *Café Crème Magazine*.

Šestnácté číslo zároveň uzavírá jubilejní desátý rok existence periodika. Dopis vedoucích redaktorů tohoto čísla, Paula di Feliceho a Pierra Stiwera, čtenářům je shrnutím a osobitým ohlédnutím za deseti lety vydávání magazínu. Autoři se otevřeně přiznávají k riskantním rozhodnutím publikovat díla často málo známých umělců, pro které však přítomnost na stránkách mezinárodního magazínu nejednou znamenala konečně zviditelnění ve světě fotografie. Jak sami přiznávají, v době, kdy v Lucemburku dominovala čistě reportážní a dokumentární fotografie hlavně pro denní tisk, *Café Crème Magazine* publikoval díla autorů překračujících nespočet hranic exprese a experimentujících s médiem a různými technikami, například díla autorů Richarda Prince, Roberta Mapplethorpa nebo dua Gilbert & George.¹ Hlavním cílem autorů byla publikování děl umělců s originálním, neopakovatelným stylem, kteří v daném období sehrávají neocenitelnou a rozhodující roli při formování aktuálního estetického vkusu. Článek uvádí také jména sto deseti tvůrců,

¹ *Le carnet photographique de nos 10 ans [v:] Café Crème Magazine* č. 16, léto–podzim 1994, s. 12.

jejichž díla byla na stránkách *Café Crème Magazine* publikována. V další části, nazvané „Naše významné stránky“, představují subjektivní výběr nejlepších fotografických publikací pěti umělců: Alaina Fleischera (*Fenêtre sur cour*), Joana Fontcuberty (*Laurus Oxyrinchus*), Marilyn Bridgesové (*Navaho Monument Valley*), Patricka Baileyho *Maître-Granda* (série *Formol's band*) a Jorgy Guillumetové (bez názvu).

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 16-17.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 18-19.

V článku „Tváře umělců“ se na stránkách *Café Crème Magazine* objevují vybrané portréty fotografů, které pro číslo vytvořil Robert Theisen. Paul di Felice a Pierre Stiwer společně rozhodují o umístění portrétů umělců se snahou podpořit jejich osobnost.¹

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 14-15.

1 *Les portraits de Robert Theisen: Visages d'artistes* [v:] *Café Crème Magazine* č. 16, léto–podzim 1994, s. 14-15.

Úvodním článkem šestnáctého čísla *Café Crème Magazine* je prezentace činnosti lucemburské galerie Nei Liicht v Dudelangu, která se svojí aktivitou významně přičinila o vytvoření silných základů pro rozvoj fotografie v Lucembursku. V článku je představena aktuální výstava autorky Marie-France Plissartové nazvaná *d'Urbicande à Bruxelles* a zmíněny jsou i dřívější expozice – Anne Denisové a Georgese Clasena.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 4-5.

Paul di Felice v článku nazvaném „*Dossier Luxembourg: La photographie plasticienne*“ představuje díla deseti fotografů spjatých s Lucemburskem, jejichž práce se pak objeví na další výstavě v galerii Nei Liicht. Jde o díla autorů Branka Djordjevice, Stéphana, Luca Ewena, Jeana-Luca Koeniga, Yvana Kleina, Patricie Wohlové, Michela Medingera, Richarda Rojanského, Gasta Bouscheta a Rogera Wagnera. Paul di Felice pak krátce přibližuje historii vývoje umělecké fotografie a poukazuje na roli skupiny Zone 6, zmiňuje tvůrčí dílny organizované Národním audiovizuálním centrem CNA v Dudelangu, výstavy v Galerii Nei Liicht nebo vydávání magazínu *Café Crème Magazine*. „*Mladá lucemburská fotografie,*“ dodává Paul di Felice, „*se rozvinula velmi rychle směrem k výjimečným dílům, občas velkoformátovým a koncentrujícím se na procesu tvorby nebo odvolávajícím se na různá média.*“¹ Podobný názor zastává i fotograf Yvan Klein: „*Během deseti let prošla lucemburská fotografie obrovskou evolucí, (...) opustila fotografii čistě amatérskou a dostala se na takovou kvalitativní úroveň, že může konkurovat i v zahraničí.*“² Významnou roli v tomto rozvoji připisuje Michel Medinger působení instituce

1 „... *la jeune photographie luxembourgeoise s'est développée rapidement à travers des œuvres uniques, de grand format et parfois intégrées dans un processus de création qui fait appel à plusieurs médias*“ Paul di Felice *Dossier Luxembourg: La photographie plasticienne* [v:] *Café Crème Magazine* č. 16, léto–podzim 1994, s. 21.

2 „*En dix ans, la photographie luxembourgeoise a suivi une forte évolution. Hormis quelques exceptions, elle est partie d'une photographie purement <<amateur>> (dans le mauvais sens du terme) pour atteindre un niveau de qualité qui peut commencer à se montrer à l'étranger.*“ Yvan Klein *Dossier Luxembourg: La photographie plasticienne* [v:] *Café Crème Magazine* č. 16, léto–podzim 1994, s. 28.

CNA, prosazující podle něj hlavně dokument a společenskou reportáž. Jejich optimistická vize kontrastuje s názorem Luca Ewena, který tvrdí, že lucemburská fotografie jako zvláštní kategorie v podstatě neexistuje. Podle něj můžeme z důvodu určité specifčnosti země mluvit jen o fotografii vytvářené Lucemburčany.

Prezentované fotografie se vyznačují plastičností obrazu nebo prezentace – jako kompletně hotové navržené objekty vstupují do vztahu s divákem a prostorem. Kromě již v předchozích dílech se objevující technice škrábání a flekatění negativů a zvětšenin (Luc Ewen) jsou zde prezentována i velkoformátová díla Yvana Kleina, jejichž instalace v podobě ploch ve tvaru velkého „U“ okolo diváka má usnadnit kontemplaci obrazu a souznění s přírodou. Michel Medinger prezentuje fotografie svých mistrně konstruovaných zátiší a Jean-Luc Koenig zase vytváří konstrukce, ve kterých je fotografie zredukována do role jednoho z prvků většího celku – nově vzniklé sochy. Všechna představená díla zde spojuje široce chápaná „sošnost“ a aktivní působení fotografa, vyjádřené buď formou (Luc Ewen, Jean-Luc Koenig, Yvan Klein), nebo také obsahem (Patricia Wohlová, Michel Medinger, Richard Rojanski, Gast Bouschet a Roger Wagner).

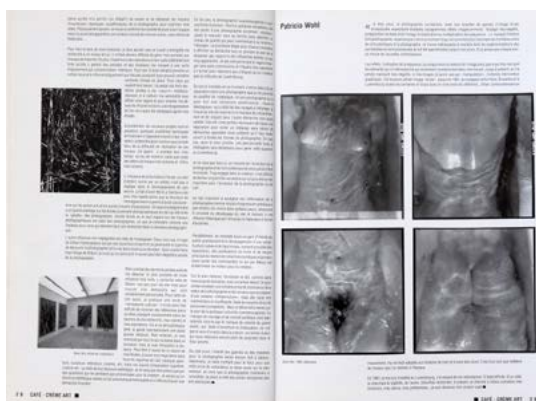
Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 22-23.

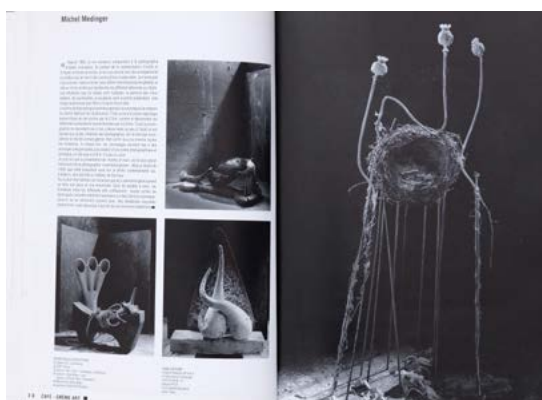
Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 24-25.

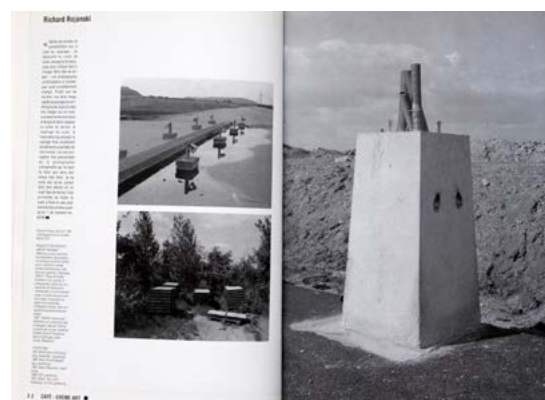
Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 26-27.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 28-29.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 30-31.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 32-33.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 34-35.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 36-37.

V souvislosti s vyhlášením Evropského hlavního města kultury 1995 ohlašuje Café Crème Magazine výstavu Fotografie 1995. Krajina: místa a ne-místa (červen–září 1995). Tato expozice vznikla díky spolupráci sdružení Café Crème, Národního audiovizuálního centra, města Dudelange a galerie Nei Liicht. Zmiňovány jsou i další doprovodné výstavy: *Lucemburčané v zahraničí* – série Marianne Majerusové v Galerie d'Esch/Alzette, nebo *The Bitter Years* Edwarda Steichena.

V rámci článku „Rodina Edwarda Steichena – zrestaurování fotografií z výstavy *Lidská rodina*“¹ jsou čtenáři seznámeni s historií této světově nejslavnější fotografické výstavy. Vznikla v roce 1955, skládá se z 503 fotografií od 273 fotografů a Steichen ji nakonec věnoval zemi, v níž se narodil, Velkovévodství lucemburskému. V době vydání šestnáctého čísla ještě probíhaly restaurátorské práce realizované prostřednictvím Národního audiovizuálního centra a lucemburské památkové konzervatoře. *Lidská rodina* se stala inspirací pro podobný projekt v poválečném Německu nazvaný *Was ist der Mensch?* Karla Paweka. Steichenovo dílo však ve světovém měřítku přece jen zůstává nejslavnější

1 *Family of E. Steichen – La restauration des photographies de l'exposition 'The Family of Man'* [v:] Café Crème Magazine č. 16, léto–podzim 1994, s. 8-11.

fotografickou výstavou. Článek doprovázejí fragmenty textů o výstavě otištěné v *Liberation* (B. O'lier) a *Le Monde* (Michel Guerrin).

V článku je také zmínka o fotografické sbírce ve Fototéce města Lucemburk (*Photothèque Ville de Luxembourg*), působící od roku 1980, a fotografických sbírkách Národního muzea dějin a umění (*Musée National d'Histoire & d'Art*). Objevuje se zde nově vybraný cíl *Café Crème Magazine* – propagace fotografického dědictví Lucemburku, podpora fotografií a fotografických událostí v zemi.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 8-9.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 10-11.

V rámci spolupráce s fotofestivalem Primavera Fotogràfica v Barceloně pokračuje publikování subjektivního výběru děl vystavovaných umělců. Průvodními tématy festivalu v roce 1994 byly „*Sharing creation*“ a „*Food for the Eyes*“. Publikace představuje díla osmi umělců: Helen Chadwickové, Joana Fontcuberty, Bigou & Gillese, Mitry Tabrizianové a Andy Goldinga, Keiichiho Tahary a skupiny Gran Fury. Fragment díla Joana Fontcuberty se objevil i na obálce aktuálního šestnáctého čísla.

Zátiší Keiichiho Tahary, japonského umělce žijícího v Paříži, jsou ještě jednou zmiňovány v dalším článku „*L'intermédiaire*“. Publikace navazuje na jeho výstavu v Tingladu, přístavním prostoru věnovaném uměleckým expozicím.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 44-45.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 46-47.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 48-49.

U příležitosti výstavy Martina Kasimira v Beaubourgu nazvané *Paris: l'Image excentrique* se na stránkách *Café Crème Magazine* objevily jeho panoramatické městské krajiny. K umocnění jejich dojmu pomáhá použití dodatečné složené dvojstrany, demonstrující příklad grafického návrhu podřízeného prezentaci obsahu.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 52-55.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 52-53-54.

Čtenáři mají také možnost se seznámit s tvorbou fotografického dua Felten & Massinger. Práce těchto dvou fotografek jsou měkkými, barevnými krajinami vytvořenými pomocí camera obscura umístěné do upraveného turistického karavanu.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 56-57.

Café Crème Magazine č. 16, 1994, s. 58-59.

Opakujícím se motivem v celém šestnáctém čísle je výtvarnost a sošnost ve fotografii týkající se jak formy, tak i obsahu. Redaktoři *Café Crème Magazine* prezentují díla, která podle jejich názoru patří k trendu *la photographie plasticienne*. V rozhovorech se pak snaží odhalit, nakolik jde o uvědomělou činnost fotografů vycházející z vývoje jejich tvorby a nakolik jen o fascinaci určitou estetikou.

Poslední, sedmnácté číslo magazínu *Café Crème Magazine* je podobně jako předchozí platformou prosazující především lucemburské fotografické dědictví a události v zemi a regionu. Typ prezentované fotografie je deklarován už na obálce: „*Fotografie v současném umění*“ – nejde tedy o tvorbu reportážní nebo čistě dokumentární, ale výtvarnou fotografii, která je výsledkem subjektivní proměny pozorované a prožívané skutečnosti.

Celých dvaadvacet stran magazínu je věnováno článku Huberta von Amelunxena z katalogu k výstavě *Fotografie po fotografii (Photography After Photography)*, připravené v rámci programu Siemens AG Kulturprogramm ve spolupráci s mnichovským Aktionsforum Praterinsel, Kunsthalle Krems, Städtische Galerie v Erlangenu, Brandenburgische Kunstsammlung v Chotěbuzi, Museum für Fotokunst v Odense a Fotomuseum ve Winterthuru.

Kromě Huberta von Amelunxena byli kurátory výstavy i Stefan Iglhaut a Florian Rötzer. Výstava *Photography and after*, jak přiznává von Amelunxen, je „*reflexí nad úlohou média ve světě fotografie, jeho společného vlivu a jeho existence v souvislosti s*

jeho technologickým rozvojem“.¹ Poukazuje na něm na důležitost práce s abstrakcí ve fotografii. Zmiňuje také dopis Marcela Duchampa Alfredu Stieglitzovi z roku 1922, ve kterém slavný dadaista píše, že fotografie způsobí, že se lidem zprotiví malířství. Duchamp se zamýšlí nad tím, co je podstatou současné fotografie a jestli by se fotografie časem nestala „nejasným *déjà vu*“ a vypůjčeným opakováním navazujícím na jiná média. Spolu s přicházející digitalizací se objevila potřeba zavedení nových fotografických pojmů. Přestože je celá historie tohoto média propletená nespočtem případů svědectví falšujících skutečnost, teprve digitální fotografie naprosto potlačila myšlenku fotografie jako reprezentace skutečnosti. Podle autora digitalizace také způsobila, že dosud uznávané teorie ontologie obrazu Siegfrieda Kracauera, Waltera Benjamina, Andrého Bazina, Rolanda Barthese nebo teorie znaků Charlese Sanderse Peirce ztratily v éře nové fotografie mnoho ze své adekvátnosti. „Analogově-digitální fotografie,“ dodává von Amelunxen, „nebude už nikdy schopná vyjádřit daný časoprostorový okamžik.“² Článek prezentuje díla patnácti autorů: Anthonyho Azize a Samuela Cuchera (soubor *Dystopia*), Lewise Baltze a Slavicy Perkovicové (cyklus *Touha*), Nancy Bursonové, Natalie Bookchinové a Leva Monoviche, Victora Burgina, Caluma Colvina, Chipa Lorda, Michaela Endorfa, Alaina Fleischera, Jochena Gerze, Inez van Lamsweerdeové, Douga Halla, Holgera Trülzsche a Geralda van der Kaapa. Všechna zmiňovaná díla zpochybňují pravdivost obrazu – ať už digitální manipulací obrazu (Anthony Aziz & Samuel Cucher, Lewis Baltz/Perkovicové, Alain Fleischer, Inez van Lamsweerde, Gerald Van der Kaap), tvorbou koláží z anonymních fotografií (Nancy Bursonová, Natalie Bookchinová a Lev Monovich, Calum Colvin), nebo využívá části obrazu z jiných médií (Chip Lord, Michael Ensdorf, Jochen Gerz, Doug Hall).

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 24-25.

1 "... a reflection on the role of the medium in the artistic field, its social impact and its concept regarding an important technological progress" Hubertus von Amelunxen *La photographie et après* [v:] *Café Crème Magazine* č. 17, 1996, s. 24.

2 "[The analogo-numeric photography]... will no longer be able to express a spatio-temporal moment" Ibidem, s. 47.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 26-27.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 28-29.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 30-31.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 32-33.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 34-35.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 36-37.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 38-39.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 40-41.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 42-43.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 44-45.

Sedmnácté číslo *Café Crème Magazine* je celé věnováno fotografům, jejichž díla byla prezentována v roce 1996 na několika aktuálních výstavách a festivalech. Kromě výše zmíněné velké expozice *Photography After Photography* představuje číslo i tři lucemburské výstavy. Sdružením Café Crème připravilo výstavu *Krajina: místa a ne-místa*¹ v galerii Nei Liicht a v Národním audiovizuálním centru v Dudelangu, která svým konáním doprovázela přijetí ocenění Evropského hlavního města kultury 1995. Café Crème požádalo deset uznávaných fotografů o díla na téma lucemburské krajiny. Vize země z perspektivy lokálních autorů Rogera Wagnera, Yvana Kleina, Gasta Bouscheta, Luca Ewena a Jeana Luca Koeniga byla konfrontována s díly zahraničních fotografů Joana Fontcuberty, Françoise Méchaina, Lewise Baltze, Gilberta Fastenaekense a Marina Kasmira. Vzniklo tak zajímavé střetnutí perspektiv insiderů a outsiderů, konfrontace nadějí a očekávání s počátečními dojmy, nebo dokonce stereotypy.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 46-47.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 50-51.

1 Paul Di Felice *Paysages: lieux et non-lieux* [v:] *Café Crème Magazine* č. 17, 1996, s. 47.

Další výstava konající se v Galerii Nei Liicht *Aspekty současné nizozemské fotografie (Aspects de la photographie contemporaine néerlandaise)* je expozicí zorganizovanou sdružením Café Crème a městem Dudelange ve spolupráci s Nizozemským institutem fotografie v Rotterdamu (*Nederlands Foto Instituut*). V prezentovaných fotografiích najdeme mnoho odkazů na přírodu, ale samotná výstava je variací na téma její prezentace. Najdeme tady portréty a motivy přirozeného lidského těla Rineke Dijkstraové, příklady klasifikace a kategorizace přírodních forem Cora Dery, vesnické krajiny Jannese Linderse, fotografie umělé a změněné krajiny Rinka Torna, Wouta Bergera a Thea Bose. Fotografie doprovází text Fritse Giertsberga o nové nizozemské krajinářské fotografii. Autor se odvolává na dlouhou tradici nizozemského krajinářského malířství (Jannes Linders), specifika nizozemské krajiny (proměněnou člověkem), ale poukazuje také na nevyhnutelné změny související například s růstem měst a zánikem zelených ploch. „*Nic takového jako krajina není,*“ uzavírá Giertsberg. „*Bez aktu pozorování krajina neexistuje.*“¹

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 52-53.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 54-55.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 56-57.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 58-59.

¹ "There is no such thing as a landscape. Without the act of observation, landscape does not exist" Frits Giertsberg *New landscape photography in the Netherlands* [v:] *Café Crème Magazine* č. 17, 1996, s.56-61.

Konceptuální expozice *Focusing on images* ve Fóru současného umění – Casino (*Casino Forum d'Art Contemporain*) je další lucemburskou výstavou recenzovanou na stránkách posledního čísla *Café Crème Magazine*. Fotografie jednotlivých instalací doprovází text kurátora Enrica Lunghiho, který tvrdí, že vzhledem k dnešnímu vizuálnímu přetížení odběratelů ztratila fotografie svoji moc. Představená díla čtyř umělců naznačují způsoby vytváření, zpracování a prezentace obrazů v redukované formě. „Přes všechny okolní obrazy možná potřebujeme vidět jen tak málo,“¹ uzavírá Enrico Lunghi. Výstava prezentuje fiktivní scény Jeffa Walla, instalaci Tonyho Ourslera (*White Trash & Phobic*) s fotografiemi tváří promítaných na hlavy stojících figurín, práce Anne Marie Jugnetové se slovy *DESIRE a DISORDER* promítaných na protilehlých stěnách a krátké video Grazie Toderiové představující fascinující akt otevírání deštníku na dně bazénu.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 62-63.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 64-65.

Sedmnácté číslo zmiňuje také nově zrestaurovanou výstavu fotografií *The Bitter Years*, vzniklé na objednávku americké Hospodářské bezpečnostní správy (*Farm Security Administration – FSA*), která dokumentuje důsledky velké krize ve třicátých letech dvacátého století. Sbíрка fotografií, jejímž kurátorem byl Edward Steichen, byla věnována Lucembursku v roce 1967. Pro Steichena tato sbírka znamenala projev uznání Royi Strykerovi, řediteli fotografického oddělení FSA, a jejím fotografům – Walkeru Evansovi, Dorothee Langeové, Russellu Leeovi, Arthuru Rothsteinovi a Benu Shahnovi. Otištěný text v časopise pochází z doprovodného katalogu k výstavě otevřené v roce 1995 v Národním vizuálním centru v Dudelangu.

V článku nazvaném *About faces and cities* nás jeho autor Jorg Ribalt seznamuje s nejvýznamnějšími výstavami na festivalu *Primavera Fotogràfica* v Barceloně. V úvodu Ribalt popisuje význam festivalu, jeho priority a vysvětluje politiku katalánských institucí vůči fotografii. Vyjmenovává také nejvýznamnější expozice v Muzeu moderního umění

1 „...despite all the images that surround us we should see so little after all” Enrico Lunghi *Arrêt sur images* [v:] *Café Crème Magazine* č. 17, 1996, s. 62-65.

v Barceloně, prezentující současné španělské fotografie z díla Rafaela Touse, a výstavu v Centru umění Santa Monica věnovanou historii katalánské fotografie dvacátého století a na závěr píše o sbírce španělských portrétů ve *Fundació Caixa de Catalunya*.¹

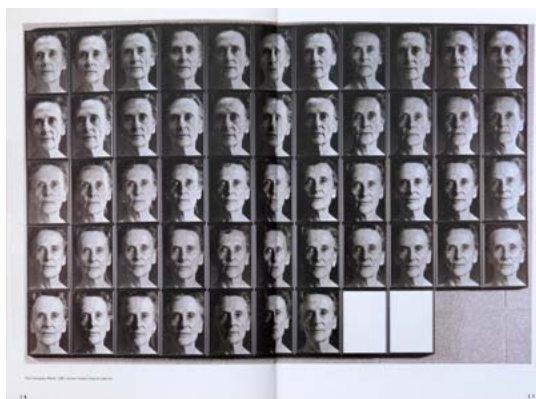
Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 10-11.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 12-13.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 14-15.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 16-17.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 20-21.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 22-23.

¹ Sběrka sponzorovaná Katalánskou národní bankou.

Christian Gattinoni se v tomto čísle vrací v článku *Fakta, fikce a virtuální realita*, který je přehledem nejdůležitějších trendů na blížícím se 27. fotofestivalu Rencontres Internationales de la Photographie ve francouzském Arles. Na stránkách *Café Crème Magazine* Gattinoni představuje díla mimo jiných Luigiho Ghirriho, Greta Sternové, Paola Giolia, Ralpha Eugena Meatyarda nebo Cindy Shermanové.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 68-69.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 70-71.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 72-73.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 74-75.

Café Crème Magazine č. 17, 1996, s. 76-77.

3.7. Fotografie módy v *Café Crème Magazine*

V části věnované módě jsou publikovány výhradně fotografie žen. V prvním čísle jde o reklamy místních módních obchodů vytvořené na zakázku přímo redakcí magazínu *Café Crème Magazine*. V článku *Za hranice významu módní fotografie*¹ (*Café Crème Magazine* č. 2) se tři fotografové – Vincent Thibert, Leonard Fradelizio a Pierre Stiwer – snaží odpovědět na otázku, čím je současná fotografie módy. „*Móda je vždy vizí společnosti a její kultury,*“ říká Thibert, Fradelizio pak zdůrazňuje význam spojení dobré fotografie s uměním. Článek doplňují módní fotografie autorů.

Café Crème č. 1, 1984, s. G.

Café Crème Magazine č. 2, 1984, s. 22-23.

Mužský pohled na módu přetrvává i v dalších číslech magazínu. Čtenář může získat dojem, že móda je pouze ženskou dominantou a její mužský protějšek neexistuje. V rámci kapitoly „*Módní fotografie*“ v druhém čísle se objevuje pokus o zodpovězení otázky, čím vlastně móda je. Záznam diskuse mezi fotografy doplňují módní fotografie od Vincenta Thiberta, Leonarda Fradelizia a Pierra Stiwera. Je to první pokus vyvolat diskusi o fotografii a prezentaci odlišných pohledu na toto téma od různých autorů na stránkách *Café Crème Magazine* v psané, a nikoli vizuální formě. V dalších číslech se již bude tento typ článku objevovat pravidelně, buď jako výběr tvůrců z dané kategorie, nebo jako analýza různých současných tendencí.

Třetí číslo prezentuje pět černobílých módních fotografií Georgese Recha. Fotografie modelky vznikly v Lucemburku na Place d'Armes a jsou stylizované do náhodných záběrů typu candid. Následující čísla prezentují díla německých návrhářů (č. 4) a kreace módních stylistů (č. 5) doplněné krátkými rozhovory o jejich práci. Poslední článek ve zvláštní kapitole věnované módě (č. 6) je prezentací v Paříži žijící japonské módní

¹ *La photo de mode hors de son état* [v:] *Café Crème Magazine* č. 2, zima 1984, s. 22-25.

návrhářky Rei Kawakubové, zakladatelky oděvní značky *Comme des Garçons*. Prezentované fotografie jejích návrhů vytvořili slavní módní fotografové Paolo Roversi a Arthur Elgort. Přestože samostatná kapitola věnovaná módě opustila stránky *Café Crème Magazine*, stejně se i v dalších číslech sporadicky objevovaly publikace z této kategorie v části „Photo“, například již zmiňovaný přehled italských módních fotografů v čísle 10/11.

Café Crème Magazine č. 3, 1985, s. 6-7.

Café Crème Magazine č. 6, 1986 s. 40-41.

3.8. Kalendář výstav, které se vlastně nekonaly

Café Crème Magazine se s proměnlivou důsledností ujímal i informační role. V druhém čísle se poprvé a naposledy objevuje kalendárium aktuálních výstav umění a fotografie v několika větších evropských městech – Lucemburku, Paříži, Štrasburku, Bruselu, Ženevě a Amsterdamu. V dalších číslech souvisí publikovaná díla umělců a fotografů nejčastěji s jejich aktuální výstavou a informace týkající se výstavy jsou obsaženy v článcích. Bohužel se další kalendárium, tolik potřebné v období před všeobecným rozšířením internetu, už znovu neobjevilo.

4. Krátké seznámení s nefotografickým obsahem *Café Crème Magazine*

4.1. Umění

Od prvního čísla *Café Crème Magazine* až do dvojčísla 10/11 představoval obsah věnovaný umění podstatnou část magazínu. V prvních číslech šlo o skromných čtyři až sedm stran, ale postupně se obsah rozšířil až na třicet sedm stran ve zmiňovaném dvojčíslu. Tato orientace na umění je zásluhou jednoho ze spoluvůdců *Café Crème Magazine*, malíře a básníka Paula di Feliceho. I jeho díla se nakonec v magazínu objevila, a to v prvním čísle v podobě sloupku jeho básní, ve druhém čísle pak v článku o dílech umělců vystavených na Expo Luxembourg a v pátém čísle v rubrice o současném umění (Lucemburk).

Články o umění procházely v magazínu podobným vývojem jako fotografický obsah. Ze začátku šlo hlavně o publikování děl lokálních umělců s malým množstvím textu. Spolu s rozvojem časopisu a získáváním více peněz se jeho teritoriální záběr rozšířil i na nejbližší velká města. Prezentovaná tvorba je stále subjektivním, teritoriálně omezeným přehledem vybraných prací současných umělců. Články nejčastěji souvisejí s výstavou umělce nebo umělců ve významné galerii či instituci, jako například výstava Horsta Haacka v lucemburské Knihovně Thomase Manna, výstava Japonsko, avantgarda budoucnosti v italském Janově, Antonyho Gormleye v Galerii Salvatore Ala v Miláně nebo Josepha Beuyse ve francouzské galerii Antiope. V prvních šesti číslech magazínu je výběr autorů a témat výsledkem subjektivních preferencí redaktorů a dostupnosti samotných tvůrců. Proto jde nejčastěji o umělce z Lucemburska a z nejbližších větších měst, jako je Brusel, Amsterdam, Štrasburk, Düsseldorf, Norimberk, Berlín, Paříž, Londýn, ale také z italského Janova, Říma, Milána a Florencie. Prezentovány jsou také malby, například od Ronnieho Cutronea, Antonia de Pascaleho, Joesa Allena, Roberta Romea, Enza Esposita, Williama MacKendreeho, sochy Antonyho Gormleye, Josepha Beuyse, videoinstalace Jeana de la Fontaina, Katsuhira Yamaguchiho, dokumentace land artu Jeana de la Fontaina, akčního umění a performancí Josepha Beuyse, intermediálních projektů Beckleye, Christiana Lhopitala či Jeana-Luca Poivreta.

Café Crème Magazine č. 1, 1984, s. P-Q.

Café Crème Magazine č. 4, 1985, s. 26-27.

Café Crème Magazine č. 5, 1985, s. 22-23.

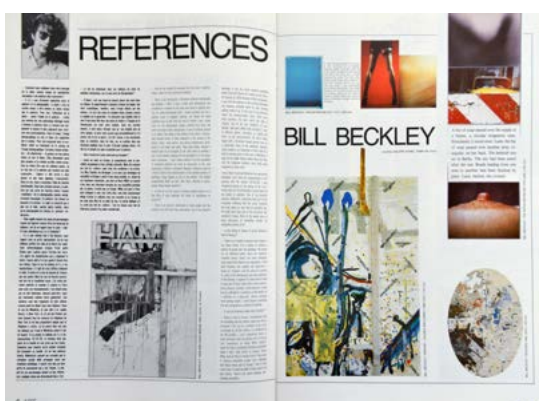

Café Crème Magazine č. 6, 1986, s. 8-9.

Od sedmého čísla se v *Café Crème Magazine* objevuje teritoriální vymezení prezentovaného obsahu. Jednotlivá čísla se postupně věnují tvorbě umělců z velkých měst – New Yorku, Paříže nebo Londýna. V „newyorském“ čísle jsou popisovány nejaktuálnější trendy v tehdejší umění – postsurrealismus, nové figurace, neofuturismus, post-pop a expresionismus (díla Beckleye, dua Liz&Val nebo Ronnieho Cutronea).

Café Crème Magazine č. 7, 1986, s. 14-15.

Café Crème Magazine č. 7, 1986, s. 6-7.

Osmé číslo je o umělcích z Londýna a Paříže. V článku *Anglické sochařství* jsou popsána díla anglických umělců jako odpověď na podle autorů neodůvodněné nezařazení jejich děl na výstavu současného sochařství v Centre Pompidou. Jde o díla tvůrců Stephena Coxe, Tonyho Cragga, Antonyho Gormleye, Glenyse Bartona a Johna Atkina. Od tohoto čísla jsou již články doprovázející obrazové publikace delší a mnohem pečlivěji připravené.

Café Crème Magazine č. 8, 1986, s. 8-9.

Café Crème Magazine č. 8, 1986, s. 10-11.

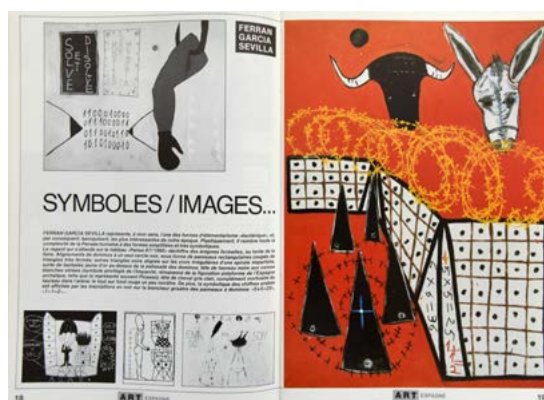

Café Crème Magazine č. 8, 1986, s. 6-7.

Další čísla, tedy 9 a dvojčíslo 10/11, se celá věnují tvůrcům ze Španělska a Itálie. Ve „španělském“ čísle je kromě článků věnovaných jednotlivým umělcům (Ceesepeovi, ZUSH, Miqueli Barcelóovi, Josému Maríi Siciliovovi, F. G. Seville, Navarru Baldewogovi) dán prostor i prezentaci hlavních galerií a institucí souvisejících s uměním. V článku „Barocco“ se Jean-Claude Chirollet pokouší vystihnout ducha španělského umění. Tento společný element nazývá barokním prvkem a zdůrazňuje divokost, neklid a fatalismus ve španělských dílech. Mezi prezentovanými díly se vrací i téma hnutí La Movida.

Café Crème Magazine č. 9, 1987, s. 54-55.

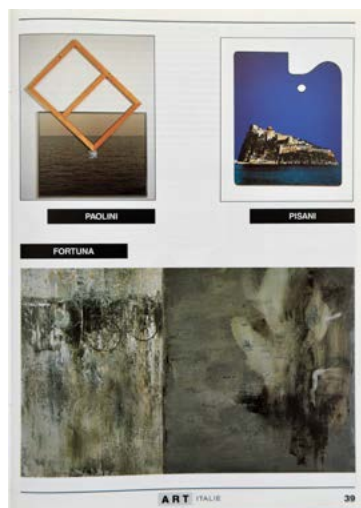

Café Crème Magazine č. 9, 1987, s. 18-19.

Spojené dvojčíslo 10/11 otevírá naučný článek historika umění Achillea Boni-ta Olivy o italském umění posledních třiceti let. Oliva zmiňuje více než čtyřicet nejvýznamnějších umělců, které pak zařazuje do tří kategorií. Do první kategorie BURRI řadí umělce, jejichž hlavní tvůrčí síla je ve zpracování dřeva, železa, plastu a jiných „hmot“, do druhé kategorie FONTANA řadí umělce ovládající umění tvůrčího gesta a do CAPO-GROSSI řadí umělce pracující se znaky nebo symboly. Na dalších stránkách článku jsou prezentována jak jejich díla, tak i díla mladých umělců a již zmíněné aktuální výstavy italských autorů v Evropě, například v Mnichově, Rotterdamu a Paříži. Zvláštní kapitola je věnována Gilbertu Pellizzolovi a Fabriziu Plessimu, dvěma autorům věnujícím se videoartu.

Café Crème č. 10/11, s. 54.

Café Crème č. 10/11, s. 39.

Café Crème č. 10/11, s. 34.

Přestože se sekce věnovaná výtvarnému umění již od dvanáctého čísla v magazínu oficiálně neobjevuje, je fascinace tímto uměním stále patrná. V následujícím čísle je věnován prostor fotografům portrétním slavné umělce, jde především o George Baselitz, Günthera Ueckera, A. R. Pencka (vlastním jménem Ralf Winkler), Juliana Schnabela, Antoniho Tàpiese, Miquela Barceló, Jacksona Pollocka, Francise Bacona, a prezentovány jsou nejen samotní umělci, ale také jejich díla.

Intermediálním dílům se věnuje číslo třináct. Redakce vybrala autory, jejichž díla v sobě pojí techniku fotografie s jinými směry, například s inscenací a divadlem (Marcel Pey), sochařstvím (Pascal Kern, Paul Pouvreau, Patrick Raynaud) nebo malířstvím (Jordi Guillumet a Arnulf Rainer).

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 14-15.

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 36-37.

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 42-43.

Café Crème Magazine č. 13, 1990, s. 12-13.

Sochařství a malířství se již na stránky *Café Crème Magazine* nevrátily, ale navazují na ně další fotografické články, poněkud vzdálené od čistě dokumentární nebo reportážní fotografie.¹ Zdůrazněna je však výtvarnost a sošnost ve fotografickém obraze

¹ Paul di Felice *Dossier Luxembourg: La photographie plastique* [v:] *Café Crème Magazine* č. 16, 1994, s. 21.

(la photographie plastique) a tvůrčí gesto umělce, například Joana Fontcuberty nebo Luca Ewena. Odborné články Jeana-Clauda Chirolleta a Christiana Gattinoniho pak pomáhají vnímat tvorbu současných umělců v kontextu s dějinami umění.

4.2. Architektura

Témata o architektuře se na stránkách magazínu objevila už v prvním čísle a zůstala až do čísla osmého. Věnováno jim bylo adekvátně od jedné do šesti stran a až na několik výjimek jsou zmíněna díla hlavně lucemburských architektů nebo s Lucemburskem nějak souvisejících. Články o architektuře dodával magazínu především jeden z jeho tvůrců, architekt Paul Bretz, který se přímo podílel na prvních čtyřech číslech. Publikace představují návrhy a fotografie právě realizovaných projektů lucemburských architektů, například dvojice Hermann–Valentiny, Jim Clemes & Pia Muller nebo Paula Bretze. Své místo si našly i informace o vítězných návrzích architektonických soutěží, třeba Jeana Flammanga a Roba Kriera.

Café Crème Magazine č. 1, 1984, s. R-S.

Zaměření na vizuální aspekty prvních článků – skici, kresby a fotografie – spolu s rozvojem magazínu se postupně vyvinulo v mnohem rozvinutější textový obsah, jak polemický, tak i kritický. Třetí číslo *Café Crème Magazine* obsahuje nejen skici rumunského architekta Mihaï Radua z New Yorku, ale i jeho názory na téma užití barvy v projektech a preferovaných formách.¹ Objevily se i dva články týkající se zdobnosti architektury *Decor quand tu nous tiens*² a *L'architecture psychanalysée*. Zpochybnění prospěšnosti dekorativnosti v architektuře ve zmiňovaném článku Adolfa Loose z roku

1 *Entre l'ordre et l'angoisse* [v:] *Café Crème Magazine* č. 3, jaro 1985, s. 26-27.

2 *Decor quand tu nous tiens* [v:] *Café Crème Magazine* č. 3, jaro 1985, s. 21.

1908 *Ornament a zločin*¹ je vykompenzováno článkem *Návrat ornamentu a jeho význam*.² Tento vnitřní dialog mezi články v jednotlivých číslech ukazuje na snahu o plánovaný obsah a nasměrování hlavní idey magazínu. Od sedmého čísla již můžeme pozorovat poměrně výrazné zaměření na systematickosti prezentovaných článků a větší propracovanost grafického zpracování.

Kromě striktně architektonických článků se na stránkách *Café Crème Magazine* objevila i díla lucemburské rodačky Rity Rolffové. Jejím snovým symbolismem prosáklé akvarelové ilustrace představují reálné architektonické návrhy Léona Kriera.³ Článek „*Architektura jako hra*“⁴ pak zmiňuje výtvoř z kostiček lega výherců soutěže zorganizované Centrem moderního umění (*Centre Georges Pompidou*) v Paříži.

Café Crème Magazine č. 4, 1985, s. 8-9

Zvláštní pozornost si zaslouží článek „*Malé divadlo architektury*“⁵ od Marie-Hélène Lucasové, jenž je záznamem kritického rozhovoru o architektuře v Lucemburku formou antického dramatu. Redaktoři *Café Crème Magazine* – lucemburský architekti Stanislav Berbec spolu s Lucienem Steilem, pracujícím v Lucemburku jen na zakázce pro ministerstvo veřejných prací – mají v tomto rozhovoru přiřazené role a jména z řeckých dějin, například Sokrates nebo Aristofanes. V závěru pak Paul Bretz zjišťuje, že prvkem, který mu v současné architektonické krajině jeho země chybí, je krása.⁶

1 *L'ornement est un crime* [v:] *Café Crème Magazine* č. 6, zima 1986, s. 4.

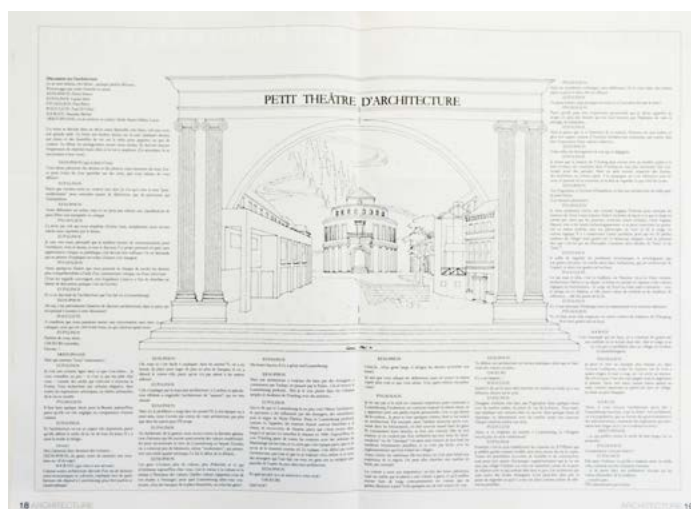
2 *L'architecture psychanalysée. Le retour de l'ornement et sa signification* [v:] *Café Crème Magazine* č. 6, zima 1986, s. 5.

3 *L'architecture comme rêve* [v:] *Café Crème Magazine* č. 4, léto 1985, s. 8.

4 *L'architecture comme jeu* [v:] *Café Crème Magazine* č. 4, léto 1985, s. 9.

5 *Lucas Marie-Hélène, Le petit théâtre d'architecture* [v:] *Café Crème Magazine* č. 3, jaro 1985, s. 18-19.

6 *Ibidem*, s. 18-19.

Café Crème Magazine č. 3, 1984, s. 18-19.

Tento romantický pohled na architekturu zůstává uchován i v dalších číslech. „*Architektura budoucnosti bude výlučně postmodernistická,*“ dostává se čtenáři ujištění.¹ Poslední článek v šestém čísle je projevem nostalgie po vznešenosti a estetice antiky. Jde o rozhovor s lucemburským architektem Léonem Krierem, prvním ředitelem *SOMAI – Skidmore, Owings & Merrill Architectural Institute* v Chicagu. Od devátého čísla se *Café Crème Magazine* už architektuře přímo nevěnuje, ale objevují se zmínky o fotografii, která se jí zabývá.

4.3. Hudba, tanec, film, literatura a design

Tři hlavní tematické okruhy *Café Crème Magazine* – architektura, umění a fotografie – kopírovaly hlavní zájmy jeho redaktorů – Paul Bretz je architekt, Paul di Felice malíř a Pierre Stiwer vášnivý fotograf. Podle prvotního záměru však *Café Crème Magazine* měl být platformou pro široký záběr tvůrců. Proto se v prvních sedmi číslech objevují i epizodní články o tanci, divadle, literatuře, módním návrhářství, filmu, designu a komiksu. Tři články věnované hudbě pak oscilují hlavně okolo jazzu. Formou krátkých rozhovorů se na stránkách objevuje zmínka o hudebnících Chetu Bakerovi a Dee Danielsové. Analýzu lucemburské jazzové scény ve Wiltzu doplňují klasické černobílé fotografie umělců na scéně od Johna Weckera.²

V *Café Crème Magazine* se objevily články i o třech tanečních akcích, konkrétně o lucembursko-nizozemsko-francouzské baletní skupině *Compagnie de danse Raymond Colling Trans*. Fotografickou sérii Roberta Berga, zachycující navazující taneční

1 *L'architecture psychanalysée. Le retour de l'ornement et sa signification* [v:] *Café Crème Magazine* č. 6, zima 1986, s. 5.

2 *Chronique du jazz au Luxembourg* [v:] *Café Crème Magazine* č. 2, zima 1984, s. 27-29.

pózy, doplňuje zmínka o publiku a příznivých podmínkách pro avantgardní taneční experimenty, konkrétně v článku o newyorské taneční skupině *The Merce Cunningham Dance Company* – „*The MCDC*“¹ – spolupracující se známými umělci v oboru kostýmního výtvarnictví, scénografie nebo scénického svícení Robertem Rauschenbergem, Jasperem Johnsem, Andym Warholem. V souvislosti s výstavou v Barceloně se v pátém čísle *Café Crème Magazine* objevily fotografie tanečnice Tórtoly Valenciaové.

Café Crème Magazine č. 2, 1984, s. 10-11.

Café Crème Magazine č. 7, 1986, s. 42-43.

Lucemburské divadelní scéně je ve třetím čísle věnován článek „*Lucemburské divadlo. Hledání vlastní totožnosti*“, v němž autoři vysvětlují, že používání výlučně národního jazyka v tak malé zemi je ekonomickou a kulturní sebevraždou. K této problematice se vyjadřují Marc Olinger (ředitel *Théâtre des Capucines*), Philippe Noesen (ředitel *Théâtre des Centaures*) a Ed Maroldt (divadelní režisér). „Kulturní život našeho města,“ uvádějí, „je v rukou oddaných amatérů, což způsobuje, že Lucemburk nemůže mezinárodní scéně konkurovat.“²

V číslech 3, 4 a 7 se objevují krátké články o filmech z Berlínského mezinárodního filmového festivalu v roce 1985 a krátké přiblížení tvorby nové generace newyorských režisérů – Jima Jarmusche, Johna Lurieho, Susan Seidelmanové a Betty Gordonové. V pátém čísle se jednorázově objevuje část věnovaná literatuře. V článku „*Liste Civile*“ analyzuje Michel Deguy literární tvorbu francouzského sociologa a filozofa Jeana Baudrillarda. V této kapitole je také první a zároveň poslední článek v lucemburštině. Má název „*Epitafum*“ a je hořkou, satirickou odpovědí na tehdejší skeptické obavy mnoha konzervativních Lucemburčanů. Článek popisuje úryvek textu údajně nalezeného v budoucnosti, který není nikdo schopen přečíst, protože lucemburština spolu s Lucemburčany vymřela v okamžiku, kdy se země otevřela světu.³

1 *Collaboration and Coexistence: The Merce Cunningham Dance Company* [v:] *Café Crème Magazine* č. 7, léto 1986, s. 42-43.

2 *Le Théâtre au Luxembourg. En quête de son identité* [v:] *Café Crème Magazine* č. 3, jaro 1985, s. 24-25.

3 *Epitaph* [v:] *Café Crème Magazine* č. 5, podzim 1985, s. 7.

V kapitole týkající se módy a designu se kromě reklam, často navrhovaných přímo v redakci, objevují i návrhy užitkových předmětů od designérů Hennera Herrmannse, Alaina Linster, Paula Bretze, Luciena Steila, například nábytek, šperky a hodinky. Sedmé číslo také obsahuje pozvánku na výstavu designu ve Štrasburku prezentující díla okolo padesáti tvůrců.¹

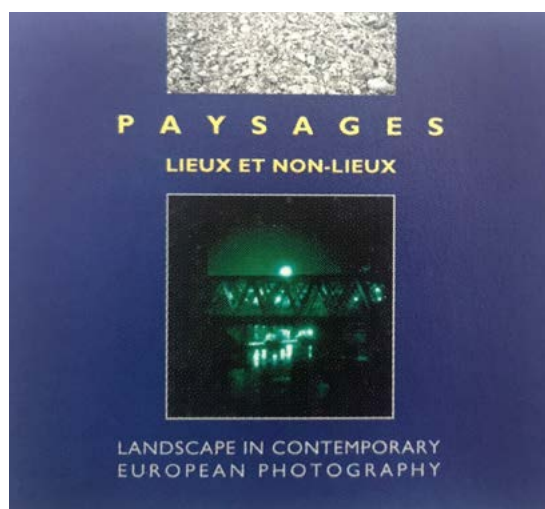
1 *Tout designé* [v:] *Café Crème Magazine* č. 7, léto 1986, s. 26.

5. Café Crème po *Café Crème Magazine* – činnost sdružení po ukončení vydávání magazínu

5.1. Od publikační činnosti po činnost výstavní

Patnácté číslo v roce 1991 předznamenává zásadní obsahové změny a úpravu druhotných cílů periodika, jakož i samotného sdružení. Poprvé se také na stránkách magazínu objevuje obsáhlejší článek věnovaný současné lucemburské fotografii.¹ Od této chvíle se sdružení Café Crème snaží ujímat zásadních úkolů při vytváření a propagaci lucemburské fotografické scény. Zvolení Lucemburku Evropským hlavním městem kultury 1995 – EHMK '95 – umožnilo sdružení Café Crème rozšířit své vydavatelské působení i o činnost výstavní. Ve spolupráci s Galeríí Nei Liicht organizuje v roce 1995 výstavu nazvanou *Photographie plastique au Luxembourg*. Vystavena jsou díla lucemburských fotografů zaštitěných skupinou Zone 6: Michel Medinger, Luc Ewen, Jean-Luc Koenig, Yvan Klein, Gast Bouschet, Roger Wagner a Stéphane.

V rámci EHMK '95 pozvalo sdružení Café Crème ke spolupráci na společném projektu pět lucemburských fotografů (Gasta Bouscheta, Luca Ewena, Jeana-Luc Koeniga, Yvana Kleina a Rogera Wagnera) a pět fotografů ze zahraničí (Joana Fontcubertu, Marina Kasimira, Lewise Baltze, Gilberta Fastenaekense a Françoise Méchaina). Vzniklá díla na téma současné krajiny v okolí Lucemburku pak byla vystavena v Galerii Nei Liicht pod názvem *Paysages: lieux et non-lieux*. K výstavě byla vydána i doprovodná publikace věnující se krajině v současné evropské fotografii.

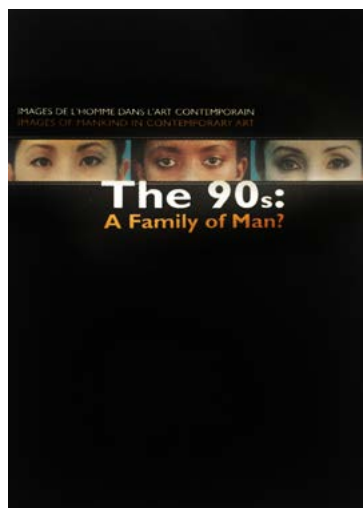

Paysages: lieux et non-lieux, Lucemburk, 1995

¹ Roger Wagner, Michel Medinger, Luc Ewen: *Luxemburgensia* [v:] *Café Crème Magazine* č. 15, 1991, s. 12-21.

Jubilejní šestnácté číslo *Café Crème Magazine* z roku 1994 obsahuje popis dosa-
vadních úspěchů sdružení, sedmnácté číslo z roku 1996 je pak posledním. Článek převza-
tý z katalogu *Photography after Photography* Hubertuse von Amelunxena v sedmnáctém
čísle předvídá zánik fotografie, tak jak ji dnes známe, s objevením a rozšířením digitální
fotografie. Přestože již od tohoto roku *Café Crème Magazine* v tištěné podobě neexistuje,
sdružení zdárně pokračuje v organizování fotografických akcí a výstav doma i v zahraničí.

Aktivity týkající se fotografie pořádané v souvislosti s EHMK '95 nejsou nijak
omezeny. Díky Enricu Lunghimu, uměleckému řediteli Fóra současného umění – Casino
Luxembourg (*Forum d'art contemporain*), se di Felice a Stiwer v roce 1997 rozhodli zor-
ganizovat svoji první velkou fotografickou výstavu. Expozice nazvaná *90. léta: Lidská ro-
dina? (The 90's: A Family of Man?)* je soudobou polemikou s velkým Steichenovým dílem.
Kurátorům se podařilo získat díla světově známých fotografů, jako jsou Nobuhoši Araki,
Lewis Baltz, Christian Boltanski, Rineke Dijkstraová, Nan Goldinová, Andres Serrano
nebo Wolfgang Tillmans. Výstava byla přijata s obrovským nadšením jak doma, tak i v
zahraničí a katalogy k výstavě se musely dvakrát dotiskovat. Kladně výstavu hodnotily i
jinak velmi konzervativní lucemburské deníky a zprávy o zahájení výstavy se dostaly i do
zámoří (*Wall Street Journal*).¹

The 90s: A Family of Man?, Lucemburk, 1997

1 Pierre Stiwer, 30 ans. *Épilogue pour trois décennies* [v:] *Café Crème 1984–2014. Visual Culture/ European Photography – publikace vydána pro symposium Photography from the 80's until now, evolutionary perspectives on aesthetics and institutional challenges*, 27.11.2014 v *Le Centre Culturel de Rencontre Neumünster*, Lucemburk, s. 5.

Od roku 1994 sdružení Café Crème spolupracuje s Galeríí Nei Liicht při přípravě a vydávání katalogů k aktuálním výstavám. V dalších letech stále častěji spolupracuje ať už dlouhodobě, nebo dočasně také s jinými lucemburskými institucemi, jako jsou ministerstvo kultury, *Centre Culturel de Rencontre Abbaye de Neumünster*, BCEE Galerie Am Tunnel, CNA, galerie Beim Engel, Národní knihovna, centrum Casino Luxembourg nebo vedení firmy Arendt & Medernach.

Barbara & Michel Leisgen
BCEE, Lucemburk
1996

Great expectations
Casino Lucemburk
2009

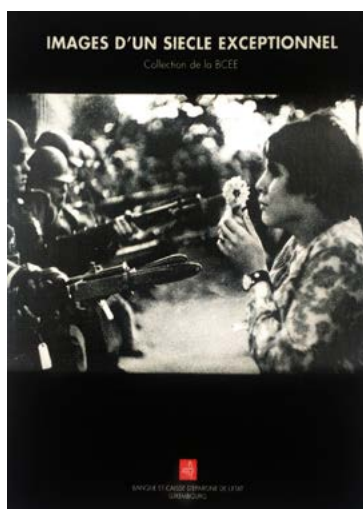
5.2. Spolupráce s BCEE (Banque et Caisse d'Épargne de l'Etat)

V rámci spolupráce s Lucemburskou centrální bankou BCEE zorganizovali di Felice a Stiwer Triennale současné lucemburské fotografie (*La triennale de la photographie contemporaine luxembourgeoise*). Díky uvědomělosti a náklonnosti k umění tehdejšího ředitele BCEE Raymonda Kirsche byla založena sbírka velmi hodnotných fotografií, která pak zůstala majetkem banky. Sdružení Café Crème z této sbírky připravilo dvě výstavy – v roce 1998 a 2001 v podobě trienále fotografie a v roce 1999 jako výstavu *Obrazy výjimečného století*.¹ K výstavám byly vydány i doprovodné katalogy *Photographie contemporain luxembourgeoise* a *Images d'un siècle exceptionnel*. Bohužel s personálními změnami ve vedení BCEE se tento projekt dalšího pokračování nedočkal.

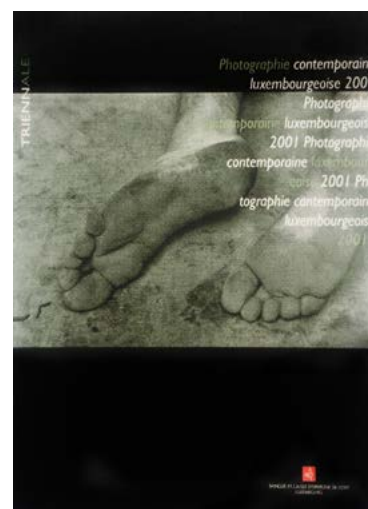
¹ *Images d'un siècle exceptionnel*

Photographie contemporaine luxembourgeoise
BCEE, Lucemburk
1998

Images d'un siècle exceptionnel
Galerie Nei Liicht, Dudelange
1999

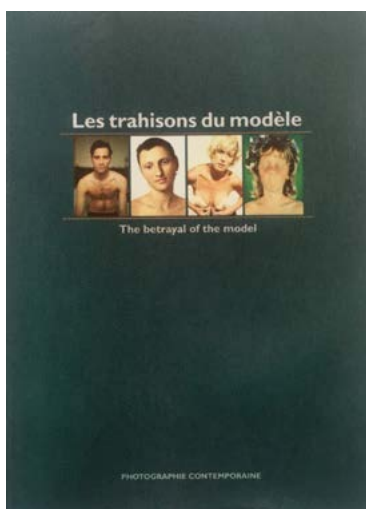
Photographie contemporaine luxembourgeoise
BCEE, Lucemburk
2001

5.3. Evropský týden fotografie a Evropský měsíc fotografie

Ve spolupráci s normandským přístavem Le Havre zorganizovali di Felice a Stiwer v rozpětí let 2000–2004 v Lucemburku tři ročníky Evropských týdnů obrazu (*Les semaines européennes de l'image*). Pro každou z těchto událostí pak sdružení Café Crème připravilo i katalog.

Od roku 2006 Café Crème spolupracuje se sedmi evropskými hlavními městy (naposledy Paříž, Berlín, Vídeň, Bratislava, Lublaň, Budapešť a Atény) na projektu, který v Paříži založil Jean-Luc Monterosso, ředitel Evropského domu fotografie (*la Maison Européenne de la Photographie Paris*), a v rámci kterého se každé dva roky v těchto městech koná festival umožňující výměnu zkušeností a informací nebo zahájení spolupráce na společných fotografických projektech.¹ Od té doby Café Crème zaměřuje svoji činnost na organizování výstav mezinárodního významu v Lucembursku a spolupracuje přitom s Národním audiovizuálním centrem (CNA), Národním muzeem dějin a umění (MNHA), Muzeem moderního umění (MUDAM), Fórem současného umění – Casino, Cercle Cité, Villa Vauban, Lucemburskou univerzitou a kulturním centrem Carée Rotondes. Ujímá se také širokého okruhu činností souvisejících s podporou festivalu – vydává katalogy, na svých stránkách www.cafecreme-art.lu poskytuje informační služby a zastupuje ho v tradičních i společenských médiích.

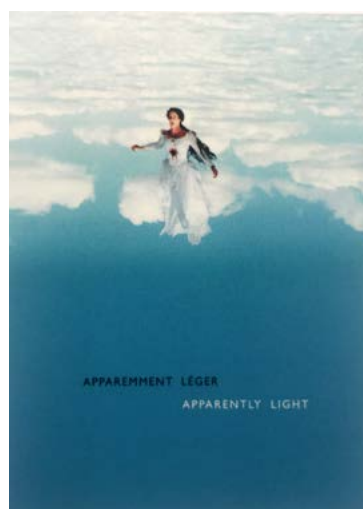
¹ www.cafecreme-art.lu, online 3.3.2018.

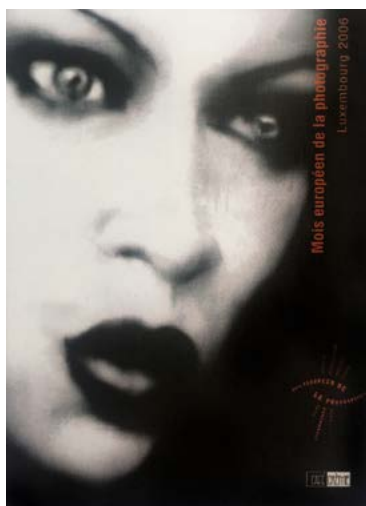
Les trahisons du modèle
Evropský týden fotografie 2000

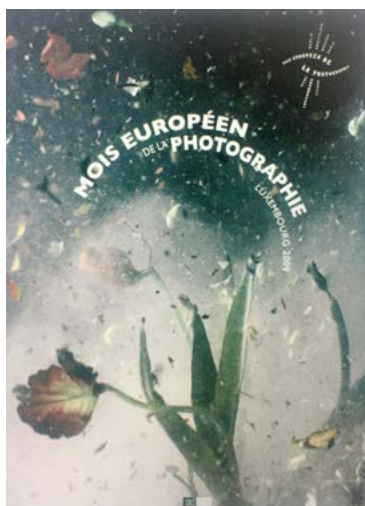
Le bâti et le vivant
Evropský týden fotografie 2002

Apparemment léger
Evropský týden fotografie 2004

MUTATION I
Evropský měsíc fotografie
v Lucemburku 2006

MUTATION II
Evropský měsíc fotografie
v Lucemburku 2009

MUTATION III
Evropský měsíc fotografie
v Lucemburku 2011

Evropský měsíc fotografie
v Lucemburku 2013

Evropský měsíc fotografie
v Lucemburku 2015

Evropský měsíc fotografie
v Lucemburku 2017

5.4. Spolupráce s firmou Arendt & Medernach

Od roku 2002 spolupracuje sdružení Café Crème s právníckou firmou Arendt & Medernach sídlící v Lucemburku při vytváření její sbírky fotografií a organizování fotografických výstav v její budově na ulici Rue Erasme. Vedení Arendt & Medernach se rozhodlo postupně vytvořit sbírku z děl prezentovaných na pravidelných výstavách v sídle firmy. Sbíрка již nyní obsahuje díla slavných autorů jako Davida La Chapelleho, Candidy Höferové, Beata Streuliho, Marie-Jo Lafontaine, Günthera Förga či Valérie Belinové. Firma Arendt & Medernach každé dva roky uděluje cenu jednomu z vizuálních umělců, jehož fotografie jsou součástí společné výstavy Evropského měsíce fotografie v Lucemburku. Finalisty soutěže vybírá porota Evropského měsíce fotografie a jejich díla se pak stávají součástí sbírky v sídle firmy.¹

5.5. Tři dekády sdružení Café Crème

V roce 2014 byla na počest třiceti let působení sdružení vydána publikace *Café Crème 1984–2004. Visual Culture / European Photography*, doprovázející symposium *Fotografie od 80. let do dnešních dnů, evoluční pohled na estetiku a institucionální výzvy*² v lucemburském Centru kultury Neumünster. Tato retrospektivní publikace o dosavadní vydavatelské a výstavní činnosti sdružení je důstojným, stodvacetistránkovým podrobným dílem ve formátu A3, jež svojí formou připomíná první čísla magazínu *Café Crème Magazine*. V úvodu najdeme osobní vzpomínky Pierra Stiwera³ na historii magazínu a sdružení viděné z perspektivy jednoho z tvůrců. Vyprávění se spoustou anekdot z tohoto období doplňují fotografie ze soukromých archivů autorů. Paul di Felice spolu s Cristinou Diasovou de Magalhaes představuje historii *Café Crème Magazine* jako části procesu formování současné fotografické scény a jejích institucionálních základů v Lucembursku.⁴ Titul doplňuje editorská příloha obsahující seznam všech článků vydaných sdružením během třiceti let existence. Architektka Marie-Hélène Lucasová, která v posledních třech číslech s redakcí magazínu spolupracovala, vzpomíná na období příprav magazínu v pracovně architektka Paula Bretze.⁵ Enrico Lunghi, bývalý ředitel Casino Luxembourg a

1 Ibidem.

2 (*Photography from the 80's until now, evolutionary perspectives on aesthetics and institutional challenges*).

3 Pierre Stiwer, *30 ans. Épilogue pour trois décennies* [v:] *Café Crème 1984–2014. Visual Culture / European Photography* – publikace doprovázející symposium *Photography from the 80's until now, evolutionary perspectives on aesthetics and institutional challenges*, 27.11.2014 v *Le Centre Culturel de Rencontre Neumünster*, Lucemburk, s. 3–5.

4 Paul di Felice / Cristina Dias de Magalhaes, *Café Crème asbl: 30 ans de photographie contemporaine* [v:] Ibidem, s. 7–11.

5 Marie-Hélène Lucas, *Un regard en arrière sur les premières années de Café Crème, et la place qu'y prenait l'architecture* [v:] Ibidem, s. 13–15.

MUDAM, popisuje krátkou historii utváření institucionálních základů umělecké scény v Lucemburku.¹ Jean Back, tehdejší ředitel Národního audiovizuálního centra v Dudelangu, vypráví o fotografických sbírkách CNA.² Další stránky publikace obsahují články o současné fotografii z jednotlivých evropských zemí – Nizozemí (autor Frits Gierstberg), Rakouska (Gunda Achleitnerová), Německa (Katia Reichová), Polska (Katarzyna Majaková), Maďarska (Gabriella Uhlová), Slovenska (Bohunka Koklesová), Srbska (Milanka Todicová), Španělska (David Balsells), Portugalska (Rui Prata) a Itálie (Alessandra Capodacqua a Giovanna Calvenziová). O významu fikce v dnešním světě a o samotné fotografii přemýšlejí Joan Fontcuberta ve svém článku „*Věk zrcadla*“³, Federica Chiocchettiová v článku „*Současná fotografie. O využití i zneužití ‚fikce‘*“⁴ a Christian Gattinoni v textu „*Byla, bude, byla by fotografie*“⁵.

V závěru publikace najdeme rozhovor Paula di Feliceho s Philipem Dupondem o fotografických sbírkách firmy Arendt & Medernach a ukázkou prvního čísla magazínu o současné evropské fotografii *The eyes*.

Café Crème 1984–2014. Visual Culture/European Photography, Lucemburk, 2014.

Snahou sdružení Café Crème bylo uvedení lucemburské fotografie a domácích sbírek do oficiálního programu festivalu *Rencontres d'Arles* v jižní Francii. Přestože se sdružení Café Crème na organizování této události oficiálně aktivně nepodílelo, byli Paul di Felice spolu s Anke Reitzovou a Michèle Walerichovou jedněmi z kurátorů výstavy.⁶

1 Enrico Lunghi, *Un développement en cours* [v:] Ibidem, s. 23–25.

2 Jean Back, *Die fotografischen Sammlungen des CNA* [v:] Ibidem, s. 16–21.

3 Joan Fontcuberta, *The age of the mirror* [v:] Ibidem, s. 76–79.

4 Federica Chiocchetti, *Contemporary Photography. On the Uses and Abuses of 'Fiction'* [v:] Ibidem, s. 104–107.

5 Christian Gattinoni, v článku *Il y a, il y aura, il y aurait la photographie* [v:] Ibidem, s. 116–119.

6 www.letzarles.lu, online 5.3.2018.

Závěr

Aktivity sdružení *Café Crème* od počátku jeho existence, tedy od roku 1984, mají v lucemburské kultuře a fotografii zásadní roli. Průkopnické periodikum, kterým v Lucembursku byl *Café Crème Magazine*, se pro mnoho umělců stalo fórem prezentace svých děl široké mezinárodní veřejnosti. Zvolenou formou rozhovorů a portrétů soustředil Robert Theisen pozornost na autory děl a umožnil jim tak prožít okamžik slávy. Stránky časopisu pomáhaly čtenářům také s orientací v prostředí soudobých fotografů a umělců. V období před rozšířením internetu šlo o platformu pro šíření informací o umění a významnějších aktuálních výstavách v západní Evropě.

Počáteční nezkušenost tvůrců *Café Crème Magazine* a chybějící spolehlivé zdroje financování byly důvodem nedokonalosti prvních čísel magazínu. Upuštění od přímé komunikace redakce se svými čtenáři formou redakčních dopisů způsobilo nežádoucí odstup a nevyjasněnost záměrů autorů. Nepravidelnost vydávání vzhledem k očekávání odběratelů pak tyto pocity ještě podpořila. Malé zkušenosti s mezinárodní distribucí zase způsobily nemožnost prodeje magazínu ve francouzských kioscích. V odpovědi na toto omezení se redakce *Café Crème Magazine* kromě oficiálních distribučních kanálů přes IdeaBooks a knihkupectví Flammarion rozhodla využívat mezinárodní kolportáž opírající se o síť neformálních kontaktů. Zajistila si tím jednodušší dostupnost ke své skupině odběratelů, enigmatických „labužníků“ a milovníků umění, fotografie a moderního designu. Ale kým vlastně tito „labužníci“ jsou? Nejednoznačné určení cílové skupiny odběratelů komplikuje rozdílná úroveň prezentovaných obsahů, od formálních poznámek o vizuální vrstvě vyobrazených děl a povrchních rozhovorů po důkladné analýzy fotografických děl a odborné komentáře závazných trendů. Není snadné zjistit, zda jde o amatérského, či profesionálního fotografa, znalce, nebo neinformovaného fanouška umění. Podobně i jazyková vrstva vyvolávala dezorientaci svým manévrováním mezi odborným žargonem fotografických polemik a běžnými slovy při vysvětlování vizuální vrstvy obrazu laikům. Počáteční chybějící ucelená vize magazínu a neurčení konkrétní cílové skupiny čtenářů, které jsou natolik zásadní při volbě prezentovaných obsahů, jsou podle mě nejzávažnějšími nedostatky *Café Crème Magazine*.

Přes prvotní záměr nabízet pouze platformu pro publikování děl se redakce časopisu postupně ujímá aktivnější role. Vznikají čísla s výraznou průvodní myšlenkou, jako např. mixed média nebo geografickým zaměřením na New York, Španělsko, Paříž–Londýn. Redaktoři se pokoušejí utřídit aktuální určující trendy, poukazují na jejich vzájemné souvislosti, vnášejí napětí a vybízejí k diskusi vzájemnými konfrontacemi polemických uměleckých děl Deborah Turbevilleové a Jeana-Marie Bottequina, Irvinga Penna

a dua Pierre et Gilles s díly známých fotografů a odborníků Roberta Mapplethorpa a George Dureau. V pozdějších číslech došlo k tematickému zúžení časopisu na samotnou fotografii a upuštění od námětů o umění, architektuře a jiných, což se odrazilo ve zvýšení kvality materiálů a obzvláště samotných článků. S určitostí můžeme tento kvalitativní skok připisovat spolupráci redakce s kritiky a historiky umění. Články Jeana-Clauda Chiroletta, Christiana Gattinoniho a Achillea Bonita Olivy měly neocenitelnou roli při vzdělávání čtenářů *Café Crème Magazine*. Dobře připravené texty začaly doprovázet publikovaná díla legendárních fotografů Roberta Mapplethorpa, Davida Baileyho, Deborah Turbevilleové nebo Pierra et Gillese. Redakce začala klást stále větší důraz na aktuálnost prezentovaného obsahu a svými články navazovala na probíhající výstavy, nabízela přehledy výstav aktuálních festivalů.

V několika prvních číslech viditelné zaujetí pro lokální svět módy a stereotypní mužský úhel pohledu na tuto problematiku (*Les Stars de CC Mag*) jsou odloženy ve prospěch zachycování nových trendů ve světě umělecké fotografie. Díky svému otevření redakce správně analyzuje aktuální tendence a představuje výstižné postřehy týkající se budoucnosti fotografie.

K nezpochybnitelné vyzrálosti během let dospěla i samotná forma časopisu. Z počátečního chaotického designu vzniká moderní magazín s vyváženým textovým i vizuálním obsahem. Důsledné rozložení stránek a promyšleně naplánovaný volný prostor kolem fotografií je zdůraznil a čtenářům umožnil je lépe vnímat. Myšlenka mnohojazyčnosti časopisu *Café Crème Magazine*, vycházející z aspirace na volné fungování na mezinárodním trhu, ale i ze samotné specifické lucemburské mnohojazyčné společnosti, nebyla důsledná. V Lucembursku běžně viděné volné žonglování s několika světovými jazyky se může jevit jako nedomyšlené. Sebelepší sečtělост z vás přece neudělá polyglota.

Od počátku své existence byl *Café Crème Magazine* vnímán jako elegantní a extravagantní časopis. Svým konceptuálním designem, odvážnými obálkami a moderním vizuálním obsahem byl v konzervativním Lucembursku přímo kontroverzní. Pomineme-li dnes již málo podstatné nedokonalosti v počátečním období, *Café Crème Magazine* výrazně ovlivňoval proces formování lucemburského fotografického prostředí. Vytvořením vhodných podmínek a podnětů k rozvoji, například výstavou Photographie plasticienne au Luxembourg, se sdružení podílelo na vzniku skupiny lucemburských fotografů schopných konkurovat i v zahraničí. Díky článkům o jejich projektech a výstavách a díky propagaci národního fotografického dědictví, hlavně sbírek Edwarda Steichena, upozornil *Café Crème Magazine* na právoplatné místo Lucemburska na fotografické mapě Evropy. Díky zkušenostem, znalostem a síti kontaktů získaných díky *Café Crème*

Magazine mohou Paul di Felice a Pierre Stiwer dále pracovat ve prospěch lucemburské fotografie. Od počátku celého projektu jsou hlavními organizátory Evropského měsíce fotografie v Lucemburku, spolupodílejí se na lokálních uměleckých sbírkách a dynamicky propojují svoje aktivity se sítí místních institucí.

Před několika lety, když jsem přijela do Lucemburska a pila už několikátou kávu v místní kavárně, jsem si naivně postěžovala na chybějící fotografické iniciativy v této zemi a číšník mi na to odpověděl: „*A slyšela jsi už o Café Crème?*“ Neměla jsem tušení, o čem mluví. Jak může souviset krémová káva (fr. *un café crème*) s fotografií? Jednoduše tak, že dnes je synonymem lucemburské fotografie, hned vedle *Lidské rodiny*, Edwarda Steichena a CNA – Národního audiovizuálního centra, kde právě *Café Crème* sídlí. A také právě při desítkách šálek krémové kávy v Lucembursku vznikla tato práce.

Použitá literatura:

Café Crème Magazine no 1, Café-Crème asbl, Lucemburk 1984
Café Crème Magazine no 2, Café-Crème asbl, Lucemburk 1984
Café Crème Magazine no 3, Café-Crème asbl, Lucemburk 1985
Café Crème Magazine no 4, Café-Crème asbl, Lucemburk 1985
Café Crème Magazine no 5, Café-Crème asbl, Lucemburk 1985
Café Crème Magazine no 6, Café-Crème asbl, Lucemburk 1986
Café Crème Magazine no 7, Café-Crème asbl, Lucemburk 1986
Café Crème Magazine no 8, Café-Crème asbl, Lucemburk 1986
Café Crème Art Magazine no 9, Café-Crème asbl, Lucemburk 1987
Café Crème Art Magazine no 10-11, Café-Crème asbl, Lucemburk 1988
Café Crème Art Magazine no 12, Café-Crème asbl, Lucemburk 1989
Café Crème Art Magazine no 13, Café-Crème asbl, Lucemburk 1990
Café Crème no 14, Café-Crème asbl, Lucemburk 1990/1991
Café Crème no 15, Café-Crème asbl, Lucemburk 1991
Café Crème no 16, Café-Crème asbl, Lucemburk 1994
Èdition Café-Crème no 17, Café-Crème asbl, Lucemburk 1996

Café Crème 1984-2014. Visual Culture/European Photography – publikaci doprovázející symposium Photography from the 8-'s until now, evolutionary perspectives on aesthetics and institutional challenges, 27.11.2014 ve Le Centre Culturel de Rencontre Neumünster v Lucembursku.

Dominique Baqué, *Photographie plasticienne, L'extreme contemporain*, Paříž, Edition du Regard, 2004.

Barbora Alexandra Kašparová, Daniela Mrázková v roli šéfredaktorky *Revue Fotografie*, Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Opava 2017.

Pseudo-Longines „O wzniosłości” (gr. *Peri hypsous*) [w:] *Trzy poetyki klasyczne*, BN II 57, Vratislav 1951, překl. Tadeusz Sinko.

Internetové odkazy:

www.cafecreme-art.lu
www.statistiques.public.lu
www.luxembourg.public.lu
www.galleries-dudelange.lu
www.clervauximage.lu
www.mnha.lu
www.villavauban.lu
www.raussmueller.org
www.mudam.lu
www.rotondes.lu
www.centrepompidou-metz.fr
www.photomeetings.lu
www.edward-steichen-award.lu
www.rps.org
www.camera-ublications.com
www.artbook.com
www.vsw.com
www.the-golden-fleece.co.uk
www.hotshoemagazine.com
www.snoecks.be
www.equivalence.com
www.camera-austria.at
www.source.ie
www.matthewhawker.com
www.photorevue.com
www.exitmagazine.co.uk
www.foam.org
www.unseenamsterdam.com
www.eyemagazine.com
www.gupmagazine.com
www.fotografmagazine.cz
www.casopis-foto.cz
www.photoworks.org.uk
www.theguardian.com
www.fkmagazine.lv
www.napoimages.com
www.purpose.fr
www.paper-journal.com
www.thearchivecollective.com
www.yet-magazine.com
www.burnmagazine.com
www.noisemagazine.com
www.oftheafternoon.com
www.aint-bad.com
www.subjectivelyobjective.com
www.somewhere-magazine.com
www.fujifeed.com
www.featureshoot.com
www.organicmagazine.tumblr.com
www.positive-magazine.com
www.1000wordsmag.com
www.ahornmagazine.com
www.fstopmagazine.com
www.mooncruise.com
www.flakphoto.com
www.zonezero.com
www.phroommagazine.com
www.nicomagazine.com
www.designfriends.lu
www.autorenlexicon.lu
www.eyes-on.at
www.letzarles.lu

Jmenný rejstřík:

- Abramović, Marina 17
Achleitnerová, Gunda 100
Allen, Joe 84
von Amelunxen, Hubert 74, 75, 95
Appelt, Dieter 63
Araki, Nobujoši 95
Atkin, John 86
Aziz, Anthony 75
Bailey, David 34, 43, 48, 102
Bailey Maître-Grand, Patrick 65, 68
Baker, Chet 91
Back, Jean 100
Bacon, Francis 54, 88
Baldeweg, Navarro 86
Balsells, David 50, 100
Balmayer, Alain 47
Baltz, Lewis 75, 77, 94, 95
Banasiak, Jakub 23
Barceló, Miquel 86, 88
Barthese, Roland 75
Barton, Glenys 86
Baselitz, George 88
Basilico, Gabriele 51
Battagliaová, Letizia 51
Baqué, Dominique 37
Bazin, André 75
Becherovi, Bernd a Hilla 17
Beckley 84, 85
Belinová, Valérie 99
Bellusciová, Rosella 53
Benjamin, Walter 75
Berbec, Stanislav 90
Berengo Gardin, Gianni 51
Berg, Robert 91
Berger, Wout 78
Beuys, Joseph 84
Biasuccio, Antonio 51
Bigou & Gillese 72
Birgus, Vladimír 21, 23
Błaszcyková, Dobromiła 22
Boltanski, Christian 95
Bonfert, Gerd 63
Bonnabry-Duval, Bruno 18
Bookchinová, Natalie 75
Bos, Theo 78
Bottequin, Jean-Marie 34, 41, 100
Bourdin, Guy 41
Bouschet, Gast 69, 70, 77, 94
Bretz, Paul 12, 15, 25, 27, 28, 29, 30, 36, 89, 90, 91, 93, 99
Bridgesová, Marilyn 53, 55, 68
Brudny, Denise 20
Bubriski, Kevin 48
Burgin, Victor 75
Burke, Bill 48
Burkhardt, Vanni 51, 53
Bursonová, Nancy 75
Calia, Paolo 53, 54
Calvenziová, Giovanna 100
Capa, Robert 45
Capodacqua, Alessandra 100
de Carava, Roy 52
Carnegieová, Katherine 21
Cartier-Bresson, Henri 4
Caslinová, Jean 48
Catana, Tony 47, 50
Cesepe 49, 86
Chadwicková, Helen 72
La Chapelle, David 99
Charlesworthová, Sarah 34, 66
Chiocchettiová, Federica 100
Chouraqui, Robert 42

Chirollet, Jean 37, 45, 46, 47, 86, 89, 102
 Cirifino, Fabio 62
 Cledes, Jim 89
 Colombo, Lanfranco 51, 52
 Colvin, Calum 75
 Condé et Beveridge 63
 diCorcia, Philip-Lorca 21
 Cox, Stephen 86
 Cragg, Toni 86
 Crewdson, Gregory 21
 Cucher, Samuel 75
 Cutrone, Ronnie 84, 85
 Danielsová, Dee 91
 Dias de Magalhaes, Cristina 37, 99
 Diaz Marin, Diego 22
 Deguy, Michel 92
 Delrieu, Bernadette 63
 Depardon, Raymond 45
 Derco, Wijnand 47
 Dervent, Aram 63
 Dera, Cor 78
 Dijkstraová, Rineke 78, 95
 Djordjevice, Branka 69
 Drahos, Tom 57
 Duchamp, Marcel 75
 Dupond, Philip 100
 Dureau, George 42, 102
 Durczak, Ondrej 23
 Eastman, George 19
 Eggleston, William 21
 Elgort, Arthur 83
 Emo, Eric 38
 Endorf, Michael 75
 Englee 62
 Esposito, Enzo 84
 Esclusa, Manel 50, 62
 Eusani, Marcello 26
 Evans, Walker 79
 Ewen, Luc 64, 69, 70, 77, 89, 94
 Fallai, Aldo 51, 53
 di Felice, Paul 11, 12, 25, 26, 27, 28, 29,
 30, 37, 53, 57, 60, 67, 68, 69, 77, 84, 88,
 91, 97, 99, 100, 103
 Fellmannová, Sandy 48
 Felten & Massinger 74
 Flammang, Jean 89
 Fleischer, Alain 34, 58, 61, 68, 75
 Florschuetz, Thomas 63
 de la Fontain, Jean 84
 Fontcuberta, Joan 34, 50, 58, 62, 63, 65,
 68, 72, 77, 94, 100
 Foster, Norman 22
 Fosterová, Elena Ochoa 22
 Förg, Günther 99
 Fradelizio, Leonard 82
 Frailey, Stephen 46
 Frank, Robert 18
 Fastenaekens, Gilbert 77, 94
 Frisinghelliová, Christine 20
 Furuya, Seiichi 20
 Garcia Alix, Albert 49
 Gartlan, Luke 19
 Gastel, Giovanni 53
 Gattinoni, Christian 36, 38, 58, 63, 81,
 89, 100, 102
 Gee, Helen 52
 Genestar, Alain 22
 Gerz, Jochen 75
 Ghirri, Luigi 81
 Giacomelli, Mario 51
 Gibson, Ralph 45
 Giertsberg, Frits 78, 100
 Gilbert & George 67
 Gioli, Paolo 81
 Golding, Andy 72
 Goldinová, Nan 17, 53, 55, 95

Gordonová, Betty 92
 Gormley, Antony 84, 86
 Graham, Paul 21
 Guerrin, Michel 72
 Guillumet, Jordi 57, 68, 88
 Gursky, Andreas 17
 Haack, Horst 84
 Hall, Doug 75
 Haramis, Nick 20
 Hawker, Matthew 21
 Harvey, David Alan 23
 Heinze, Volker 63
 Hermann–Valentiny 89
 Herrmanns, Henner 93
 Helming, Paul 26
 Herz, Adolf 18
 Hlíva, Tomáš 22
 Höferová, Candida 99
 Horst P. Horst 45
 Hufkens, Xavier 66
 Iglhaut, Stefan 74
 Ignitiová, Danielle 15
 Johns, Jasper 92
 Jay, Bill 19
 Jarmusch, Jim 92
 Jírů, Václav 19
 Jubber, Mark 21
 Jugnetová, Anne Marie 79
 van der Kaap, Gerald 75
 Kahmann, Roy 21
 Karsenty, Éric 23
 Kasimir, Marin 77, 94
 Kašparová, Barbora Alexandra 19
 Katz, Benjamin 54
 Kawakubová, Rei 83
 Kern, Pascal 56, 58, 88
 Keseberg, Wolfgang 38
 Kirsch, Raymond 96
 Kirschner, Zdeněk 60
 Klein, Yvan 69, 70, 77, 94
 Knapp, Peter 65
 Koenig, Jean-Luc 69, 70, 77, 94
 Koklesová, Bohunka 100
 de Kooning, Willem 54
 Kracauer, Siegfried 75
 Krasoňová, Sylwia 22
 Krier, Léon 90, 91
 Krier, Rob 89
 Lafontaine, Marie-Jo 99
 van Lamsweerdová, Inez 21, 75
 Lang, Dominique 15, 17
 Langeová, Dorothee 79
 Laytin, Peter 48
 Lee, Russell 79
 Leele, Ouku 49
 Lewis, Henry 58
 Levy, Julian 52
 Linders, Jannes 78
 Linster, Alain 93
 Liz&Val 85
 Lhopital, Christian 84
 Loos, Adolf 89
 Lord, Chip 75
 Lucasová, Marie-Hélène 90, 99
 Lunghi, Enrico 16, 79, 95, 99, 100
 Lurie, John 92
 Lünová, Dina 23
 Macek, Václav 21
 MacKendree, William 84
 Majaková, Katarzyna 100
 Majerusová, Marianne 71
 Majore, Frank 46
 Mapplethorp, Robert 40, 42, 67, 102
 Maroldt, Ed 92
 Martin, Michel 47
 Matadin, Vinoodh 21

Mazur, Adam 23
 Meatyard, Ralph Eugen 81
 Méchain, François 77, 94
 Medinger, Michel 64, 69, 70, 94
 Mensink, Peter Bas 21
 Miękus, Krzysztof 21
 Mirò, Joan 50
 Mogliová, Maria 23
 Monovich, Lev 75
 Monsellesová, Verita 51, 53
 Monterosso, Jean-Luc 97
 Moon, Sarah 48
 Del Moral, Jean-Marie 34, 54
 Moriarty, Lola 49
 Mrázková, Daniela 19
 Muller, Pia 89
 Müller-Pohle, Andreas 20, 48
 Namuth, Hans 54
 Natalie LL 19
 Newton, Helmut 19, 41, 45, 48
 Noesen, Philippe 92
 Nuridsany, Michel 37
 Olinger, Marc 92
 Oliva, Achille Bonito 87, 102
 Olivaresová, Rosa 21
 Ollierová, Brigitte 18
 Osman, Colin 19
 Oursler, Tony 79
 Parr, Martin 21
 de Pascale, Antonio 84
 Pawek, Karl 71
 Pei, Ieoh Ming 16, 28
 Pellizzola, Gilberto 87
 Penn, Irving 44, 100
 Perkovicová, Slavica 75
 Pey, Marcel 34, 57, 58, 88
 Pierre et Gilles 44, 102
 Pinkava, Ivan 59, 60
 Plessi, Fabrizio 87
 Poivret, Jean-Luc 84
 Pollock, Jackson 54, 88
 Porsia, Enrico 51
 Porter, Allan 18
 Pouvreau, Paul 58, 63, 88
 Prata, Rui 100
 Prażuch, Wiesław 19
 Prince, Richard 21, 46, 67
 Pruszkowski, Kristof 34
 Purtell, Sergio 46
 Radino, Francisco 51
 Radu, Mihai 89
 Raimondi, Sergio Efrem 51, 53
 Rainer, Arnulf 56, 88
 Rauschenberg, Robert 92
 Raussmüller, Urs 16
 Ray, Man 19
 Raynaud, Patrick 88
 Rech, Georges 82
 Reichová, Katia 100
 Reitz, Anke 100
 Ribalt, Jorg 79
 Richardson, Terry 21
 Rijlaarsdam, Jochem 21
 Rivas, Humberto 50
 Rojanski, Richard 69, 70
 Rolffová, Rita 90
 Rolke, Tadeusz 19
 Romeo, Robert 84
 Rothstein, Arthur 79
 Roversi, Paolo 83
 Rötzer, Florian 74
 Ruitarová, Marita 17
 Rydetová, Zofia 19
 Sagnes, François 47
 Salomon, Erich 45
 Sanders Peirce, Charles 75

Sangiorgi, Leonardo 62
 Saudek, Jan 45
 Schnabel, Julian 88
 Seidelmanová, Susan 92
 Serrano, Andres 95
 Seville F. G. 86
 Seymour, David 45
 Shahn, Ben 79
 Shakyaová, Hannamari 22
 Shermanová, Cindy 17, 81
 Shore, Stephen 21
 Sicilia, José María 86
 Sieff, Jean-Loup 18, 48
 Sinko, Tadeusz 29
 Skoglundová, Sandy 45
 Stano, Tono 59, 60
 van Steenwijk, Jan 48
 Steichen, Edward 15, 16, 17, 18, 27, 71,
 79, 102, 103
 Steil, Lucien 90, 93
 Stéphane 69, 94
 Sternová, Greta 81
 Stieglitz, Alfred 52, 75
 Stiwer, Pierre 11, 12, 25, 26, 27, 28, 29,
 30, 38, 43, 57, 60, 67, 68, 82, 91, 95, 97,
 99, 103
 Stoińska, Agata 22
 Streuli, Beat 99
 Struth, Thomas 17
 Stryker, Roy 79
 Sudek, Josef 48
 Sundayová, Elisabeth 56
 Śliwczyński, Waldemar 21
 Šinojama, Kišin 48,
 Tabrizianová, Mitra 72
 Tahara, Keiichi 72,
 Tàpies, Antoni 88
 Tartarinová, Michèle 41
 Teller, Jürgen 21
 Tellier, Gilles 58, 66
 Theisen, Robert 12, 27, 28, 58, 68, 101
 Thibert, Vincent 82
 Thorimbert, Toni 51
 Thymann, Klaus 21
 Tillmans, Wolfgang 17, 95
 Tintaudová, Bernadette 47
 Todicová, Milanka 100
 Tomaszczuk, Zbigniew 21
 Toner, Stephen 21
 Torn, Rink 78
 Tous, Rafael 80
 Trülzsch, Holger 75
 Turbevilleová, Deborah 41, 45, 101
 Udo, Nils 63
 Uecker, Günther 88
 Uhlová, Gabriella 100
 Wade, Dominique 63
 Wagner, Roger 64, 69, 70, 77, 94
 Waldeck, Noah 23
 Walerichová, Michèle 100
 Wall, Jeff 79
 Warhol, Andy 17, 19, 20, 26, 54, 92
 Wecker, John 91
 Weegee 45
 Wenders, Wim 21
 Werner, Pierre 17
 Weston, Edward 45
 Wilcock, John 19, 26
 Winkler, Ralf 88
 Willmann, Manfred 20
 Wisniaková, Nicole 26
 Witkin, Joel-Peter 45
 Wohlová, Patricia 69, 70
 Valenciaová, Tórtola 92
 Vallhonvat, Javier 34
 Vargas, Rafael 62

Vargas, Rafael 62
Vermese, Philippa 48
Yamaguchi, Katsuhiko 84
Susana A. Zadehová 21
Zavosová, Alison 23
Ziburis, Joël 38
Zjeżdżałka, Ireneusz 21
ZUSH 86

Cover photo is the original front cover of publication *Café-Crème 1984-2014. Visual Culture/European photography* (picture by Robert Zhao Renhui).